

ప్రథమాపాద్యపరిషత్పరిశీలనము. సంఖ్య-30.

శ్రీ రస్తు.

షోడశకుమారచరిత్రము.

వెన్నెలకంటి అన్నయ్యకవి.

ఆంధ్రనాహిత్యపరిషత్తుకాశితము. సంఖ్య-౩౦.

శ్రీకస్తు.

హాడశకుమారచరిత్రము.

ఇది

వెన్నెలకంటి అన్నయ్యకవిరచితము.

కందుకూర్పు గం.
కందుకూర్పు

కాకినాడ:

ఆంధ్రనాహిత్యపరిషత్తువారిచే ప్రకటితము.

వెల రి-రి-రి.

సిటీప్రెస్, కాకినాడ.

1934.

గ్రంథాకృతి:—ఈకవి దశకుమారచరిత్రమును మన
 చూచిన చుంచుకొని యీ షోడశకుమారచరిత్రమును రచియిం
 చెను. కొన్నికవలను కథానదిత్యాగరాదులనుండి సంగ్రహించి
 లోకవిదాచమర్చితిచే కనపుష్టిని వర్ణనాధిక్యమును గలిగించి
 దశమేజయుని షోడవకుమారుని గథానాయకునిగఁ జేసి. అత
 నికిఁ బోడుగ నతని మంత్రితనయులను, బుర్రోహితపుత్రులను,
 దండనాథసుతులను, బడేనుగురను గూర్చి కథ నాగించినాఁడు.
 తావున నందరిమఁ గల షోడశరాజకుమారచరిత్ర మనుపేరు చె
 ల్లదు. ఏకతావున షోడశనందనచరిత్ర మని యున్నది. దానికి
 బాధ లేదు.

కవిత్వము నిర్దుష్టమైనది. ఉభయభాషాప్రాధి మెఱ
 యుచున్నది. కైలి మంచన కేయూరబాహుచరిత్రమును,
 జక్కన విక్రమార్కచరిత్రమును, కేతన దశకుమారచరిత్రమును
 బోలుచుండును. పద్యములు హృద్యములై ధారాశుద్ధి గల
 విగా నున్నవి. ఎవ్వరియొద్ద నైన సంపూర్ణప్రతి యున్నచో
 దయతోఁ బంపి యీ షోడశకుమారచరిత్రమును బూర్ణముగాఁ
 బ్రకటించుభాగ్యమును వా రాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తునకుఁ గల్గిం
 తురుగాక.

త్రిశస్త్రము.

షోడశకుమారచరిత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్లోకములు.

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన కథా
కల్పవల్లీకామతల్లికకు నాలవాలం బగు హస్తినాపురం బెట్టి
దనిన.

గీ. ఆది

పురమునఁ

గాఁపురంబుండఁగాఁ జూడఁ గడలి వచ్చి
కోటసారరాక కూతుపైఁ గూర్చిఁ జుట్టు
వారియున్నట్టు లొప్పరి పరిఖ మెఱయు.

౨

గీ. అక్షయఖ్యాతి నెంతయు నందమొంది

యమల కమలోదయస్థాన మనఁగ వెలసి
కువలచుప్రియహేతువై కొమరుమీఱి
యలరు నప్పరిపరిఖ దుగ్ధాబ్ధిభంగి.

3

గీ. మహిత సన్మార్గవర్తన మాన్య లనఁగఁ

బొలుచు నినరాజకవిగురుబుధులనై నఁ
దగులువడఁజేయు పెంపునఁ దనరు వీటి
కోటకొమ్మలు తారకాస్ఫోటనములు.

౪

సీ. ధామాద్భుతోద్దామ హేమకుంభంబులు

తరణిమండలముతోఁ దడఁబడంగ

చ. హాడశక మారచరిత్రము

లలిత తారకముల గలసి బెరయ

మమదకేళి లాలలముఖేందులు

చంద్రబింబంబుతో సరసమాడ

గళకరిత్న విభాసిఘనచంద్రశాలలు

ఫచరవిమానసంఘముల గలయ

హరుమా కీకమణిమయతోరణముల

బహుమనోహరచిత్రసంపదల మహిత

విభవములతోడ సంతయు విస్తరిల్లు

సురపురం బన హస్తినాపురవరంబు.

౫

చ. అమరులకంటె దత్పురి ధరామరవల్లభు లెక్కుడంట త
భ్యము తలపోయ నాగమవిధానములై తనరాగు తారు ని
త్యము నొనరించు దానముల యజ్ఞములం బరితృప్తిబొంది
సం. భ్రమమునఁ దేలి వారు వడిఁ బ్రస్తుతిసేయఁగఁ బెంపుఁ
జెందుటన్.

౬

క. రాలెల్లను రత్నంబులు

చేలెల్లను రాజనంబుఁ జెఱకును బార

స్త్రీలెల్లఁ బద్మినులు పురి

శ్రీలను నుతియింప వశమె శేషున కైనన్.

౭

సీ. గిరులతెక్కులు ద్రుంచి గిరిభేది భూమిపైఁ

గ్రుమ్మరుఁ డనిన మేల్కొండ లనఁగ

హరుఁ డొకగజమూర్తి నణఁచుట నీసుచే

బహుగజాకృతులమైఁ బరఁగె ననఁగ

వెలవెల్లఁబాటించి విడిచెడు గజములు

హరిసిలమూర్తుల నమరె ననఁగ

జడధిని గిరులను నడయాడనొల్లక

మేఘబృందము లుర్వి మెలఁగెననఁగ

నున్నతాకృతి నెంతయుఁ జెన్నుమిగిలి

వందసియ భద్రస్ఫూర్తి నందమొంది

వినుతసత్త్వంబులను దానవృష్టిమెఱసి

తనరు నప్పురి భద్రదంతానళములు.

౪

గీ. సిరులుమెఱసిన వారణపురములోన

మెలసితిరిగెడుహయములమిసిమి చూచి

యినునితురగంబు లిలఁ గాలుకొనఁగ వెఱచు

వెల్లనై యుండు వేలుపువీటిహయము.

౫

చ. అరదము పూన్పునొక్కయెడ నప్పుడు నెక్కుడు...హయం
బులో, ఖరకరునశ్వముల్

... .. సూడఁడు నెన్నఁడు నొమరయ్య

య, ప్పరిఁగల యుత్తమాశ్వములఁ బోఁడిగ నెక్కిడు వా
హక్తోతముల్.

౧౦

క. నవముక్తాతోరణములఁ

బ్రవిమలవజ్రాభిరామభవనముల సుధా

ధవళప్రాసాదంబు ...

... గనిండు ప్రభ నవ్వీటన్.

౧౧

గీ. నెఱయ నప్పురి వప్రాగ్రసీలమణుల

కాంతిసంగతి నాకాశగంగ యొప్పుఁ

జంబమున మింటిమీఁదఁ గాల్చిదితో

... ..

౧౨

స్థి. ... తేనియల్

నింజారఁ దొరగినన

సాగంధికముల వాసనగల విచిసేటఁ

బ్రబలి కై వ్రాలినరాజనములు

నిరుదేశం జేయవొందు త ...

... ..

... ..

చిలుకలు చిందిన ఫలరసంబు

... .. కలును

గలిగి బహిరంగణంబులు పొలుపుమిగులు

జనుల కెల్లకాలంబు నామనియెకాఁగ

నాభ్యు.....సేయ నలవియగునె.

౧౩

స్థి. వా ...

... ..ంబు లెసకమెసఁగ

మెఱుఁగారుజేకులు నెఱిదప్పి యొండొంటిఁ

గడవ నందడిపడి ...

... ..

కుత్తుకకొలఁదులు గ్రోలిఁగ్రోలి

అన్నాంగమ్మ

పుప్పొడి తిప్పలఁ బొరలిపొరలి

చెలువుమిగిలిన యవ్వీటికొలఁకులందు

దాటులై కూ

...

...

... ..

మన్ననంగని వెగడువానిఁ గ్రేళ్ళుదా

౧౪

సీ. రాజితపుష్పపరాగంబుఁ బరంగించు

మదభృంగమోహనాస్పదత గాంచి

రమణీను

... ..

... కలన మెఱయ

కర్పూరచందన

... ..

ణంబుల నాకర్షణంబుసేయ

వివిధకేళీలోల విటవిటీసురతశ్ర

మంబుల నుచ్చాటనం బొనర్చు

గర

... ..

... నెంతయుఁ గరముతోడ

మంద

... ..

... ..

౧౫

వ. అప్పురంబున కధీశ్వరుండు.

౧౬

సీ. లీల వేల్పులనెల్ల నసిననాజిలో

ముక్కంటిగెల్చి విఖ్యాతి

... ..

... గా నేరాజుతాతతండ్రి

దర

... .. గలంచె

రాజులబలము నేరాజుతాత

కాలికాలములయందున

...

... ట్టి రాజాన్వయఖ్యాతుఁ డహిత

రాజరాజరీబిష్ణుభాజరీబిష్ణు
 కిరణరాజనాకమృచరణుఁ డాది
 రాజగుణరాజతుఁడు జనమేజయుఁడు ౧౭

౪. శుంఠాలకే
 సరిదై కేయభయా ర్థదేవగణరక్షాదక్షుఁ డుగ్రాదిభీ
 కరతెతోనిధి! సర్వసన్నతకృపాగారంబు ధర్మక్రియా
 నిరతుఁ డాజనమేజయుఁడు వె ౧౮

౫ ప్రభావతియుఁ గమలయు నగ్రమహిషులుగా మహనీయరా
 జ్యభోగంబు లనుభవించుచుండఁ బ్రభావతికి శతానీకుం
 డనుకుమారుం డుదయిం(చె). ౧౯

౬. వరపుత్రుఁ గోరి కమలా
 తరుణిమణి చాల నియతిఁ దరుణేందుకళా
 ధరు నాచాధింపంగం
 బరమేశ్వరుఁ డొక్కనాఁ డపారకరుణతోన్. ౨౦

నీ. చెన్నం గుత్తి

 జిగిమీలు వెలిపట్టుచేలసంగడమున
 నెరునార మూఁడువన్నియలచీర
 బాగొందెడి పసిండిపచ్చలపదకంబు
 దావున నొప్పారుపాఁడుకంటె
 తావులుసంగడిఁ
 బొలుపారు తెల్లని భూతిపూత

యమర సతివయు మగవాఁడు నై నవేల్పు
దనపొడవుఁ గలలోన నందముగఁ జూపి
రమణ మీఁజంగ నొక్కయరంటిపండు
నేలఁజేనితెఱవ కేచ్చె నెమ్మితోడ.

—౨౦

వ. అట్టి మేలికలఁ గని యాక్షణంబునన మేలుకని యయ్యతేవ
తనప్రాణవల్లభునకుం జెప్పుటయు నతం డుల్లంబున నుల్లసిల్లి
నీ కొక్కపుత్రరత్నం బుదయించు నని చెప్పి యానందకం
దభ్రతమానసుం డగుచున్నంతఁ గొన్ని దివసంబులకు నెల
మసలిన.

—౨౧

సీ. మానిసేరత్నంబుమధ్యంబుతోడన

వలుద లై యూరులు చెలువు మిగిలె
సుదతీలలామంబుచూచుకంబులతోన

యూరు గవ్వారి యొప్పారఁ దొడఁగె
నలిసేలకుంతలయంగవల్లికతోడఁ

బలుచగాఁ జెక్కులు పలుకఁబాతె
శీతాంశుబింబాస్యచెయ్యులతోడన

నలసంబు లయ్యె నేత్రాంచలములు
జలజలోచననడపుల జడను దోచెఁ
జామనెమ్మడిఁ గోర్కులు సందడించెఁ
దరుణినాలుక చవులకు నెరవుపడియెఁ
జెన్న దఱుఁగుచు గర్భదశ్రీకతమున.

—౨౨

చ. అలసము లయ్యఁ జెయ్యు లనయంబుఁ బ్రియం బొనరించెఁ
జూడ్కికి, న్నలుపును జెంది యుండియు మనఃప్రమదావహా
మయ్యెఁ జన్నదో, య్వెలవెలఁబాఁజియుండియు నవీనవిలా

నము చెనులందులం, బొలుపెనలాదె గర్భమునఁ బోడిమి
నయ్యగువాకుఁబోడికిన్. ౨౪

సీ. పడఁతిచుగచోయి పేమకుంభములకంటె
నొప్పు గడకుంభములకంటె నొప్పు ననఁగ
జనులకనుఁబాటు దాకి కండెనొ యనఁగ
గర్భసంపదఁ జనుమొన ల్కప్పు దాల్చె ౨౫

సీ. నిధుల నన్నింటి నింటింట నెలవ్రకొలిపి
భరణఁ బేదలు లేకుండ నరయఁ గోరు
నేడుదీవుల నేలంగ నిచ్చుఁ గోరు
గురుబుధానంద మొనరింపఁ గోరు నతివ. ౨౬

వ. ఇవ్విధంబున గర్భసంపదఁ బెనుపు వహించి నవమాసంబు
లుం బరిపూర్ణంబు లగుడు నంత నొక్కశుభసమయంబున.

క. మారుని గు
మారునిఁ బోల్పంగఁ దగిన మహానీయశుభా
కారు మనోహరతేజః
స్సాదు వరకుమారుఁ గనియొ బ్రమదం బెనఁగన్. ౨౭

క. నిం గాంచిన
యావత్త మహీశుమనమునం దలరంగా
దా వెలయఁజేసి బంధుజ
నావలి కత్యంతశుభము నాపాదించెన్. ౨౮

సీ. మంగళతూర్యసమాజంబునకు మున్న
న(భమున సౌర)దుందుభులు మ్రోసె
నర్తకీమోహననాట్యంబునకు మున్న
నిర్జరీనృత్యంబు సింగి జెలఁగె

నతివలు శోభనాత్మతలు చల్లకమున్న
 సురపుష్పనర్జము ల్గురియఁదొడఁగె
 బ్రాహ్మణాశీర్వాదరావంబునకు మున్న
 యనిమిషకోటి దీవనలు దోఁచెఁ

బొలసి దక్షిణపవనుండు వెలసె దిశల
 హవ్యవాహనుఁడు ప్రదక్షిణార్చి యయ్యె
 జనవరుఁడు వేడ్కఁ బ్రియ మందె సకలలోక
 మోదకర మైన యక్కుమారోదయమున. 30

వ. అట్టి మహోత్సవమున జనమేజయమహీనాథుండు నానావిధ
 దానఁబులుఁ గామితవస్తుత్యాగంబులు బంధమోక్షణఁబులు
 జపహోమంబులు నొనరించి సముచితపరివారుం డై కుమా
 రునకుం గమలాకరుం డనునావం విడిచి మొదలిపక్షంబున
 విదియచందురుం బోలె ననుదిన్ద్రవర్ణమానుం డగుచు ము
 ద్దుఁబలుకులు పచరించుచుండ. 31

చ. హృదయము లుబ్బ నొండొరుల కిట్టివిధం బని చెప్పఁబం
 పుచుకొ, మృదుమధురంపు టాటలను మేనలరంగను గొఁగి
 లించుచు, న్నదితయు నాథుఁడుం గొడుగుముద్దులఁ దేలన
 కాని యెన్నఁడు, న్నదిని దలంప రంచితరమావిభవోజ్జ్వల
 రాజ్యభోగము ల్. 32

వ. ఇ ట్లతిగౌరవంబునం బెరుపం బెఱిఁగి సముచితసమయసమా
 చరితచౌలోపనయనుం డై. 33

సీ. వేదవేదాంగము ల్నివిధపురాణేతి
 హాసము ల్కథార్థార్థశాస్త్ర

ములును చాయుచ్చేదమును కనుచ్చేదంబు
 భరతశాస్త్రంబును బంచబాణ
 శాస్త్రంబు కామందచాణక్యభార్గవ్య
 కౌణిపదంతముఖ్యప్రదీప
 భూపాలనయశాస్త్రములు శేల్పిశాస్త్రంబు
 గావ్యము ల్లక్షణగ్రంథములును

నాటకంబులు నర్తనానాకళాప్ర
 పంచమును నలవడంగ శీలించి దుష్ట
 కుండరరథాధిరోహణకుశలుఁ డై ని
 మాఢిఁ జెన్నొందె మిగులంగఁ బ్రాధి మెఱసి. 34

వ. నవయావనంబు నొందునమయంబున జనమేజయజవసాధుం
 డు రాజకుమారాసికశేఖరుం డగు శతానీకుని నిజరాజ్యం
 బునకు నభిషిక్తునిం జేసి యక్కమలాకరకుమారునకు యా
 వరాజ్యపట్టంబు గట్టి నమస్తంబు నప్పగించి తానును దేవీ
 ద్వయంబును దపోవనంబున కరిగిన. 35

క. లోకోన్నతగరిమ శతా
 నీకుఁడు రాజ్యం బానర్ప నెమ్మిని యువరా
 డై కమలాకరుఁ డురువిభ
 వాశరుఁడై యనుదినంబు నన్నం గొలుచున్. 36

సీ. అంగహీనతయును హరవిరోధము మాని
 కనుపట్టు మకరకేతనుఁ డనంగ
 పనవాసమును గృష్ణవర్ణత్యమును మాని
 విలసిల్లు నిందిరావిభుఁ డనంగ

బడుగుఁజందంబును నొడలికందును మాని

సంపూర్ణరుచినొప్పఁ చంద్రుఁ డనఁగ
ఘనపిఠానంబును ఖరకరత్వము మాని

తరువుమైఁ బెనుపొందు తపరుఁ డనఁగ
రూపతనుకాంతి లక్ష్మీప్రతాపమహిమ
లఖిలవర్ణసియంబులై యతిశయిల్ల
యశావనోజ్జ్వలతరమూర్తి నందమొందు
నఖిలకమలాకరుఁడు కమలాకరుండు.

32

మ. జగదానందవిహార హారమకుటచ్ఛత్రాదిసంపన్న ప
న్నగభూషార్చితభావ భావజకళాన్త పుణ్య పుణ్యక్రియా
సుగమాచారగభీర భీరహితతేజోదీప్యమానక్షమా
గగనాభోగదిశాంత శాంతమదరాగద్వేషగర్వోదయా. 33

క. ఆఖ్యానకల్పితకథో

పాఖ్యానాఖ్యానికాప్రపంచరహస్య
వ్యాఖ్యానవ్యవహరణ
ప్రఖ్యాతచరిత్ర వికచపంకజనేత్రా.

34

మాలిని. శమదమగుణమోదీ శైవసిద్ధాంతవేదీ
సముచితనయబుద్ధి సంచితైశ్వర్యసిద్ధి
యమనియమధురీణా యజ్ఞకర్మప్రవీణా
శమితదురితవేగా సాధితాష్టాంగయోగా.

35

గద్యము. ఇది శ్రీమద్వెన్నెలకంటి సూరనామాత్యపుత్ర హరి
తసగోత్ర పవిత్ర సుకవిజనమైత్రీవిధేయ అన్నయనామధేయ
ప్రణీతం బైన షోడశకుమారచరిత్రంబునందుఁ బ్రథమా
శ్వాసము.

విశ్వా.

హృదయకుమారచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

అంశములు

క. శ్రీమద్విరించితమనే

కోమలపీతాచినాదకూలంకషనా

నూర్మామాభిరామ సుకవి

హృదయతొన్నత్యయన్నసూరామాత్య.

౧

వ. అక్కమలకరుండు, బుద్ధిసాహాయ్యుండు ను వివేకనిధియు
ను గాంధీమంతుండు ను యశశ్శేతుండు ను గరుణాకరుండు
ను బ్రభాకరుండు ను జిత్రకరుండు ను సీతిమంతుండు ను
ననుమంత్రితనూజు లెనమండు ను, భీమభటుండు ను దీర్ఘ
బాహుండు ను దృఢముష్టియు విక్రమకేసరియు నను దండ
నాయకతనయులు నలువురు ను, మతిమంతుండు ను గళాని
ధియు నసంతకుండు నను పురోహితపుత్రకులు మువ్వరును,
బ్రాణమిత్రులై నిరంతరంబును బరివేష్టించి కొలువ నొక్క
నాడు.

౨

మ. చెలులుం దానును వేడ్కమీట విలసచ్ఛుంగారుడై త
త్పురీ, లలితోద్యానములందుఁ బుష్పిలతాలాస్యంబు లి
క్షింపుచు, న్నలకరీభమరీనినాదము లగణ్యాప్రీతి సంధిల్ల లీ
లలఁ జేసెన్ జనమేజయాత్మజుఁడు కాలక్షేప మేపారఁగన్.

వ. ఇట్లు వినోదపరాయణుండై యొక్క శీతలతరుచ్ఛాయాత
లంబున నెచ్చెలులుం దానును సుఖాసీనులై యున్న సమ
యంబున నాధకుం డొక్కరుండు నిజేచ్ఛనదిగి వారలం గని
చేరవచ్చిన నొక్కమారుండు వినతి నాతని నాదరించి మీ
రెవ్వ రెచటి కేగెద రని యడిగిన.

క. సాధకుండ నేను సుమహా

(సాధి) కు నొకసిద్ధుఁ గొలిచి యతనిపనుపునకా

సాధింపఁ గడిఁదియగునది

సాధింపఁగ సిశ్చయించి చనుచున్నాఁడన్.

సీ. అది యెట్టి దనిన వింధ్యాటవిలోపలఁ

గరమొప్పు శింశుపాతరువుదండఁ

బారావతాక్షుఁ డన్నన్న గేశ్వరుపాల

వై దూర్యకాంతి యన్వాలు వహ్ని

దీధితి యనియెడు దివ్యరత్నము గల

దావాలు ధరియించి యాతఁ డేడు

దీవులు నేలు నాదివ్యరత్నముకడ

సఖిలసిద్ధులు గల వధిప నేను

వాని నిప్పుడు సాధింప వలనుమెఱసి

యెంతు ననుటయు నలరి మహీశసుతుఁడు

సఖుల సీక్షించి వారలసమ్మతమున

నతనితో నిట్లు లనియె నత్యాదరమున.

శా. ఏను న్నంత్రులుఁ దోడువచ్చెదము నీ కీప్రౌద్ధ యన్నకా ధరి
త్రీనాథాత్మజు సిచ్చ మెచ్చుకొనుచుకా దివ్యాపధిశ్రేణితో

నూనంకెని కనంబు చక్కదములం మోట్టించి యద్రిస్తలీ
యానోదగ్గర వానం దానం జని వింధ్యారణ్యదేశంబునన్.

౧. పాంశునాథన్న మైనకూపంబు దడవి
దాని చేరువ కంఠపాతకువు క్రింద
కన్నకుండంబు చోడంగని యచట నిలిచి
తననచివులు క్షుకులుగాంగ నియమమున.

౨

౨. సుస్థిరాననాసీనుం డై సాధకుండు ఖదిరేంధనంబుల వేల్పుం
దొడంగిన.

౩

౩. విశిష్ణులుఁ దెలికన్నులు
నగుమోమును మెఱుంగుమేను నయనానందం
బుగఁ బద్మనయన యొక్కతె
యగణిత విభ్రమముతోడ నరుదెంచుటయున్.

౪

౪. అలిసిలవేణికచాంధకారంబుచే

మదనాంధకారంబు పొదివికొనఁగ
నరుణారుణాధరయధరరాగంబుచే

భావజరాగంబు పట్టుకొనఁగఁ
జంచలనేత్రదృగ్జాలంబుచేత ద
ర్పకబాణజాలంబు పర్చికొనఁగ
నురుకుచుకుచచక్రయుగముచే శంబర

రిపుడై త్రచక్రంబు ద్రిప్పుకొనఁగ
నల్లము గరంగ వెళిక పల్లటిలంగ
ధైర్య మెడలంగ మంత్రతంత్రములు మఱచి
తలఁపుఁ జూపును నంగనం దగిలియుండ
సంయమభ్రష్టం డై యుండె సాధకుండు.

౫

వ. ఇట్లు సాధకుండు కామాతులకు మంత్రసామర్థ్యంబు
గోలుపోయిన. ౧౨

క. పారావతాక్షుపనుపున
ఘోరతమం బడర భూతకోబులు భయపా
కారత సాధకుఁ బొదివి మ
హారవ మెసఁగంగ నాచ్చి యాగ్రహమొప్పన్. ౧౩

వ. కడకాలు బట్టి దవ్వలం బడవై చిన వాని వెదక సంభ్రమించి
యందఱు నన్నివంకల నమ్మహాటవి దరియం జొచ్చి వెదకి
వెదకి దిగ్భ్రమనొంది వచ్చిన జాడ యెఱుంగక యొందొరు
లం బాడగానక తిరుగుచుండ భూపాలనందనుండు కొన్ని
దివసంబులు చెలులం దడవి యొక్కనాఁ డొక్క యేటిదరి
నరుగు సమయంబున. ౧౪

ఉ. గ్రాహము తన్నుఁ బట్టినఁ గిరాతుఁ డొకండు ఘనాత్మిఁ
గూయుడు, న్నాహసమార నాన్యపతినందనుఁ డానదిఁ జొ
చ్చి యుద్ధతి, న్బాహుశితాసి దానివదనంబు రయంబున
వచ్చి బోయ న, వ్యాహిని వెల్వరించుటయు వాఁడు ము
దంబెసఁగంగ నమ్రుండై. ౧౫

క. పూని యకారణబంధుఁడ
వై నాప్రాణములు గాచి తసమానకృపాం
భోనిధి నను సేదాసుని
గా నేలితి, రమ్ము నాయగారమ్మునకున్. ౧౬

వ. అని తా నేలెడి కిరాతపల్లికిం దోడ్కొని చని సముచితసం
భావనంబు లొనరించి నిజగృహంబులలో నొక్కరమ్యసద
నంబున నునిచిన నుండి నాటినిశాసమయంబున రత్నదీప

ప్రభావిదాసితః చగు తన్నివాసంబు గలయఁ గనుంగొనున
వ్వుడు కైవయోగంబున. ౧౭

చ. ఒకపురినెమ్మిఁ గాంచి ప్రియ మొందఁగ జంధము లూడ్చి
పట్టియఁ, గకములు దువ్వి వాసిమెడఁ గట్టినరజ్జవు గాంచి
వీడ్చినకొ, తకునిసనూకృతిం దొరఁగి చయ్యిన భీమభటాభి
ధానుఁ కై, ప్రకటవిసేతి మొక్కుటయు రాసుతుఁ డమ్మత
మోదమగున్నఁ కై. ౧౮

వ. అత్యంతసంభ్రమంబునఁ జరిరంభణం బొనరించి యతనిపు
నఃపునఃప్రణామంబు లాదరించి సమీపంబున నునిచికొని
కరంబు కరంబునం గీలించి నీ కీరూపంబునకుఁ గారణం బేమి
యని యడిగినఁ గరంబు వినయంబున నతం డతని కి
ట్లనియె. ౧౯

క. ఆపన్నగంబు కతమున

నాపన్నత మిమ్ముఁ బాసి యలజడి నశనా
యాపీడనొంది యుజ్జయి
సీపురముంజేరి మేను నెఱిచెడి తూలన్.

౨౦

నీ. ఏ నొకముదుసలియింటికి నరిగి నా

కాహార మొనరింపు మనుషుఁ బ్రీతి
వెలయించి భోజనవేశయందాకను

నది నన్ను శయనింపు మనిన శయ్య
నుండి చూచుచు నుండ నొకకొన్నియవ లది

ధరణిమీఁదటఁజల్లెఁ దత్తణంబ
మొలచి గుబ్బన నేచి ఫలియింప నక్తువు

గావించి యదియుఁ బొకంబుచేసి

యొక్కపాత్రంబునోపల నునిచి ప్రాంత
యనలఁ బాకంబుగావించి యదియునొక్క
కంచమునఁ బెట్టి యొకచీర గప్పి పొంతి
నునిచి యది సేరుదేరంగఁ జనియెనంత.

—౨౧

వ. అది కపటకృత్యంబుగా నెఱింగి.

—౨౨

గీ. పాత్రము సక్తవులు వీడుపడంగఁ బెట్టి
యంబరం జది కప్పినయట్లు కప్పి
యెను శయనతలంబున మేను సేర్చి
కన్నమూసినపోలిక నాన్నయంత.

—౨౩

వ. ఆజంత యరుగుదెంచి నేఁ జేసినవిధం బెఱుంగక యత్యంత
రయంబున.

—౨౪

క. నాపేర నిర్ణయించిన
యాపాత్రము నాకుఁ బెట్టి యవ్వలిపాత్రక
వేపుచ్చుకొని భుజించుచు
నాపాపపుజంత మేక యయ్యె నరుదుగన్.

—౨౫

వ. దానిం గనుంగొని నివ్వెఱఁ గందుచు నాకుం బన్నినయురుల
సీవ తగిలితే యనుచు నవ్వుచు భుక్తోత్తరంబున నొక్కరజ్జు
వున దానికంతంబు జంధించి తిగిచికొనుచు నొక్కసూనరి
గృహంబునకుం జని జట్టి యిచ్చెద ననిన నతనిభార్య యె
ఱింగి నాచెలియలి నిట్లు చేసితే కాని మృని జంకించిన వె
ఱచి యయ్యజంబు విడిచిపెట్టి దేవాలయంబునకుం జని
నిద్రించితి నదియు నదియ వైరంబుగాఁ బాటించి నాచొప్పు
నం జనుదెంచి యేను మయూరం బగునట్లుగా సీత్రౌడు మ
త్కంధరాంతరంబున బంధింపబోలు నేనును బర్హిభావంబు

నొ.వి బోయలచేతం బట్టినడి యిచ్చటికి వచ్చి దేవరచే
 పడి తిక్కగ్గావనిర్మిక్తుండ నై భవదీయదర్శనంబునఁ గృతా
 రుండ నైతి నని పలికె యొక్క-విన్నపం బవధరింపు మని యి
 ట్లనియె. ౨౬.

సీ. వేగంబ యిచ్చట వెడలంగ వలయుఁ గి

రాతు లుద్ధతులు ద్వారమున వెడలి
 వావంగఁ గనుఁగొన్నఁ బోలియింతు శీత్రాటి

వలన మయూరభావములు బాల్చి
 యీగవాక్షిమ్మున నేగుద మని నృప

తనయుకంతమున నాత్రాడు గట్టె
 నెమలి యై యపుడు రాకొమరుండు వెడలి త్రా

ఘాడ్చి యాతనిచేతి కొనఁగుటయును
 నాగుణము కంతమునఁ గట్ట నాక్షణంబ
 తాను బడ్చి యై వెడలి రానూనుచేత
 బంధనిర్మక్తుడై యాత్మభావ మొంది
 కడురయంబున నాపల్లె వెడలి వచ్చి. ౨౭

వ. తనమతమున కుల్లసిల్లుమహినాథకుమారుండునుం దానును
 గాననమార్గంబున నరిగి యరిగి. ౨౮

చ. దిశ మగుచీకటిం దెరువు దప్పి వదంబులు నొప్పిగూరినకొ
 సాలసి వనంబులోన నొకశుష్కమహీజముక్రింద నుండఁగా
 లలితనిశాఃరాతమహిళాకచభారవిభాసితాబ్జ
 దిశమును బోలి తూర్పుదెసఁ దారకరా జుదయించె నత్తటిన్.

చ. నెలవొడువంగఁ జిత్రముగ నీరసభూరుహ మాకువెట్టి మొ
 గ్గల విరివూవులం దనరి కాచి ఫలించినఁ దత్ఫలావళుల్

దశముగ వారు మోదమునఁ దద్రస మాదటఁ గ్రోలి దాన
నాఁ, కలియును దప్పియుం దొలఁగఁగా ముద మందుచు
నున్నయంతటన్.

30

సీ. ఆకుజము గుణాకరాభ్యమిత్రుం డగు
బయును నమ్భతంబుఁ బ్రియముఁ దనర
నర్థితోడ నప్పు డాలింగనము చేసి
యిట్టు లగుటకుఁ గత మేమి యనిన.

31

సీ. ఆపాముకినుకచే నందఱు బెడఁబాసి
యడవులలో మిమ్ముఁ దడవి తడవి
యిచ్చొట నొక్కమునీశ్వరుండు సమాధి
నుండు తెఱుంగక యురక నేను
బ్రణమిల్లి చెలులును రాసుతుండు నెచట
నెబ్బంగి నున్నవా రెఱుంగఁజెప్పు
మనుచుఁ గార్వారి నై యందంద ప్రార్థింప
జపవిఘ్నమునకు నాతపసి కినిసి

వట్టితరువవు గ మ్మన్న వంత నొంది
వేడుటయు నాదరించి నీవిభుఁడుఁ జెలియు
నిచ్చటికి రాఁగలరు వార లేగుదేర
నెలమిఁ బొంది ఫలింతు వా రెలమి నొంద.

32

క. దశముగ ఫలింప నీఫల
ములరసముల వారు తృప్తి బొందుడు సంతక
ఫలవృక్షాకృతి విడుచుచుఁ
జెలువంబుగ వారిఁ గదిసి చెలఁగెద వనినన్.

33

న. అక్షణంబు నిరసమ్మకుంబు నైతి దేవర యిచ్చటికి విచ్చేయు
కరింబున తావవిముత్తుండ నై తావకదర్శనంబున ధన్యండ
నైతి నిష్కాదమ్మకమముసింధ్రుం డెందేని యున్నవాఁ డనినం
నదర్శనలాభప్రమోదతరంగితాంలరంగు లగుచు వతండును
దాగుచు నొక్కవధంబున నడుగునమయంబున. 32

క. పాగలు దొడుగుక* యొకయెల

నాగియుఁ దాగును నభంబునం జని చని భూ
భాగంబున ముగురం గని
వేగంబున నవతరించె వివతుం డైనన్.

33.

—♦ చిత్రకరుని వృత్తాంతము. ♦—

వ. వీఁడె మనచిత్రకరుండు వచ్చె నిట్టిచిత్రంబునుం గఅదె యని
యుల్లంబున నుల్లసిల్లుచు వానిం బరిపాటి నందఱుం బరిరం
భణం బొనరింప నొగనయు మునుంగిడి తొలంగి యుండె
నంతఁ దారొక్కయెడ నాసీనులై యున్నచోఁ గమలాకరుండు
చిత్రకరుని పదనంబునం జూడ్కినిలిపి నీ కీఢేచరత్వంబు మ
హత్త్వంబు నెల్లు గలిగె నని యడిగిన. 34

మ. అహిరోషంబున నెల్లు వాసి చని వింధ్యారణ్యమధ్యంబున
స్సహజస్ఫూర్తితేజు లిద్దఁ జనురల్ సత్త్వాధ్యు లేకామిష
స్వృహఁ దక్కింపగ వారిఁజేరఁ జని గంభీరోక్తి వారించి ను
స్సహవాదంబున కెద్దిహేతు వనిన న్మాంతోరుసంరంభు లై.

వ. ఒక్కపాత్రంబును నొక్కలాతంబును నొక్కపాగదోయినిం
జూపి. 35

* పాగలు నొడికొని † మగుడంగని-శబ్దరత్నాకరము.

శా. ఈపాత్రంబు నికంతరేష్టఫలదః, బీయష్టి వ్రాయంగ నే
నూపంబైనను నిక్కువంబు యగుఁ, జేయఁ గోరుచో టన్న
యఁ, కీపాగ ల్పొడినప్పు, మత్పితృధనం బీవస్తువు వీవనికై
కోడంబారఁగఁబోరఁగావలసె మాకుం బాలువోకుండుటన్.

క. అనుటయు నతిమత్సరతఁ

జెనఁగెడు వారలను గాడుపెట్టి పజచి కై

కొనియెద పీవస్తువు లని

మనమున నూహించి చతుర(మత) మేపారన్.

౪౦

క. ఇరువురు సంగడి విడువక

పరువునఁ జనుచోటఁ గడవఁబాజెడువఁ డీ

వరవస్తువులకు నొడయఁడు

సరభసగతి నరుగుఁ డనిన సమ్మదమొదవన్.

౪౧

క. ఏ విడువఁగ సమసత్త్వలు

గావున నొండొరులఁ గడవఁగాఁ జాలక యా

దేవారులు ద వ్వరిగిన

నావలఁ బాజీ రని నెమ్మనమున నలగుచున్.

౪౨

క. త్వరతో యష్టియుఁ బాత్రయుఁ

గరమునఁ గబళించి పాదుకలుదొడి యేనం

బరగతి...నా యంజక

పురమున కరిగితిఁ గుమారపుంగవ వినుమా.

౪౩

క. అందొక్కవృద్ధకామిని

మందీరమున విడిసి తదభిమతధనములు పె

పొందఁగ నిచ్చియు నప్పురి

యందొప్పెడుకాంత గలదె యనియడుగుటయున్.

౪౪

ఉ. కత్తుకథించు వాచసుకకత్తుము మాపురిరాజు తత్సతక
కత్తువత్సమాప్య హరికత్తునిభాలక బోలుకన్యకా
కత్తుము లేదు లోకమున రాజులిలెల నెప్పుడును నా
కత్తుగృహంబునం దనుచు రాసుత యుండెడు మేడఁజూపినన్

వ. నాటినికానమయంబున మదీయపాదుకామహానుభావంబునఁ
దదీయశాఖంబునకుం జని కత్తుకళికాలోకం బగు తదంతి
కంబున.

౪౭

క. తొంగలికెప్పల మెఱుంగులు
తొంగలిగొనుమేను వదనతోయరుహంబుక
రంగారఁ దల్పుమున న
య్యంగన నిద్రింపఁజూచి యాత్మగతమునన్.

౪౮

క. నాగతి మున్న నెఱుంగదు
నేగతి మేల్కొనుపువాడ నెసతి నిద్రా
రాగము లగుచూపుల నను
రాగము వొడమునొ యమర్షరాగ మొదవునో.

౪౯

ఉ. అగ్గల మైనమోహమున నల్లన నేనొకయింత డాసినకొ
దిగ్గన మేలుకాంచి సుదతీమణి వింతదనంబులేక తా
నిగ్గులుమీఱు కిన్నగవ నెయ్యపుఁ జూపులు సందడింపఁగా
డగ్గఱునేని నాకు నిట డక్కు మనోభవరాజ్యసంపదల్.

౫౦

క. అనుచుండ సౌధపాలుఁడు
తన ప్రియ కొకకథను జెప్పి తద్వేళకు నా
కనుకూలంబై కడునిం
పెనయంగా నొక్క పద్య మి ట్లని చదివెన్.

౫౦

ఉ. లాలితకూషయావనవిలాసమనోహర యైతనర్చు నీ
లాలక నిద్రవోవఁ గని యాదటఁ గౌఁగిట మేలుకన్పఁగాఁ
జాలక యాత్మఁ దక్కిన విచారములొంబఁగ నూరకుండ నా
కూశఁడు కామరాజ్యమునకు న్నెలిగొఁడె తలంచిచూడఁగన్

క. అనుపలు కపదేశముక్రియ

ఘనమోదము నిగుడఁజేయఁ గదిరెడుతమకం

బునఁ గౌఁగిలించి యమ్మా

నిని మెలుపారంగ నేను నిద్ర దెలిపినన్.

౨౬

క. చంచలనేత్రము లమరఁగ

సంచలతయు సమ్మదంబు సంశయము మది

న్మించిన హస్తస్వస్తిక

కంచుక యగునింతియొప్పు గడుసలరింపన్.

౨౭

ఉ. ఇచ్చ జనించువేడ్క నొకయించుక వింతదనంబు సేయమిన్

మచ్చిక లేక యుండియును మచ్చిక లగ్గల మైనపోలికిం

బొచ్చెము లేనిసౌఖ్యములఁ బొందితి మేము రహస్యవేళలం

బచ్చనివింటిదేవరప్రభావము భావములం గరంపదే! ౨౮

వ. ఇ ట్లయ్యింతియు నేనును సత్యంతమోదంబునం గంతునింగృ

తార్థునిగ గావించి తదనంతరంబ.

౨౯

క. నావృత్తాంతముఁ బేరును

నావెలఁదికిఁ జెప్పి రాత్రి యంగనతోడన్

భావజుకేళిం దేలుచు

నావిడిదల దివసవర్తనంబు గడుపుచున్.

౩౦

ఉ. ఇప్పగిది న్రహస్యముగ నే నొనరింపఁగ బోటు లొక్కనా

డప్పువుఁబోడిచన్నుఁగవ నంగజముద్రలు గాంచి రాజుతోఁ

కెప్పుకయున్నఁ దప్పునుచు శీఘ్రమునఁ జని యేకతంబునఁ
కెప్పినఁ నూతనఁ గునకుఁ జిత్తములోపల వంత మీఱఁగన్.

చ. తనకుతన లోకంబు విడితంబుగ వారయఁ బ్రోడ నోర్తుఁ బం
చిన నది యేగుదెంచి యొకచెంగట నుండి రతాంతవేళ మా
నినియును నేను మైమఱచి నిద్దుర వోవఁగఁ జూచి ప్రోడనీ
ల నెడయ నాదుచేలమున లత్తుక కేళ్ళలు వ్రాసె నచ్చుగన్.

క. అంబుడముఖ యిటు లడియా

శంబులు గావించి చెప్ప లాక్షాంకసమే

తాంబూల బురీ దడవుండు ర

యంబున నని రాజు భటచయంబుం బనిచెన్.

౨౯

వ. ఆవృత్తాంతం బంతయు రాజసదనాంతర్వర్తిని యగు నావృ
ద్ధజంతచేత విని యచ్చట నునికి యకార్యం బని నిశ్చ
యించి పాదుకాసమన్వితపాదుండ నై పాత్రయు లాతంబు
నుఁ గొని యాక్షణంబ కమలాక్షి యున్నసౌధంబునకుం
జని సకలంబు నెఱిగించి గమనోన్ముఖుండ నగుటయు ని
న్నుం బాసి నిమేషం బైనను బ్రాణంబులు నిర్వహింపనేర
సీత్రోడన వచ్చెదఁ దోడుకొనిపా మ్మనిన నిమ్మగువం గరం
బులం బొదివికొని గగనగమనంబున వచ్చి వచ్చి యిచ్చట
దేవరం గాంచి యానందకందళితభావుండ నగుచు నవతరిం
చితి ననుచు విన్నవించి.

౩౦

గీ. భక్త్యభోజ్యలేహ్యాపానీయచోష్యముల్

సంకుమదపటీరచంద్రమృగమ్

దములు పాత్రమహిమఁ దత్తణమాత్రన

వడసి నెచ్చెలులకుఁ బతికినొసఁగి.

౩౧

వ. మఱియు నక్కుమారు నాలోకించి.

౬౨

శ. నాయష్టమహత్త్వంబున

నీయెడ దేవరకు నుండ నిరవుగ సకల

శ్రీయుత మైతగుపట్టణ

మాయతముగ న్నాయువాడ నని యుత్సుకుడై. ౬౩

సీ. మఱి హేమవిస్తారమందిరప్రాకార

సాధదేవాలయసంచయములు

ఘనసత్త్వబంధురగంధర్వసింధుర

దుర్దమసుభటసందోహశములు

వరధరణీదేవ వైశ్యశూద్రాదినా

నాజాతులై నజనావళులును

నిరుపమలావణ్యసురుచిరగుణగణ్య

పణ్యపుణ్యాంగనాప్రకరములును

సన్నతగృహోపవనములు సర్వనిధులు

నెఱయవ్రాసిన నన్నియు నిక్కువంబు

లై త్రిలోకీపురీరాజ్య మనంగదగిన

పట్టణము వొల్పె గన్నలపండు వగుచు. ౬౪

వ. ఇట్లు చిత్రంబుగాఁ జిత్రకరుండు పురంబు నిర్మించి దానికిం

జిత్రపురం బని పేరిడి యందు రాజమందిరంబునఁ గమలా

కరకుమారుని సింహాసనాసీనుం గావించి తానును భీమభ

టుండును గరుణాకరుండును, సముచితప్రకారంబులఁ గొలు

చుచు మణికనకభాసురనివాసంబుల విశిష్టవిభవంబుల నుల్ల

సిల్లుచున్నంత. ౬౫

చ. చెలువుగ నొక్కటాతమునఁ జిత్రకరాఖ్యుఁడు పట్టణంబుగా
 నలసినయట్టిరూపములు వ్రాసెఁగ నన్నియు నిర్భవంబు లై
 యలవడఁ దత్తురీరమణుడై కమలాకరుఁ డనివిభుండు భూ
 నలయము చేలఁజొచ్చె ననువాత్త జగంబుల నెల్ల మోసినన్

క. పిఠిని యీవాత్తలు విని

మలక వేకదలి కాంతిమంతుండును బు

ద్దినహాయుండును మోదం

జెనంగంగా నరిగి యాన్మపాగ్గణి గనినన్.

౬౭

క. అనెచ్చెలులం గని యీ

స్థానంబున నున్నమంత్రితతియును దానుకా

నూనవపతి యెదురుగఁ జని

మే నలరం గొంగిలించి మించినవేడ్కన్.

౬౮

వ. శింహాసనంబు చేరువ నముచితాసనాసీనులం గావించి వారి

వదనంబు లవలోకించె.

౬౯

గీ. మమ్ముఁ బాసియరిగి

దత్తుడనురాజుపురిఁజేరి తత్తనూజుఁ

డగు విజయసేనుతోడ సఖ్యమ్ముచేసి

యుచితవృత్తిమై దిరుగంగ నొక్కనాఁడు.

౭౦

క. ఆన్మపసందనుసోదరి

మానసభవురాజ్యలక్ష్మీ మదిరావతి య

న్మానవతీతిలకం బు

ద్యానవిహారంబు నలుప నరిగెడువేళన్.

౭౧

క. విలసితమరాశరాజీ

కలకల మెసంగంగ మెలగు కమలిని వోలెం

గలనూపురకాంచీమః

జలరావము లెసఁగ నింతి చూడ్కికి నబ్బెన్. 21

క. హారావల్లిలో నయ్యె

భోరుహలోచనకుచాగ్రములు గనుపట్టెన్

శారదనదిఁ గానంబడు

హరిసరోజాతకుట్మలాగ్రములగతిన్. 22

ఉ. అవ్వనజాక్షిఁ జూచి హృదయంబున రాగము నివ్వటిల్లఁగా
నివ్వెఱఁగఁది కెప్ప లిడనేరక చూడఁగ దైర్యమూలముల్
ద్రవ్వెడుచూపుల నివ్వకచతామరసానన చూచె నామదిం
బువ్విలుకాఁడు దట్టముగఁ బుష్పశరంబులఁ దూటనేయఁగన్.

క. పులకలుఁ జెమరును గంపము

నెలకొన నొకమాటునందు నిలిచితి నే ను

జ్వలపుష్పబాణబాణ

కులిత యగుచు నెట్టకేనిఁ గోమలి చనియెన్. 23

వ. ఏనును మీనకేతనోదారశరాసారవిదారితమానసుండ నగు
చు విజయసేనుం గొలువ నరిగి యవసరం బగునంతకు నగ
రిలో నొక్కడ వసియించి మదిరావతినిం జింతింపుచున్నంత
నన్నాతి యుపమాత గనుంగొని కన్నుసన్న నన్నుం జేరి
ధవళాంబరంబునం బొదివినకందుకంబుచందంబున నున్నపూ
దండ నాకుం జూపి యిట్లనియె. 24

క. ఏమితపం బొనరించితొ

మామదిరావతి ప్రియంబు మదిఁ గదురఁగాఁ

దా ముదముతోడఁ గట్టిన

యీమాలిక నన్ను నీకు నిమ్మనిపనిచెన్. 25

క. వేయింటికి నీవ మనో

నాయకుడవు మేదిసేనందన యని తా

నాయుష్షులదామంబును

నాయకులఁ బెట్టు నాననము వికసిల్లన్.

౧౮

క. కాలక తాన కట్టిన

మాలిక ధరియింపఁ దద్రమణికరముల గా

ధారించిన మొనరించిన

మాలా నొందుటయు సుఖమయాత్ముడ నైతిన్.

౧౯

వ. అట్లత్సంత మోదాయత్తచిత్తుండ నై యన్నాతి నన్ను వరి

యించు నని యున్నంత.

౨౦

క. జగతీపతి తనపుత్రికే

దగువరుఁ డని యొక్కరాజతనయునకుఁ దగ

న్యగచేత నిచ్చువాడై

యగతీశుభలగ్ననిచ్చెయము సేయుటయున్.

౨౧

క. అమ్మాట పిడుగుమోత వి

ధమ్మునఁ గర్ణములు వగులఁ చాఁకుటయును ను

ల్లమ్ము గడుఁ దల్లడిల్లఁగఁ

గ్రమ్మెడు విరహగ్ని సైపరాక తరలఁగన్.

౨౨

వ. అత్తజీ మదిరావతిపుత్తెంచినపరిచారిక యొక్కతె యరుగు

దెంచి న గూఱుజిఁచి యబ్బోటి తనయాడినమాటలు విను

మని యిట్లనియె.

౨౩

ఉ. భూమివరుండు తన్ను నొక భూపకుమారున కిచ్చునంచు నీ

వేమియుఁ జింతఁ బొందవల దీక్రియ నిన్న వరింతు నెంతయుం

ప్రేమ దలిర్ప నొడ్లను వరింపఁగ నామది కియ్యకొలు గా
దామనుజేంద్రుఁ జేల నను సన్యల కిచ్చు ననాదరంబునన్.

గీ. అనెడుపల్కు సుధాసేక మగుచుఁ జెవుల
నలరఁజేసె డెందంబు కొందలము మాన్సెఁ
జలనమొందిన ప్రాణంబు నెలవుకొలిపె
నూతనాంగజరాగంబు నూలుకొలిపె. ౮౫

వ. అమ్మగువమాటలు విని సమ్మి యిమ్మెయి నూటడిల్లి యు
న్నంతఁ గొన్నిదినంబులకు లగ్నదివసంబు వచ్చుటయు.

సీ. రాజనిశ్చితుఁ డైన రాజకుమారకుం
డభినవవిభవంబు లతిశయిల్ల
నసమానమణితోరణాలంకృతం బైన
రాజమార్గంబున రమణితోడ
నానావిధవిభూషితానేకజనములు

చెలువారఁ దనచుట్టు బలసికొలువఁ
గనకహర్ష్యము లెక్కి కామిసేజనములు
తనమీఁద శేషాక్షతములు చల్ల

వివిధశోభనవాద్యము ల్వీస్తరిల్ల
నతులవందిమాగధజనస్తుతులు చెలఁగఁ
బ్రీతి మదిరావతీకన్యఁ బెండ్లియాడ
వైభవోన్నతు లలరార వచ్చుటయును. ౮౬

క. ఏ నావిభవము గనుఁగొని
మానసమునఁ జాలఁ గుంది మదిరావతిపై
నూనిన యాస విడిచి యతి
దీనతఁ బురి వెడలి పోయి ధృతి మాలివెసన్. ౮౭

క. కాయదశేషక కేర్వక

కాయము విమనం గడంగఁగా దై వగతిక

నాయన్నయెడల బుద్ధిస

హాయుఁడు వచ్చుటయుఁ గాంచి హర్షం బెసఁగన్. ౧౯

వ. గాఢాలోలంబం బొనరించి వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి
నం బంతింపవలదు నిహృదయవల్లభ నీక సిద్ధించునుపాయం
బు గిలికెడు నని యూహసించి నీవడినయట్ల యేనుగుం బడితి
నాకథ విను మని యిట్లనియె. ౨౦

గీ. అట్లు వింధ్యాది మిఁముఁ బాసి యరిగి యేను

బెక్కుగహనంబులు తరించి యొక్కయడవి

నిందిరామందిరం బయి యందమందు

శంఖపాలాఖ్య నొప్పాడు సరసిపాంత. ౨౧

క. పలువురుబోలులతోడను

జలకేళి యొనర్చ వేడ్కఁ జనుదెంచిన యు

జ్వలయావనై కపసతిని

విలసితరూపవతి నొక్కవెలఁదిం గంటిన్. ౨౨

క. అంగనకబరీమేఘము

నంగతటిద్వ్యతియుఁ జూచి యనురాగముతో

నంగజుకేళిమయూరము

భరిగిని సమ్మదవిఘ్నార్ణభావుఁడ నైతిన్. ౨౩

క. ఆకాంతయు నన్నచట వి

లోకనములఁ జూచుచుండె లోలాత్మిక యై

యాకొలనివంక నొక్కమ

హాకరి యచ్చటికి వచ్చె సంభోవాంధన్. ౨౪

మ. గళవఃద్యస్మదరంజితభ్రమరరేఖం గాలకూటచ్ఛవిః
కలితోదంచితమందరంబువిధ మై కర్ణానిలాలోలదీ
ర్మలసన్నిర్మలచామరంబుల బలాకావేష్టితాబ్దంబునా
నలి గరితైశు నాగజంబుఁ గని కాంత ల్లోందలం బందఁగన్.

వ. ఓడ కోడకు మని యమ్మానినిం జేర నరుగుటయు. ౯౬

క. అతిభీతిరాగయోగో

ద్ధతకంపచ్ఛేదపులకితప్రసభసము

న్నతకుచము లురము గాడఁగఁ

నతివ ననుం గౌఁగిలిం చె నతిరభసమునన్.

౯౭

చ. కనుకలిఁ జక్కి యేను బిగికౌఁగిటఁ జేర్పఁగఁ గోరునానరో
జనయన యప్పు కుంజరమిషంబునఁ బైఁబడి యిట్లు కౌఁగిలిం
చినఁ బులకించి యిట్టి దని చెప్పఁగరాని సుఖంబుఁ జెప్పిన
న్నను నెఱుంగంగనేరక మచంబున నేన కరంగుచుండితిన్.

వ. ఇప్సిధంబున నభినవసౌఖ్యంబు లనుభవించి యే నయ్యేనుం
గు నుద్దేశించి. ౯౯

ఉ. ఓకరిరాజ సీకతన నుత్పలలోచన దాన వచ్చి న

నేకొని కౌఁగిలిం చె వికసిల్లుచు నిట్టిపరోపకారికే

న్నికుఁ బ్రియాసమాగమము నిచ్చులుఁ గావుతఁ దత్కరో
ల్లన, చ్ఛ్రికరశీకరప్రకరసేకసుఖంబులు నివ్వటిల్లఁగన్. ౧౦౦

వ. అని దీవించితిం దదనంతరంబ యాసామజంబు నపారాశుసీ
త్కారపూరితశీకరాసారమండితం బైన కరదండం బొర్పు
చు నామీఁదన కవిసిన నయ్యంతి నోసరిలం జేసి. ౧౦౧

క. కరికరము వట్టికొని

... ..

వెడవుమెయి బాటి యరిగితి

మకలి కనుంగొనకమున్న మహితరయమునన్. ౧౦౨

క. ఏను గది కడ్డపడునా

లోనన నెచ్చెలులు పద్మలోచనఁ గొనుచుం

గానము దరిసి వెచ...

... ..

౧౦౩

వ.రంబ ప్రవేశించి యున్నంత దంతావళంబు సరః

ప్రాంతంబున నెంతయుం దడవు విహరించి యది తొలంగి

చరుట యెఱింగి యయ్యెడ వెడలి యయ్యెలనాఁగ చనిన

వలసి.....బున.

౧౦౪

ఉ. ఆవనజాక్షి నేవలన నారసి కానక యాతురుండ నై

భావజవహ్నిఁ గ్రమ్మికొని భానము గాల్పఁ జరించునంత రా

జీవవిరోధిమండలము చిచ్చుఱపిడ్గును బోలె నెన్నఁ

... .. చున్. ౧౦౫.

వ. అప్పు డేపారు మదనానలతాపంబున కోర్వక మరణోద్యు

క్తుండ నై యాంగికంబు లగుశుభసూచకంబులు గల్గిన నం

గనం గనుంగొనియెద నను.....డ నై పెక్కెడలం జరించి

యిక్కడకు నరుడెంచి నిన్నుఁ గాంచితి నని తనవృత్తాంతం

బుఁ జెప్పిన యనంతరంబ మనోభవాధీనమానసుండ నై న

న న్నూటడించి యిట్లనియె.

౧౦౬

క.

... .. ముసిగుడికిం

జని లో నొక్కెడ నుండఁగ

మనకోర్కి ఫలించు నిచట మసలఁగ నేలా.

౧౦౭

క. అని పలికే నన్నుఁ దోడ్కొని

చనఁగా నిరువురముఁ బుష్పసాయకుఁగుడికిఁ

జని గర్భగృహంబున న

మృతస... .. ౧౦౮

వ. యంబునం గరడీపికాసముదయంబు వె

లుంగ నాందోళికారూఢ యై యమందవిభవంబున. ౧౦౯

క. ఘనవాద్యఘోషభీషణ

జనవననిధినడుమ లక్ష్మీసరణి నమరుచుం

జను

... .. నంగజుగుడికిన్. ౧౧౦

గీ. వచ్చి చెలువందఁగా నెల్లవారి నిలిపి

యొక్కతియ గుడి సొచ్చి చిత్తోద్భవునకు

మ్రొక్కి కరకమలంబులు మోడ్చి నిలిచి

కన్ననీ రొల్క నిట్లని విన్నవించె. ౧౧౧

క. అగణితవిలాసు నొక్కని

... ..

... కవేట యొక్కని

మగఁ డని తగిలింపఁ దగునె మనసిజ నీకున్. ౧౧౨

క. ప్రాణేశవిరహ మోర్వం

బ్రాణము విడిచెదను మీఁదిభవమున నైనం

బ్రాణేశ్వరుఁ గందు రతి

ప్రాణే... .. ౧౧౩

వ. నిర్భరతరం బగుసాహసంబున గర్భగృహంబు సొచ్చి కంతం

బున నురి యిడుకొనటయు. ౧౧౪

క. దారిక క్కళి యెత్తి కు
చాలింగపులకవళిత మగుకేల మెడం
గీలుకొనిన యురి వుచ్చిన
నాచోకించి ననునెట్టిగి యానమయమునన్. ౧౧౫.

క. ఆనందకంపలజల
నూనినమదితోడ వెచ్చనూర్చుచు నయ
బానన సబాష్పగర్జద
యై నన్నం గాంగిలించె నత్యురక్తిన్. ౧౧౬

వ. అట్లు ప్రియాలింగనసాఖ్యతరంగితాంతరంగుండ నై యాకు
రంగలోచనం గనుంగొని. ౧౧౭

క. ననజాతనేత్ర యడలఁగి
నిను వెరవునఁ గొనుచుఁ బోదు నిమిషములోనన్
మనచాలి పుణ్యదేవత
మనసిజుఁ డిచ్చోటఁ గూర్చె మనలం గరుణన్. ౧౧౮

వ. అని యూటడించు సమయంబున బుద్ధిసహాయుండు నన్నుం
గనుంగొని యిట్లనియె. ౧౧౯

చ. వెలఁదుకభూషణంబులును వేషము నచ్చుపడంగదాల్చి యే
నెలువడి పెండ్లికన్యయన వేడుక నందల మెక్కి యేగెదం
గలజను లెల్లఁ బాయ వెనఁ గామిని దోడ్చొనిపోయి యంబికా
నిలయములోన నుండు మని నేర్పున ధైర్యము విస్తరిల్లఁగన్.

చ. కచభర మూడ్చి నుండురుముగా నిడి మించినపూవుగుత్తు
లం, గుచములు గాఁగఁ గట్టుకొని కోమలి భూషణవస్త్ర
మాలికా, ప్రచయము దాల్చి మీసములు రాని మొగం

బునఁ గాంతియొప్పుగా, నచలగతి న్మనుంగిడి లతాంగిగతి
నైలి కల్ల నేసినన్. ౧౨౦

వ. పరిజనంబులు సంభ్రమంబున నెద్దియు నెఱంగిక యాందో
ళిక యెక్కించుకొని క్రందుకొనం గొలిచి యందఱు నరిగిన.

క. మదిరావతిఁ దోడ్కొనిచని
మదిరాగం బెసఁగ దుర్గమందిరమున నె
మ్మది రాగిల్లుచు నుండఁగ
నది రాజ్యముకంటె నాకు హర్షముచేసెన్. ౧౨౧

వ. అట్లుండునంత బుద్ధిసాహాయ్యండు మూడవజామునఁ బ్రి
యకామినీసహితుం డై యచ్చటికి వచ్చిన నచ్చెరు పంది
పిచ్చలించుచునున్న యంతరంగంబు లలర గాఢాలింగనం
బాచరించి యిచ్చెలున యెచ్చట నీకుం జేకుటె ననిన హాస
భాసితవదనుం డగుచు నిట్లనియె. ౧౨౨

ఉ. ఏ వనితాకృతి న్నగరికేగి నృపాత్మజయుండునట్టి య
య్యోవరి కేగి తల్పమున నొప్ప ముసుం గిడి యున్నయంత
న, నూభవరకన్యఁగాఁ దలఁచి పొల్తుకయొక్కతె చేరవచ్చి
తా, నావనజాక్షి చిత్తగతి యంతయు మున్నె యెఱుంగుఁ
గావునన్. ౧౨౩

వ. ఎవ్వరు వినకుండ నల్లన నిట్లనియె. ౧౨౪

ఉ. వందఁగనేల యిట్లు వలవంత దొఱంగుము రాజకన్యకుం
బాందఁగవచ్చునమ్మ తనబుద్ధికి వచ్చినవానిఁ దండ్రి యా
త్మం దలపోసి యిచ్చినయతండు వరుండని యుండు నెమితో
నందనిమ్రానిపండులకు నట్టులు సాపకు పద్మలోచనన్.

క. ఈవేగుజాము పెండ్లి

యీవిధమున నుండు టుచితమే తలపోయక
భావజనహియడంగెడు
భావంబున ధైర్యమింత పట్టుకొలుపుమా.

౧౨౮

క. మానసభవ్రతేఱి వేడిమి

యే నెఱుంగనె డీని ననంగ చేటికి విరహ
గ్లానిం గుందుచు మానిని
గానేరక యున్నదానఁ గమలదలాక్షి.

౧౨౯

గీ. శంఖపాలాభ్యుచోప్పారుసరసి పొంత
మన్నభాకారు నొక్క(కుమారు)జూచి
యల్ల మలరంగఁ జేరుచో నొకగడంబు
విధివశంబున మముఁ బొపె వీరఁగదిసి.

౧౩౦

క. కరి ప్రాణేశ్వరుఁ బాపిన

విరహమునకు నోర్వలేక వేదురునై యా
మరుఁడు దగిల్చిన చిచ్చున
నురిసెద నదిమొదలుగాఁగ నుత్పలనయనా.

౧౩౧

క. నావుడు మత్స్యియఁగా మది

భావించి మునుంగు వుచ్చి భావం బలరక
సేవల్లభుడను నే నని
నావృత్తాంతంబుఁ జెప్పినం దెలిసి జెనన్.

౧౩౨

క. అంగము తాపము వాయఁగ

నంగన ననుఁ గౌగిలించి యాత్మగరంగం
బొంగెడునాదెనఁ గనుఁగొని
యంగన యిట్లనుచుఁ బలికె సతిమృదుఘణితిన్.

౧౩౩

క. ఈమదిరావతితల్లియు

నామాతయుఁ దోడఁబుట్టినా రట్లగుటన్

భూమిఁజూచునాఁడఁ బెండ్లికి

నే ముదమున వచ్చి కంటి నిచ్చట నిన్నున్. ౧౩౪

వ. అని చెప్పిన నత్యంతసంతుష్టాంతరంగుడ నై మదిరావతి

కల్యాణానిమిత్త మదిరాపానమత్త పరిజనప్రతీహారద్వారపా

లాదుల వంచించి వచ్చితి నని చెప్పిన నుప్పొంగుచు సీప్రాద్వ

కదలి యిద్దఱము నన్నార్థుల(?)మై యింతులం దడవికొని

కాంతారమార్గంబున నరుగుదెంచి యిచ్చట దేవరం గాంచి

కృతార్థుల మైతి మని చెప్పిన నమ్మతరసాయ త్తచిత్తం

డయ్యెఁ దదనంతరంబు. ౧౩౫

క. ఆనరనాయకుఁ డత్తతి

నేనిక వేటాడ దూర మేగి యొకమహా

కాననములోన దుర్గా

స్థానముఁ గని యచటఁ జేరఁ జనియెడునంతన్. ౧౩౬

—♦ వసంతకునికథ ♦—

క. పరమేశ్వరి కతిభక్తిని

నరబలి యొనరింప వచ్చినకిరాతులు ద

న్నరపాలునిఁ గని పట్టిన

నరుల విడిచి భీతిఁ గాననముఁ దూఱుటయున్. ౧౩౭

క. బుద్ధ్యధికుండు వసంతకు

వధ్యశిలాగ్రమునఁ గాంచి వసుధాధీశుం

డధ్యానందుం డగుచున్

విధ్యనుకూలతకు నాత్మ వికసిల్లంగన్. ౧౩౮

- క. తనమంత్రులు దానును నా
హాసములు వే ద్వి చేర నదిగి యతని బం
ధనము లెడలించి యాలిం
గినముల నొనరించి యపుడు ఘనమోదమునన్. ౧౮౯
- వ. అతండును దానును సముచితోపాయనంబు లిచ్చి దేవికి సా
హంగదండప్రణామంబు లాచరించి కీతలతరుచ్ఛాయ నాసీ
నులై యుల్లాసంబున నతం దక్షుగః దమవృత్తాంతం బెఱి
గింపః దదనంతరంబు వసంతకుండు కరయుగంబు మొగిచి
మహీకాంతున కీ ల్లరియె. ౧౯౦

—♦ రూపిణీకథ ♦—

- క. భూరమణ నిన్ను వెదకుచు
ఘోరాటవిలోనఁ దిరుగఁ గొందఱుచోరుల్
క్రూరత మీఱఁగ నొకజే
హరిధనంబు హరియింప నతఁ డాతురుఁ డై. ౧౯౧
- క. మొఱ వెట్టఁగ నావై శ్యుని
వెఱ పంతయుఁ బాపి చోరవీరులనెల్ల
న్నుఱుమాడి యాతఁ డెంతయు
వెఱఁ గందఁగి సొమ్ము లెల్ల వెన నొసఁగుటయున్. ౧౯౨
- వ. అత్యంతసంతోషంబున నతండు వినతుం డై నన్ను బహు
విధంబులం గొనియాడి మదనోల్లాసం బనుతనపురంబునకుఁ
దోకొనిపోయి యపారధనంబు లిచ్చి సంభావించె నప్పురం
బు బహువిధవినోదాస్పదంబు. ౧౯౩
- సీ. శుకుఁ డైన నవ్వీటిజోటులఁ జూచిన
భంగంబు నొందు దర్పకునిచేత

శివుఁ డైన నప్పురిచెలువలఁ జూచిన
మరు లొందు భావసంభవునిచేత

శరజన్ముఁ డైన నప్పురికామినులఁ గన్న
రాగాంధుఁ డగు రతిరాజుచేత

వరదుఁ డైనను నన్నగరకాంతలను గన్న
మదనాతురుం డగు మదనుచేత

బ్రహ్మచర్యంబులకు నెల్లఁ బాయుదెరువు
వివిధనియమంబులకు నెల్ల వీడుకొల్పు
మహితభోగంబులకు నది మందిరంబు
ల.....స్మఘోల్లాసపురము.

౧౪౪

సీ. హాటకహర్ష్యంబు లంగరేకులవారు*
పరిచారికావళి భటచయంబు
స్మరబంధచిత్రము ల్సకినలమంచము
ల్పరువు గీరంబులుఁ బారువంబు
లాలవట్టంబులుఁ గీలుబొమ్మలు మంచి
పైఁడిపన్నారులుఁ బట్టుతెరలు
నిలువుటద్దములు గంటలయుయాలలు హంస
తూలికపాన్పులు దోమతెరలు

సారమృగమదకర్పూరచందనములు
లలితచీనాంబరాదులు పొలుపు మిగిలి
చెలుపు మీఱ మనోహరశ్రీల మెఱసి
యొప్పుదురు వారకామిను లప్పురమున.

౧౪౫

* యీపద్యము మాఁడవయాశ్వాసములో నున్నదని - శబ్దరత్నాకరము.

౬. ఇట్లు మనోహరం బై యొప్పునప్పురంబున నుండి యొక్క నాఁడు దేవాలయంబున కరిగి. రూపిణి యనున ర్తకీన్యత్యంబు చూచుచుండ నయ్యంగన నన్నుం గనుంగొని యంగజాయ త్తచిత్త యై లేనయనురక్తి చెప్పి నాపాలికి మాతికం బుత్తెంచిన నది వ్రాడ్చించి తోడ్కొనిపోవఁ దల్పదనంబునకుం జనిన నది యనురాగంబున నాతోడి యిట్టాపభోగంబులం దగిలి.

౭. మెచ్చదు వీటిలోనఁ బెరిమిండల నెవ్వరుం దన్నుం గోరి వే యిచ్చెద మన్న నందికొనచి దొకయప్పుడుఁ దల్లితోడ నా యిచ్చిన యీగి నెప్పికొను నెందును బాయుట కోర్వ దా త్మలో, నచ్చవలాపి. నన్నుం బ్రియమారంగఁ బొందినయం లేనుండియున్.

౧౪౭

౮. ఎడవక నాఁడు న్నాఁటికిఁ

గడునూర్నము లైనరతులఁ గౌతుక మొదవం

బడఁతి యలరింప నెక్కడఁ

బాడిచితె ప్రొద్ద యని యింపు పొంపిరి వోవన్.

౧౪౮

౯. నిరంతరానుమోదంబున నున్నయవసరంబున.

౧౪౯

సీ. జత్తుల వట్టంబు జఱభి మాటలపోతు

పలుగాము డాకిని బందికత్తె

చెడుగు బమ్మెతకత్తె చిక్కొంకి రక్కెన

యోడిసి జూదరిక

...

...

...

... దినంబులు పోరిపోరి.

౧౫౦

౧౦. ఈవగిదిఁ బోరియును నను

రూపిణిఁ బాపంగలేక క్రూరత నొకరే

పాపాత్మిక యది నాప్రా

ణాపాయ మొనర్పఁ దలఁచి యతిహృష్ట్యమునన్. ౧౫౧

క. రూపిణికి నాకుఁ జొక్కిడి

యాపాలఁతుకఁ బాపి యద్ద జతివలచేతన్

మోపించుకొనుచుఁ గొని చని

వే పాతెడు నీటిలోన విడిచి యరిగినన్. ౧౫౨

క. మోచుకొని యరుగునప్పుడు

చూచుచునుండియును నేను జొక్కుకతమునన్

లేచి చనలేక నదిలో

వైచిన నొక కొంతతడవు వఱద నరుగఁగన్. ౧౫౩

క. అంగంబు నీటిలోన ము

నింగినఁ జొక్కెడలుటయును నెరిఁబడి యేనుఁ

డంగ వఱదబడి యొకమా

తంగముదొక్క ననుఁ జెడె దై వవశమునన్. ౧౫౪

క. ఆయేనుఁగుదొక్కను బా

హాయుగమునఁ బట్టి యెక్కి యగ్రమునందే

నాయతరంధ్రముగాంచి యు

పాయంబున లోనఁజొచ్చి యచలాంగుఁడ నై. ౧౫౫

వ. కొంతతడవునకు సేదదేఱి యున్నంత నాదంతికఠేబరంబు నదీ

వేగంబున నంబునిధానంబు సొచ్చిన. ౧౫౬

ఉ. ఒక్కమహాఖగం బెచటనుండియొ యచ్చటి కేగుదెంచి యా

దొక్క నిజాననాయతపుఁ దోరపుఁజంచువున న్నవహించి

కొం, చెక్కుదు వీరకఁ జంక్రమణ మెంతయుఁ దోఁపఁగ

నేగె నత్తజీక, తెక్కలు వీచుమ్రాంతల నెఱింగితి దాని.
మహాభగంబుగన్. ౧౫౬

న. అంత నమ్మహాభగంబు లంకాద్వీపంబునకుం బోయె. నప్పు
డక్కరికళేబరంబు ప్రిదిలి ధరం బడిన నేనుచు బోరున నందు
నెడలి తలచేర యలవరించుకొని యన్నెలవువాసి నలుదిక్కు
లుం జూచుచు నరుగ నత్యంత శాంతులగు దైత్యులు కొంద
ఱుగుడెంచి నన్నుం గాంచి నేవు నరుండ విది లంకానగరం
విచ్చటికి నేవు నచ్చుట యచ్చెరు వని పలికి మమ్మునేలిన
కరుణావిభూషణు విభీషణుం గానుపించెదము ర మ్మని తోడు
కొనిపోయి సముఖంబుచేసిన నాపాలస్త్వండు చాలం గరు
ణించి సన్నతుండనై న నన్నుఁ బ్రసన్నావతోకనంబున నిరీ
క్షించి యెక్కడనుండి వచ్చి తని యడిగిన నంతలోనన
యొక్కయుక్తిం బాడగాంచి కరంబులు మొగిడ్చి. ౧౫౭

సీ. అనిఘ జంబూద్వీపమున మదనోల్లాస
మనఁగ నింపొందు మహాపురంబు
నెలసి యందుల రమాధీశుండు నుద్భక్తి
వరదనామమున సేవకుల కెల్ల
వరము లిచ్చుచు నున్నవాఁ డమ్ముకుందుని
నత్యంతభక్తి నేనాశ్రయించి
దేవ విభీషణదేవరఁ గాంచువు
ణ్యంబు నాకిమ్మని యర్థివేడ
దేవసన్నిధి నిద్రింప దివ్యమహిమ
నెవ్వరో నన్నఁగొనివచ్చి యిచటనిడిరి

నిఖిలభాగవత్కాగ్రణి నిన్నుఁ గంటిఁ
బరమపుణ్యుని గాంచిన ఫలముఁగంటి.

౧౫౯

వ. ఆనిన నెంతయు సంతసిల్లి కనకరత్నమయంబు లగు శంఖ
చక్రంబులును గదాంబుజంబులును దెప్పించి యవి యద్దేవు
నకు సమర్పింపు మని యిచ్చి నాకు దివ్యాంబరాభరణ
మాల్యంబులు నవరిమితకనకంబు ను నొసంగి యిరువురు
దైత్యుల రావించి వీని సేవస్తుసంతానంబును భరియించి మ
దనోల్లాసపురంబు సమీపంబున నునిచి రండుని పనిచిన
వారు నన్నుఁ గొనినచ్చి యన్నగరంబు చేరువ నునిచి మ
గుడ నరుగ నత్యంతమోదాయత్తచిత్తుండ నై నాకీచ్చిన
ధనంబు నొక్కకందువ దాచి తత్తణంబు.

౧౬౦

చ. కరముల శంఖచక్రములు గైకొని కాంచనరత్నభూషణో
త్కరములు దాల్చి నూతనవికాసమున న్మెయి నివ్వటిల్లఁగా
సరసిజనాభుపోల్కిని నిశాసమయంబున నేను రూపిణి
వరసదనంబు సొచ్చుటయు వారనివేడ్కలు నివ్వటిల్లఁగన్.

క. వనజాక్షుఁడు వచ్చె నటం
చనుమోదముతోడ నిదియు నమ్మయు సాష్టాం
గనమస్కృతు లొనరించినఁ
గని నాచేఁ జిక్కిరనుచుఁ గౌతుక మెసఁగన్.

౧౬౧

గీ. నేఁడు మొదలుగ వరియింతు నిన్ను నింక
నొరులఁ జేరంగనీ నన నుల్లసిల్లి
పుష్పకోమల యనురక్తిఁ బొంది యుండ
మకరదంష్ట్రయుఁ జిక్కె నామాయఁ దగిలి.

౧౬౨

వ. తల్లిండ నార కొక్కనాఁడు దనకూతుఁడు వేడికొని యది
యిట్లనియె. ౧౩౪

క. పికాంత నిన్ను వేడెద
నాకమునకు బొందెతోన నను సంపగదే
పికాంతుఁడు శ్రీకాంతుని
శేకాంతమునందు వేడి యెక్రియ నై నన్. ౧౩౫

సీ. అనుచుఁ బ్రార్థించుటయుఁ దన యమ్మమాట
నాకుఁ జెప్పిన శే నమ్మనమున నగుచు
నమ్మకరదంష్ట్రఁ గాకు నేయంగఁ దలఁచి
దానిఁ విలిపి యే నిట్లంటి మానవేంద్ర. ౧౩౬

సీ. ఎల్లి యేకాదశి నెంతయు నిష్ఠును
సానదానంబు లొనర్చి నీవు
పెడతలం జెంపల నడునెత్తి ముందట
నైదుకూక ట్లుండునట్లు గాఁగఁ
దల బోద గావించి తనువులో సామున
సిందూరము నలంది చేత నొక్క
యడిదంబుఁ బూని దిగంబరనై రాత్రి
నిచ్చెనఁ దెప్పించి నెమ్మితోడ
నాదుగుడిపొంతఁ జాల నున్నతిఁ దనర్చు
తోరణస్తంభ మెక్కి యెవ్వారు నెఱుఁగ
కుండ నిచ్చెన దప్పించి యుండు మువిద
యట్టు లై నను నేగద వమరపురికి. ౧౩౭

వ. అనుచుం దెప్పినయప్పలుకులు నిజంబుగా మనంబున నిశ్చ
యించి మఱునాఁడు మద్వచనప్రకారంబున నన్నియుం జేసి

నాటి నిశానమయంబునఁ దోరణస్తంభంబున కరుగునప్పు
దంతకమున్న యేగును నతిరయంబునం జని హరిమందిరం
జెక్కి యేకాదశీ వ్రతపరాయణులై యున్న విప్రులు విన
నేడు మహామారీపతనం బగు నేమటగుండుం జని పతికి
వారు గానకుండ నేను సురింగి యరిగితి వారు వెడలి వచ్చి
చూచి యరసి యెవ్వరిం గానక యది యాకాశవాణిపలు
కుగా నిశ్చయించి.

౧౩౮

క. హస్తములు మోడ్చి శాంతి

స్వస్తికమంత్రములు నెరయ వారందఱు లో

కస్తవ్యోక్తల దుర్గం

బ్రస్తుతి సేయంగ నర్థరాత్ర మగుటయున్.

౧౩౯

వ. అంతకమున్న యెవ్వరు నెఱుంగకుండఁ దోరణస్తంభం జెక్కి
యున్న మకరదంష్ట్ర యయ్యవసరంబున.

౧౪౦

క. స్తంభాగ్రతలమునను స

స్తంభమునఁ బవనుచేతఁ దల్లడపడుచుం

గుంభినిపై నుఱుకుదునా

యంభోరుహనయన యనుచు నతిరావమునన్.

౧౪౧

వ. ఎఱుఁ గిడిన నయ్యెలుగు విని యిదియ మహామారీభావణం
బనుచు నమ్మహీసురులు మస్తకస్యస్తహస్తులై వ్రస్తుతింపుచు
నోడేవీ ! మాకీర్తనంబు లుల్లంఘింపక మామీఁద లఘిం
పక మమ్ము మన్నింపు మనుచు నుండ సైరింపలేక మకర
దంష్ట్రకంపంబు నొందుచు మఱియును.

౧౪౨

క. పడుదుం బడుదు ననంగా

బడకు పడకు మనుచు వారు ప్రార్థింపంగా

నెడవని పలుకుల మోతయు

గుడిఁ బ్రతిరావమును ప్రవణభరోరంబయ్యెన్. ౧౭౩

క. తెలతెలనాజీనుఁ బారులుఁ

గలవారందఱును జూచి కలకల నగఁగా

బలునగుఁబాటుల కోర్వక

యిలపై నా జంత కూలి యీడ్చె రయమునన్. ౧౭౪

వ. ఏ నిట్లాగోరంపుజటభి యభిమానంబును ప్రాణంబునుం

గొని సమాధానంబున కూపిణితో నభిమతసుఖంబు లను

భవించుచు నున్నంత. ౧౭౫

క. కమలాకరుఁ డనుపతి చి

త్రముగాఁ దనమంత్రవరుఁడు వ్రాసిన నిజమై

నమహాపురి నున్నాఁ డ

త్యమితోన్నతి ననుచు జగము లాడఁదొడఁగినన్. ౧౭౬

క. ఆవార్తలు విని తత్పతి

పీవని మది నిశ్చయించి యిచ్చయలరఁగా

నావనితారత్నమునకు

నావృత్తాంతంబు చెప్పినం బ్రియ మెసఁగన్. ౧౭౭

క. ఏనును సేవుఁ గదలి య

మ్మానవపతిపురికిఁ బోదనూ యనవుడు న

మ్మానినివచనంబుల క

త్యానందముఁ బొంది సకలధనములుఁ గొనుచున్. ౧౭౮

ఉ. దేవరఁ గాన నర్థిఁ జనుదేరఁగ నొక్కవనంబులోఁ గిరా

తావలి నన్నుఁ డాకిన నుదగ్రత నందఱ కన్నిరూపులై

చేవ పలిర్ప ఖడ్గమునఁ జెండఁదొడంగిన బంధుల న్వేస
స్వేపురఁ గూర్చి తెచ్చి కడువీరక పలిర్పఁగఁ జట్టుముట్టినన్.

క. తెగి యేను దునుమఁ దొడంగినఁ

ఒగఁగొని ఖడ్గహతి తోర్చి పైఁబడి కొండన్

దెగఁగాఁ గొండఱు గాల్చే

యెగయకయును మెలఁగ మిడుకసేక యదిమినన్. ౧౮౦

క. బెట్టు వడియుండ నొక్కటఁ

బట్టి నిగళబద్ధుఁ జేసి భామను సొమ్ముల్

ముట్టడిగొని యిచ్చోటికిఁ

బట్టుకొనుచు వచ్చి రిపుడు జలి యిచ్చుటకున్. ౧౮౧

వ. అంత నాభాగ్యంబున నిచ్చటికి దేవర విచ్చేసితి రనిన నత్యం
తసంతుష్టాంతరంగుం డై భీమభటాదులవలనుం గనుంగొని
నేఁ డిట్టిపుణ్యదీవసం బగునే యని పలికి వసంతకువలను గనుం
గొని వలయుభటవరంబుం గొని చని కిరాతపల్లి ముట్టు
కొని మనసొమ్ములతోడ రూపిణిం గొనితెం డనిన నపరిమిత
పరివారుం డై చిత్రకరాదులతోడ దాడివెట్టి శబరాల
యంబు ముట్టికొని. ౧౮౨

చ. అమితకిరాతపీరులఁ గృతాంతునిపాలికిఁ బుచ్చి బోరునన్
రమణిని వర్ణసేయమ్మగరాజి ధనాదుల సంవినోదపా
త్రము లగుపక్షుల స్మబరరాజమనోహరకన్యకావలిం
బ్రమద మెలర్పఁ గైకొని ధరావరుపాలికి వచ్చి రంతటన్.

శా. తారానాయకబింబరత్నకలశీ ధారాశనిర్యత్సుధా
సారాభ్రంకషదుగ్ధవార్ధిలహాసితాననిత్యప్రభా

వాకంవర్త్యపరాభవాకభటికుప్రాగల్భ్యభాన్వర్త్యతో
హాకశ్రేణీనరిష్కృతాజలదిశాహస్తేంద్రకుంభస్థలా. ౧౮౨

౩. శ్రీరామాయణభారత

హాకారీరసూక్తికూర్త్యపద్మప్రముఖా
వాకప్రరాణవిలోచన

గౌరవమతిభస్య మంత్రీగణమూర్ధన్యా.

౧౮౩

మాలిసి. శరదమ్మతమయూధిహ్లాసుతేజోమయాంగా

హరిహరపదపద్మభ్యానభన్యాంతరంగా

నరపతినయవిద్యానర్తకీరాట్యరంగా

పరజలతిమిరాభీభంజనోద్యత్పతంగా.

౧౮౪

గద్యము. ఇది శ్రీమద్వెన్నెలకంటి సూరనామాత్యపుత్ర హరి
తనగోత్ర పవిత్ర సుకవిజనమైత్రీ విధేయ అన్నయనామధే
యప్రణీతం జైన హాదకకుమారచరిత్రంబు నందు ద్వితీయా
శ్వాసము.

త్రికంఠ.

షోడశకుమారచరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.*

శ్లోకములు.

క. శ్రీచరణాంబుజసేవా

వైచిత్రీనిరత శిష్యవర్గమహాశ్రీ

ప్రాచుర్యమూలకరుణా

సూచితమాహత్యో యన్నసూరామాత్యా. ౧

వ. ఆమ్మహీపాలునితో బేతాళుం డొక్కకథ విను మని యి

ట్లనియె. ౨

—♦ (౩) భోజనవనితాశయ్యాచంగులకథ ♦—

మ. నుతిపాత్ర మ్మగునంగదేశమున విష్ణుస్వామి యన్భావగుం
డతిథన్యండు శ్రుతాన్వితుండు మఘదీప్తాయుక్తః డై సా
ఖ్యవి, శ్రుతులకా యావనరమ్యులం దనదుపుత్రు ల్మృవ్య
రం జూచి త, త్త్రుతుకృత్యంబున కొక్కకచ్చపము దేరం
బంచె వారాశికిన్. 3

క. పనిచినఁ జని వార్ధితలం

బున నారసి యొక్కకూర్మముం గని పొలకం

పును బిచ్చిలంబు నగుత

త్రను వంటఁగ రోసి తరుణతాగర్వమునన్. ౪

*తృతీయ చతుర్థాశ్వాసములు లభింపజేదు.

మ. పనితాచంగుండ దీనికంపునకు నోర్వంజాలఁ జేపట్ట నే
నని యం నొక్కఁడు వలెఁగ; నొక్కఁడు శయ్యాచంగుండ
డకా దీనిమై, ఘనమర్దంధము దున్నహం బనుచు సోకం
బాఁడు: నొక్కఁడు భోజనచంగుండకు దీని ముట్ట నని
యిచ్చుకా లోపె భూమిార్వరా. ౫

మ. ఘనగర్వాంధమనసుఁ లై యిటులు దీక్షాభంగదోషంబుల
జ్జనకుండుండునభోగతిం దలఁప కాచారంబు ధర్మక్రమం
బును నూహింపక కచ్చపంబుఁ బొరిచూపుల్ సూచి వే
యంట కే, చిరగర్వంబున నేగి రుద్ధతులకు నిన్దించునే ధ
ర్మముల్. ౬

వ. చని యామువ్వురం దమలోన వాదు మానక తమతారత
మ్యంబులం దగువారి నడిగి తెలిసికొంద వని కడంక విటం
కాధీశుం డైన సేనజత్తుపాలికి నరిగి, ౭

క. సంగడిన నిలిచి భోజన
చంగుండను నేను యువతిచంగుండ శయ్యా
చంగుండ నే మువ్వురలో
సం గడుసుఖి యెవ్వఁ డనిన నవకుతుకమునన్. ౮

క. ఈరే యిచ్చట నిలువుం
డారసెదఁ బ్రభాత మగు డనంతర మనుచు
న్వారల నెంతయు నాదర
మారంగా నిలిపి సృపతి యాదివసమునన్. ౯

క. రాజమృగనాభిపరిమళ
రాజితకలితోపదంశరసయుతగంధ

భ్రాతృశాల్మోదనమును

భోజనచంగునకు మోదముచు జెట్టుటయుచే.

౧౦

క. అన్నంబు కమరువలచుచు

నున్నది భోజనము సేయ నొల్ల చనుచుఁ దా

నున్ననఁ దొలంగి వచ్చిన

నన్నరపతి కారణంబు నరయించుటయుచే.

౧౧

వ. పితృవనక్షేత్రంబునం బండినభాన్యంబున నై నయన్నం బిది

యన్నెలవు ప్రేతభూమావృతం బగుటచేతం గమరువలచెడి

ని ట్లెఱుంగునే యని కొనియాడి వాని భోజనచంగుంగా ని

శ్చయించి.

౧౨

గీ. బహు గలుగుదాసి నొక్కతెఁ జండన

మాల్యపట్టవస్త్రమండనములఁ

జెలువు మీఱునట్లు చేసి నారీచంగు

సాల నుండు మనుచుఁ బంచుటయును.

౧౩

వ. అది డగ్గఱిన నాసుభగుండు దానియొడలు మేకగదురు వ

లచుటయు ను నాక్షణంబు.

౧౪

గీ. ముక్కు మూసికొనుచు మునుకొని రోయుచుఁ

జాల సేవ పడుచు శయ్య డిగ్గి

యిట్టికష్టకాంత నెందును గానము

వెదకి యనిన మనుజవిభుఁ డెఱింగి.

౧౫

వ. ఆదాసిం బిలిపించి యిట్టికంపు వచ్చుటకుఁ గారణం బేమి

యని పఠికించి.

౧౬

గీ. జనని కడచిన నత్యంతశై శవమునఁ

గోలె నది యొక్కమేకచ న్నుడిచి పెరుగు

పెజ్జీ? కాని (జరియెఁబుగుట యిచ్చ మొచ్చి
యధిపుఁ డరని వాకిచంగుఁ డని నుతించె.

౧౭

క. సంగతనచ్చా నరణ్

త్తంగం బగుపాన్పు ప్రియముతో నిడి శయ్యా
చంగు శయనింపఁ బనిచిన

నంగం బాశయ్యఁ జేర్చి యాక్షణమాత్రకే.

౧౮

క. ఒడ లొత్తె ననుచు వాఁ డెలుఁ

గడరఁగ వాపోవుచును కయంబున నాయీ

ల్పెడలి చనుడేర భూపతి

యడుగుచు నాశ్చర్య మంది యంగ మరయఁగాన్.

౧౯

వ. ఏడుపఱుపులక్రింద నున్న వెండ్రుక యొత్తిన.

౨౦

క. ఒడల నలయంబులాంఛన

మడరఁగ నొకరోమ మొత్తి యరుణచ్చవి నే

ర్పడి యునికి సూప నచ్చెరు

వడి శయ్యాచంగుఁ డకుచుఁ బ్రస్తుతి చేసెన్.

౨౧

క. ఈవిధమున నవ్విభుఁ డా

మూవురయంతరము నరసి మోదంబున సం

భావించి యిష్టధనములు

భాష మలర నిచ్చుటయును బరమప్రీతిన్.

౨౨

వ. భోగపదాయణు లై యానగరంబున నుండి రంత నక్కడ.

క. తనయాగము మానినఁ ద

జనకుఁడు భార్యయును దానుఁ జాల నియతిమై

సనశనదీక్షాపరతం

దనువు దొరఁగి సురనికేతనంబున కరిగెన్.

౨౩

వ. అని కథ చెప్పి యీముగురయందు జనకుమరణం బెవ్వరిం
జెందు నని యడిగిన. ౨౧.

సీ. ప్రకటంబుగా నేడుపలుపుల క్రేందట
నున్నట్టి వెండ్రుక యొత్తెనట్టి
యత్యంతభోగి శయ్యాచుగుం బొందదు
కమతంబుఁ బట్టనికడేదియఘము
మేలుఁ గీడు నెఱుంగఁజాలెడునట్టి త
మలుగాని యెంతయు సుఖులుగారు
గాన భోజనచుగకామిసేచుంగుల
యాగవిఘ్నంబున నై నయఘముఁ

దల్లిదండ్రులు గడచిన తద్దురితము
పొందు ననిన నదృశ్యుఁడై భూజమునకు
వీఁక వేతాఘఁడరిగిన వెంటనరిగి
బలముమీఁగఁబట్టి భూపాలసుతుఁడు. ౨౨.

వ. మగిడి చనఁ దొడంగిన సింక నొక్కకథ విను మని వేతా
ఘం డి ట్లనియె. ౨౩

—♦ (6) జ్ఞానవిజ్ఞానశూరుల కథ ♦—

సీ. సురపురిజయిని నాఁ బరఁగునుజయిని ము
న్బణ్యసేనుం డను భూవిభునకుఁ
జాల నిష్టుఁడు హరిస్వామి యన్విప్రుండు
వినతచరిత్రుఁడై పెనుపునొందు
నతనికి వేదవేదాంగపారగుఁడు దే
వస్వామి యనియెడు వరసుతుండు

భావననన్నుల యనబొల్లు సోమప్రభ
 యగుకన్యయును గత్తిరామ్మగాఁగ్గి
 ప్పూని కొండెను నన్ను విష్ణాని కొండె
 నధికశూరున కొండె ని మృత్యునొల్ల
 నిదెయ నిశ్చయ మనుటయు నిచ్చయలక
 నతఁడు నట్టులచేసెదననియె నంత,

30

మ. ఇనవంశం దగురాజు తత్పురముపై నేతెంచిను దారు మా
 కొనఁగా నోపక పుణ్యపేనమనుజేంద్రుం దాహరిన్వామి న
 జ్జననాథా ప్రవేవాలికిం బగుప నుత్సాహంబుతో నేగి పో
 యినకార్యంబు నుటింపఁజెసి పురికై యేతేరఁగా నయ్యెదన్.

క. శ్రీనందనసమభావుఁడు

భూనందితుఁ డొక్కవిప్రపుత్రుఁడు నాకు
 స్నీనందన నిమ్మని నుజ
 నానందచరితఁని నతని నర్థి నడిగినన్.

31

క. జ్ఞానివో శూరుండవో వి

జ్ఞానివో నాతనయ యిట్టిచందమువానిం
 గాని వరియింప దన వి
 జ్ఞాని నని పరీక్ష నేర్పెసఁగఁ జెప్పుటయున్.

32

క. ప్రమదంబునొంది విప్రో

త్తమ నాసుత నీకు నిచ్చెద న్నేటికి న
 ప్రమ మగుదివసమున వివా
 హముచేసెద ననుచు నిశ్చయంబుగఁ బలికెన్.

33

గీ. సదమలజ్ఞాని యొకరుండు సదనమునకు
 వచ్చుటయుఁ గన్నతల్లి భావంబెలర్పఁ

దనయ నెచ్చితి నేడవదినమునందు

సీకుఁ బెట్టిచేసెద నని నిశ్చయించె.

౩౩

క. అతెనుతుఁ డొక్కయెడ కొక

క్రతువునకుం జనిన నతనిఁ గని రూపబలా

స్వతుఁ డొకవిప్రసుతుఁడు స

న్నతచరితా నాకు నీయచుడ ని మ్మనినన్.

౩౪

క. జ్ఞానివొ శూరుండవొ వి

జ్ఞానివొ నాయచుడ యిట్టిచందము వానిం

గాని వరియింప దన్నను

నే సతిశూరుండ ననుచు నెంతయుఁ గడకన్.

౩౫

వ. ధర్మద్వైద్యాకాశలంబును మల్లవిద్యపెంపునుం బ్రకటించిన.

క. ప్రమదంబు నొంది విప్రో

త్తమ నాయనుజాత నిచ్చెద స్నేహితికి స

ప్రమ మగుదివసమున వివా

హము చేసెద ననుచు నిశ్చయంబుగఁ బలికెన్.

౩౬

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రత్యేకనిశ్చయంబులు చేసికొని హరిస్వామి

యు దేవస్వామియు సదనంబునకు నచ్చి యొండొరువుల

తోడం దమతమ నిశ్చయంబులు చెప్పక కన్యతల్లి నొడివిన

దినంబునకు వలయుపదార్థంబు లలవరించి రంత.

౩౭

క. జ్ఞానియు శూరుండును వి

జ్ఞానియు నాలగ్నతీథికి సంభ్రమ మెసఁగెం

గా నరుగుదెంచి రత్తజీఁ

గానబడకపోయె విప్రకన్య యరుదుగన్.

౩౮

ఉ. దానికిఁ బట్టినట్టి వసుధామరవర్షము జ్ఞానిఁ జూచి యే
మైనది వాతనిగాఁ జయి యడ్గిన నింతకము న్నదృశ్యులై
దానవుఁ డొకఁడఁ గీఁతఁగొని తక్షయు పీఠను వింధ్యభూమి
భృ, క్కాచనభూమి వాచ్చె ననఁగా విని యెంతయు సంభ్ర
మంబునన్.

౪౦

మ. వెలవార న్నెరచేగుతే రొకటి యావిష్కరి గావించ ను
స్థిరకౌర్వం బెనఁగంగ తూరవరుఁ డాతేరెక్కి. వింధ్యావనీ
దరకాంతారము వచ్చి యుగ్రగతి నాదై త్యేంద్రుని దాఁకి
శ్రీ, కరబాణంబుల వానిఁ ద్రుంచి వడి నాకన్యామణిం దె
చ్చెనన్.

౪౧

గీ. కరము ముదమంది పుత్రికఁ గొఁగిలించి
తగిన పెండిలికొడుకుల ముగురఁ గాంచి
మువ్వకును నపకారు లీ ముగురయందు
దగినవరుఁ డెవ్వఁడని చింతఁ దగిలియుండె.

౪౨

క. అని కపచ్చెప్పి నరేంద్రా
ఘనలాముగురందు విప్రకన్యావరణం
బున కెవ్వఁడర్హుఁ డనుటయు
జననాయకుఁ డిట్లు అనియె సరసత మెఱయన్.

౪౩

ఉ. అరసి జ్ఞానదృష్టిఁ గమలానన యున్నెడఁ జెప్పినాతఁడు
దేరుఘటించి నాతఁడు మదింబరికిఁపఁగఁ గన్యరాకకుం
గారణమాత్రముల్ దనుజఘస్మరులై వరవర్ణిఁడెచ్చె నే
పారఁగఁ గాన శూరుండ మహార్హుఁడు కన్యవరింప నావుఁడున్

క. ఘనరయమున వేతాళుఁడు

చని తరు వెక్కుటయు వెంటఁ జని పతి మగుడం

గొనితేరంగ నింకొకకథ

విను మచి యాతనికి వింతవేడుక దనరన్.

౪౫

—• (7) మదమంజరికథ •—

క. మనుజేశ్వర శుద్ధపటుం

డనురజకుం డొకఁడు మోహనాకార మహి-

దనవినుతను మదమంజరి

యనియెడివరపుత్రిఁ గనియె నంబవరమునన్.

౪౬

వ. అన్నారీమణిమోహనాకారంబు గనుంగొని ధవళుం డనుర

జకుండు మనోభవాధీనమానసుల డైన వానిజనకుం డెఱింగి

దానిజననిజనకుల నొడంబజేచి యక్కన్యం దనతనూజనకు

వివాహంబు గావించుకొని పురంబునకుం దోకొని పోయిన.

క. ధవళుండును వేడుక నా

ధవళాంశుముఖి స్వినూత్నధవళాంబుజచా

రువిలోచనఁ బొంది మనో

భవసౌఖ్యము నొందుచుండెఁ బొయనివేడ్కన్.

౪౭

ఉ. అంతట నొక్కనాఁడు దనయల్లుని గూతును దోడ్చితేర న

త్యంతముదం బెలర్పఁగ నిజాత్మజు శుద్ధపటుండు పంపఁగా

నెంతయుఁ బ్రీతి వాఁ డరిగి యిద్దఱఁ దోడ్పొని యేగుడెం

చుచో, సంతతశోభితం బయిన చండికగేహముపొంత న

క్కడన్.

౪౮

క. ధవళుండు దనమఱుందని

ధవళేక్షణ నచట డించి తానొకఁడుఁ బ్రభౌ

ధవళ మగు భద్రకాళీ

భవనంబున కరిగి యధికభక్తియుతుం డై.

౪౯

- క. తను విధి కడఁగి ప్రేరేపఁగ
మును మ్రొక్కి-తి చని కళారమునఁ దనగళముం
దునుముకొని తల యుమాపద
విరజంబులమీఁద నిలిపి వ్రాత ధరిత్రిన్. ౫౧
- వ. అక్షైఁజం గెఱుంగక యెంతయుం దడ వెదురుచూచి వాని
మఱుది దేవిమందిరంబున కరిగి యాచందం బె నయతనిం గ
నుంగొని డెందంబునం నల్లశిల్లి నాకు వీనితోడైద లోకంబు
గాక యని కేరంబు ద్రెంచుకొని తానునుం గూలిన. ౫౨
- క. పడఁతుక యయ్యిద్దఁజం నటఁ
దడయుటకును మది భయంబు దనుకఁగ వెస న
గుడిలోని కరిగి యిరువురుఁ
బడినవిధముఁ జూచి శోకభయవిహ్వల యై. ౫౩
- క. ఆవరుఁడు సహోదరుఁడును
జీవంబులఁ బొసి యుండ జీవముతో నే
నివార్త తల్లిదండ్రుల
కేవిధమునఁ జెప్పఁ బోదు నిం కిట ననుచున్. ౫౪
- క. జీవంబు విడుచుతలఁపున
దేవీభవనంబుపొంత దీర్ఘ తరువునం
దీవ యురి వెట్టి తస్సతి
యావిశ్వసవిత్రి నిట్టు లని నుతియించెన్. ౫౫
- ళా. శ్రీరామాధిపవాగ్విధూవరులు నీశ్రీపాదసేవారతుల్
శ్రీరమ్యంబులు నీమహాత్మ్యములు నీశృంగారసాహిత్యలే
ఖారూపంబు మహేశుదేహము జగత్కల్యాణి నీసత్త్వ మె
వ్వారుం బ్రస్తుతి సేయనేర్తురె కృపావారాని కాత్యాయనీ.

ప. అని వినుతిఁచినఁ బ్రసన్న యై యాజగన్మాత సోదరునిఁ బ
తిని బ్రతికించెద నయ్యిరువురకేరంబులు దేహంబులఁ గది
యింపు మనిన సంతసిల్లి యంధకారంబున నెఱుంగక. ౫౭

గీ. మగనిబొంది నన్నమస్తకం బొనగూర్చి
యన్నశేరము మగని నంటఁగూర్చు
దలలు వీడువడినతనువులతో వారు
జీవకలితు లైరి దేవికరుణ. ౫౮

ప. అని కథఁ జెప్పి వేతాళుండు నచేంద్రదా వీరిలోన నింతికిఁ బ
తి యెన్నఁ డగు నని యడిగిన నవ్వుచు సకలేంద్రియంబులం
దును శేరంబు స్రవధానం బగుటఁ బతిశేరంబువాఁడు పతి య
గు ననిన వేతాళుఁ డెప్పటియట్ల తరువున కరిగిన మగుడం
బట్టి తెచ్చునప్పుడు వేతాళుం డతని యాతాఁయాతంబుల
డస్సితివి యే నడుగుప్రశ్నంబుల కుత్తరంబులు సెప్ప సేవ
కాని యెవ్వరు నేర రింక నొక్కకథ విను మని యిట్లనియె

— (8) దేవసేనచరిత్రము —

క. మును వీరబాహుఁ డనియెడు

మనుజేశ్వరువీట రూపమహిమోన్నతుఁ డై
పెనుపొందెను ధనవంతుం*

డనువై శ్యకుమారుఁ డుజ్జ్వలాకారమునన్. ౬౦

గీ. అతఁడు దేవసేన యనియెడుకన్యక

యావనాభిరామ ననమధామఁ

జూచి మన్మథాస్త్రశోషితహృదయుఁ డై

యాత్మలోనఁ దాప మగ్గలింప. ౬౧

* ధనరత్నండు, ధర్మరత్నండు - అని యీకథలోనేకలదు

క. పరిమేశునాల్గేళి యు

మృతతం దగు గాల్పు మంటతోడకు మదను
మదనదీ జెందము సాచ్చిన
కరణం గామాన్ శోన గాల్పుదొడగినన్.

౬౨

చ. అనాలుగంటి యెంటి విహరించునెడకుం జని తలం పెట్టిం
గించిన నది లజ్జావనతవదన యగుచు నిట్లనియె.

౬౩

గీ. నను నముద్రదత్తుం దగుగుణాధికునకు

నిచ్చినాడు తండ్రి యెల్లి పెండ్లి
యనఁజు లేచు బకునియంగన నై యుండఁ
దగునె యిట్టతలఁపుం దలఁప నీకు.

౬౪

క. అనుటయు నాధనదత్తుండు

మనసిదదఁదహ్యమానమానసుఁ డై ప్రా
ప్తిన మొనరింపంగా ని
ట్లనియెం గమలాయతాక్షి యతిమధురముగన్.

౬౫

గీ. పెండ్లి యాడి యేచు బ్రియుని బొందకమున్న

నిన్నుం జెందుదాన నిక్కువంబు
నమ్ము రాకయున్న నాసుకృతము నీద
యనినఁ బ్రియముతోడ నరిగె నతఁడు.

౬౬

సీ. అపరదినంబునయందు శోభనలగ్న

మాసన్న మగుటయు నసమమహిమఁ
దల్లియుఁ దండ్రియుఁ దగుకులోచితమంగ

శోపచారములు పెంపొందఁ జేసి

చెలువారఁ గన్యకు శృంగార మొనరించి

భద్రంబు మీఱ నముద్రదత్తు

నకుఁ బెండ్లి యొనరించి నాటి నిశావేళ
నాతనికేయ్యకు ననుచుటయును

దనమనంబున నెంతయుఁ దమక మడరఁ
గవియ వేమకపడిన నాకాంతుతోడ
భయము లజ్జయు మదిలోనఁ బాయఁబెట్టి
యెంతయును ధైర్యమున నింతి యిట్లు లచియె. ౬౭

గీ. అధిప యేను సత్యహానికి నోర్వక
యొకటి నీకుఁ జెప్ప నుత్సహించి
వెఱచి యున్నదాన విపులధైర్యముతోడ
ననధరింపవలయు నత్తెఱంగు. ౬౮

వ. నిన్న ధనదత్తుఁ డచువాఁడు నన్నుఁ గామించి యేకతంబునం
బట్ట సమకట్టిన వాని కారించుటకు నోర్వక యేను వివా
హానంతరంబున వచ్చెద నని వానికి సత్యంబు చేసితి నాస
త్యంబుఁ బాలింపు మనిన నొడంబడి సముద్రదత్తుండు త
న్నుం బంచిన. ౬౯

క. ఆరమణి రత్నభూషణ
హారావళి వెలుంగ నొంటి నరుగఁ దొడంగెం
దారావళివృతమూర్తి
స్ఫారాకృతి యొప్పు రాత్రిసతియుం బోలెన్. ౭౦

వ. ఇట్లు విజనం బగు పౌరమార్గంబున నిరర్గళగతి నరుగు సమ
యంబున. ౭౧

సీ. మిడిగుడ్డులును గోరమీసంబులు మహాభు
జములు విస్తీర్ణవక్షఃస్థలంబు

నతికలనంబుఁ గాలాంబనాభము నైన
 విగ్రహంబును గుర్కువెండుకలుగు
 నేలాంబనంబును నిర్దయభావంబు
 నత్యంతభయదంబు నగుచుఁ దనరు
 ఘనలెకనిబిడాంధకారభయంకర
 శబరసేనాపురస్సరుఁడు నోలె
 ననమనక్షత్రరత్నచౌర్యమున కంబ
 రంబుఁ బ్రాణ నమర్చిన రజ్జు వనఁగ
 మెఱసి యసిదీప్తిపుంజంబు మిన్నముట్టఁ
 జోరుఁదొక్కండు వచ్చి యాసుదతిఁ జేరి.

2.9

క. ఎక్కడిదానవు నడురే

యెక్కడికిఁ బోయె దొంటి నిష్పండు నాచేఁ

జిక్కితి రమ్మని యక్కఱే

యక్కటికము దొలఁగి తమక మడరెమమనితోన్. 23

గీ. రాజవదన యే జోరులరాజ నాకు

సేవుఁ దొడవులుఁ జిక్కితి నిలువుమనుచు

మగున కరపంకజమువట్టి తిగిచె రాజ

కదళిఁ గబళించు నున్నదగజ మనంగ. 24

వ. ఇట్లు కరంబు వట్టి తిగిచినం గరంబు భయంబునొంది య

ట్లైన సేతోడవులు గైకొని నన్నరుగంగనిమ్ము క్రమ్మఱ

మగిడి వచ్చెద ననిన నవ్వుచు నవ్వనితం గనుంగొని. 25

చ. మనసిజరాజ్యలక్ష్మి యగుమానవతీమణి నేకతంబునం

గనుఁగొని యిచ్చ నీప్సితసుఖంబులఁ బొందక సేవు వోయిర

మ్మనియెడు కూఁతుఁడుం గలఁడె యంగన యిట్టులు వల్కె

దేటికి, స్వనితలు చేతులు స్మగ్గిడి వచ్చుట గల్గునె పాసిహో
యినన్. ౭౩

క. అనవుడు నావనజానన

తనవృత్తాంతంబుఁ జెప్పి తడయక వత్తుం
జననిమ్ము బొంక నావుడు
విని చోరుం డాత్మలోన విస్మితుఁడగుచున్. ౭౪

సీ. వామాక్షీ క్రమ్మట వచ్చుట నిజమేని

మును నీవు ధర్మదత్తునకుఁ జేసి
నట్టి సత్యముసేయు మనుటయుఁ బ్రియమంది
యాపద్మలోచన యట్ల చేసెఁ
దస్కరుకడఁ బాసి ధర్మదత్తునిపాలి
కరుగుటయు ను జోద్యమంది యతఁడు
సత్యంబు దప్పక చనుదెంచినప్పుడ
వరదేవతవు నీవు పద్మగంధి
కన్య వైననాఁడు కడువేడ్కఁ గోరితి
గాని యిప్పు డన్యకాంత వైతి
కాన నిన్నుఁ జేరఁ గాంతునిపాలికిఁ
జనుము నెమ్మి ననుచుఁ బనుచుటయును. ౭౫

క. ఇంతి యసత్యభయంబున

నెంతయు వెసఁ జోరుకడకు నేగి తనదువృ
త్తాంతముఁ జెప్పిన మది న
త్యంతాశ్చర్యంబు నొంది యాతఁడు కరుణన్. ౭౬

క. నీసత్యమునకు మెచ్చితి

నీసత్యముఁ దగవుఁగలదె యింతులకెందున్

నీసాముక్తి నిర్మలై కొను:

నాన యుగిగె నాథుకడకు నకుగు మనుటయున్.

౮౨

క. తన పతికడకుం దాఁ జని

వనితామణి తాను బోయి వచ్చిన విధ మె

ల్లను జెప్పిన విని పతి మె

చ్చొనకఁగఁ గైకొని సుఖాల్లి నోలలనాఁర్చెన్.

౮౩

వ. అని కథచెప్పి వేతాళుండు.

౮౪

క. ఆమువ్వురలో సాత్త్విక

తామహితుం వారయ ధనదత్తుఁడొ చోరుం

డొ మగువమగఁడొ యనుటయు

నామనుజాధీశుఁ డిట్టులను నాతనితోన్.

౮౫

సీ. పరపురుషునికడ కరిగెద నన్నన్డ

విడువంగఁదగు నింతి విడువఁడయ్యె

దలపోయఁగ నముద్రదత్తు చిత్తుబున

సత్త్వగుణంబు లేశంబు లేదు

పరకాంత నృపదండభయమునఁ గవియని

ధనదత్తునందు సత్త్వంబు లేదు

ముచ్చు ప్రాణములపై వచ్చినం జేరిన

యర్థంబు విడువని యట్టివాఁడు

దలఁప నిట్లయ్యె లోభ మింతయును లేక

మణివిభూషలు మానిసీమణియుఁ దనకు

నబ్బి యుండఁగఁ బొమ్మని యట్లు వనిచె

ఒగములోపలఁ జోరుండె సాత్త్వికుండు.

౮౬

వ. అనిన వేతాళుండు జనపతికి నదృశ్యుం డగుచు వృక్షంబున

కరిగిన వెనువెంటం జని తన్ను మనుజవిభుండు పట్టి తెచ్చు
నప్పుడు మఱియు నిట్లనియె. ౫౧.

క. అడిగిన నెవ్వారికి నే
ర్పడఁ జెప్పఁగరానియట్టిప్రశ్నంబులు చొ
ప్పడఁ జెప్పితి నీమదికిం
గడ గలదే యింక నొక్కకథ విను మనియెన్. ౫౨

—♦ (9) వైశ్యకన్యకథ ♦—

శీ. (పూర్వకాలంబునను) భానుపురమునందు
ఘనుఁడు సూర్యప్రభుం డను మనుజనాథుఁ
డలఘుకీర్తి చందనమలయాద్రి యనఁగ
నెమ్మి రాజ్యంబు సేయుకాలమ్మునందు. ౫౩

క. ధరలోనఁ దామ్రలిప్తా
పురి ధనదత్తుఁ డను వైశ్యపుంగవుఁడు మనో
హరకాంతిరూపగుణములఁ
గర మరుదుగఁ దనరునట్టి కన్నియఁ గనియెన్. ౫౪

క. కప్పారు తుఱుమునున్నతి
యొప్పారెడు చన్నఁగవయు నురుతరగరిమ
న్విప్పారు నితంబంబును
నప్పొలఁతకి జవ్వనమున నందము చేసెన్. ౫౫

క. అంతట విధిక్యతి జనకుం
డంతము నొందుటయుఁ దాను నమ్మయు దుఃఖా
క్రాంతయయి రాజవరులకు
నెంతయు భయమంది యర్థమెల్లను గొనుచున్. ౫౬

వ. పుత్రయుం బానును సర్థరాత్ర సమమంబునఁ బురంబు నిర్ణ
మించి. ౯౦

క. తమశీతిశోకతమములఁ

దమమధికంబైనఁ దెరువుదప్పి యరిగి శూ
లమున నిడినచోరుని న

గ్రమునఁ గని యలికికడుచుఁ గంపించుతజేన్. ౯౧

క. వడిఁ గొలు కంకమున వెలు

వడి యునికింజేసి నొప్పివఱవఁగ నాడుం

గడుపుబ్బ ములుగఁ దొడంగిన*

నెడగలుగుచు వై శ్యకాంత యెవ్వఁడవనినన్. ౯౨

మ. తెఱవా చోరుడ శూలసంగతుడ నై తిం గ్రూరకర్మంబుచే
గొఱతం బొందితిఁ జావురా దకట నాకుం దొల్లి పాపంబులే
గుఱి లేకుండఁగఁ జేయఁబోలుదుఁ గడున్ గుప్పించె జల్వే
దన, ల్దట చై యెందును బాపకర్ములకు నేలా మంచిచా
వబ్బెడున్. ౯౩

వ. అని పలికి మీ రెవ్వ రెవ్వలనికిం బోయెద రనిన నవ్వనిత
నియె. ౯౪

క. పతిచచ్చినఁ దల్లడిలుచు

సుతఁ దోకొని దిక్కునూలి చుట్టలకడకున్

గతి చెడి పోయెద నని తా

నతిదుఃఖిత యగుచునుండె నాసమయమునన్. ౯౫

క. రేరాజు వొడిచి యెక్కినఁ

జోరుం డావై శ్యకాంతసుత సతిసుభగా

* కడుపుర్గములంగ్గందొడంగిన. నెడగలయుచు.

కారం గనుగొని కడుఁ బ్రియ

మారఁగ నిట్లనియె దానియంబికతోడన్.

౯౭

సీ. అమితధనంబు శుక్లముగ నిచ్చెద నీకుఁ

దనయ నాకొనఁగి చేదారవోయఁ

బుత్రార్థముగ నన్యపురుషుని బొందంగ

ననుమతి యిచ్చెద నవ్విధమునఁ

బుత్రునిఁ గనిన నాపుత్రుఁడై వాడుదు

షడ్గుని నను నూర్వగతికిఁ బుచ్చు

నాత్మసంభోగసౌఖ్యానందకందలి

తాభిలాషుండ నై యడుగ సిపుడు

వీడు గాఁచు లాడెడు నని విడిచిపోక

యింతినిచ్చెద ననుమన్న నియ్యకొనుఁడుఁ

దన సమీపంబునందున్న ధనము సూపఁ

బుచ్చుకొని తనసుత దారవోసె ; నతఁడు.

౯౮

వ. ఇట్లు ధారవోయించుకొని ప్రముదితాంతరంగుఁడై నుతా
నార్థంబుగా నక్కన్య యన్యపురుషుం బొంద ననుమతి యి
చ్చి యాక్షణంబ ప్రాణంబులం బొసిన నచ్చోటు వాసి
ఘనం బగుధనం బొబరించుకొని పుత్రికాసమన్విత యై
సూర్యప్రభుని పురంబునకుం జని ధనంబిచ్చి తగువారిచేత
నచ్చోరునికి నగ్నిసంస్కారాదులు చేయించి తన పినతండ్రి
యగు ధనపాలుని మందిరంబునకుం జని నుస్థితినుండి యొక
నాఁడు.

౯౯

క. సౌధమున నుండి వేడుక

నాధనవతి యొకమహీసురాత్మజు రూప

- శ్రీ ధాముని వరకాంతిను
 ధాధామునిఁ జూచి రాగతరళిత యగుచున్. ౧౦౬
- క. మాననభవబాణాహతి
 మానము గోల్పోయి తనదుమాతకు మదిలో
 నూనినవిప్రకుమారుని
 పై నెయ్యముఁ దనదుతాపభరముం దెలిపెన్. ౧౦౭
- వ. ఇల్లు దెలిపినం జోరవాక్యంబు మనంబునం దలంచి యఘం
 బు లేమికి నిశ్చయించి యెవ్వరు నెఱుంగకుండ వానిం దో
 తేర నొక్క-మాతికం బుచ్చిన నాసాబగుం డి ట్లనియె.
- గీ. పంచతరూప్యకంబులు వాయ కేరు
 నిచ్చులు వ్యయంబు సేయుదు నేడుమాత్ర
 మిష్టం దేనూఱుకూకల నిచ్చితేని
 నరుగుదెంతు లేకున్న రా ననుచుఁ బలికె. ౧౦౮
- ఉ. అప్పుడ యేగి దూతి యతఁ డాడినమాటలు వైశ్యకాంత
 కుం, జెప్పిన దానిచేతేకిని శీఘ్రుడు యర్థము నిచ్చి యేరికిం
 జెప్పక రాత్రి రమ్మనినఁ జేకొని తా నడురేయి వచ్చి య
 య్యొవ్వలకన్య నింపుమెయి నోలల నార్చె సుఖాంబురాశి
 లోన్. ౧౦౯
- వ. ఇత్తెఱంగున నత్తెఱవతోడి యభీష్టలీలలం దగిలి యారాత్రి
 గడపి ప్రభాతంబున నిజనివాసంబున కరిగి హారలతానామ
 వారవనితాలోలుం డై యుండెఁ, దత్సమాగమంబున వై
 శ్యపుత్రి దాహృదలక్షణంబున నుల్లసిల్లి. ౧౧౦
- క. గొంతివిధంబున గర్భం
 బెంతయు గూఢముగఁ దాల్చి యనసమతేజుం

- శ్రీ ధాముని వరకాంతిను
 ధాధామునిఁ జూచి రాగతరళిత యగుచున్. ౧౦౯
- క. మానసభవబాణాహతి
 మానము గోల్పోయి తనదుమాతకు మదిలో
 నూనినవిప్రకుమారుని
 పై నెయ్యముఁ దనదుతాపభరముం దెలిపెన్. ౧౧౦
- వ. ఇట్లు దెలిపినం జోరవాక్యంబు మనంబునం దలంచి యఘం
 బు లేమికి నిశ్చయించి యెవ్వరు నెఱుంగకుండ వానిం దో
 తేర నొక్కమాత్రికం బుచ్చిన నాసాబగుం డిట్లనియె.
- గీ. పంచతరూప్యకంబులు వాయ కేను
 నిచ్చులు వ్యయంబు సేయుదు నేడుమాత్ర
 మిష్టం దేనూఱుకూకల నిచ్చితేని
 నరుగుదెంతు లేకున్న రా నరుచుఁ బలికె. ౧౧౧
- ఉ. అప్పుడ యేగి దూతి యతఁ డాడినమాటలు వైశ్యకాంత
 కుం, జెప్పిన దానిచేతకిని శీఘ్రుడు యర్థము నిచ్చి యేరికిం
 జెప్పక రాత్రి రమ్మనినఁ జేకొని తా నడురేయి వచ్చి య
 య్యొవ్వలకన్య నింపుమెయి నోలల నార్చె సుఖంబురాశి
 లోన్. ౧౧౨
- వ. ఇత్తెఱంగున నత్తెఱవతోడి యభీష్టలీలలం దగిలి యారాత్రి
 గడపి ప్రభాతంబున నిజనివాసంబున కరిగి హారలతానామ
 వారవనితాలోలుం డై యుండెఁ, దత్సమాగమంబున వై
 శ్యపుత్రి దాహృదలక్షణంబున నుల్లసిల్లి. ౧౧౩
- క. గొంతివిధంబున గర్భం
 బెంతయు గూఢముగఁ దాల్చి యనసమతేజుం

భాతంబున నగరివాకిట నుండెడుఁ గైకొని పెరుపు మని
యానతిచ్చిన నానతుఁ డై యానందంబునుం బొంది వేకువ
నగరిమొగనాలకుం జని యబ్బొలునిఁ గాంచి మహాత్స్వవం
బు లొనరించి చంద్రప్రభుం డను పేరిడి పెరుప నక్కుమా
రుండు గ్రమవర్ధితుండు ను, సకలవిద్యావిభావదుండు ను నై
సంపూర్ణయావనంబు నొందినసమయంబున. ౧౧౨

౪. శ్రవణకుం జంద్రప్రభు నిల
కభిషిక్తుం జేసి (యడవి) కరిగి నగసుతా
విభుఁ గొలుచుచు సూర్యప్రభుఁ
డభిషతయోగాబినిష్ఠ నసువులు దొఱఁగెన్. ౧౧౩

౫. జనకుండు మేను దొఱఁగుట
విని చంద్రప్రభుఁడు నాత్మ వివశుం డై యో
లిన పారతాకికక్రియ
లనూనముగఁ జేసి తా గయకుం జని యచటన్. ౧౧౪

౬. వేదచోది తానుష్ఠానంబు నొనరించి పిండప్రదానంబు సేయం
గరం బెత్తుటయు నక్కజంబుగా నాసమయంబున. ౧౧౫.

గీ. అంచిత పవిత్రభూషణం బైనకరము
కంకణసముజ్జ్వలం బైనకరము గాఁగ
నలఘుశంఖశస్త్రాంకిత మైనకరము
మూఁడుకరము లాభూపాలుమ్రోల నిలిచె, ౧౧౬

౭. ఆకరములఁ గని (ఘన)చిం
తాకులమతి యగుచుఁ బిండ మాకరములలో
నేకరమున నిడనేరక
వే కరముం దిగిచికొనుచు విన్నదనముతోన్. ౧౧౭

ప. వేదశాస్త్రపాఠగులకు నచ్చటిపెద్దలకు నాహస్తములు సూపి
యిట్లగుటకుం గారణం బేమి యన వారు విచారించి యి
ట్లనిరి. ౧౧౮

చ. పరమపనిత్రహస్త మిది బ్రాహ్మణహస్తము శంఖశస్త్రభా
సుర మయియున్నహస్త మిది చోరునిహస్తము రత్నకంకణ
స్ఫురణ దలిర్చు హస్త మిది భూపతిహస్తము పీనిలోన నే
కరమును బ్రతమో నిజముగాఁ గన రా దని పల్కి రం
దఱున్. ౧౧౯

వ. అని కథ చెప్పి వేతాళుండు భూపాలా యాకరంబులఁచుఁ
టెయందు నేకరంబు పిండప్రదానంబున కర్తవ్యం బని యడిగి
నం బుడమిఁజేరి డిట్లనియె. ౧౨౦

ఉ. కొంగున మాడ బూడ్చికొని కొడ్కని పెంచినరాజు తండ్రి
గాఁ, డంగజకేళికార్థము తదంబిక వేడిన విప్రుఁడు దలం
పంగ గురుండు గాఁడు కులభామిని గాఁగ వరించె వాని
మాతం గమియంగ నర్థ మిడి తండ్రగుఁ జోరుఁడు వాని
కారయన్. ౧౨౧

వ. పిండప్రదానంబునకుం జోరుకరం బరయ నర్హం బనుటయు
నదృశ్యం డై యెప్పటిభూజాతంబున కరుగ వెనుకన చని
తన్నుం బట్టి తెచ్చునెడ వేతాళుండు నమ్మహిపాలున కి
ట్లనియె. ౧౨౨

క. ఎన్నేనియుఁ బ్రశ్నములకు
నెన్నఁగఁ దగునుత్తరంబు లిచ్చితి నాకున్
నన్నిట్లలజడి వెట్టుచు
నున్నాఁ డని తలఁప కింక నొకకథ వినుమా. ౧౨౩

—♦ (10) ధర్మరాజుకథ ♦—

- క. మనుజేశ ధర్మః డనియెడు
మనుజాధీశ్వరుడు, తొల్లి మార్తుర చేరెన్
ధనమును రాజ్యముఁ గోల్పుడి
తననగరము విడిచి తరళితస్వాంతుండై. ౧౨౪
- క. ఆవిభుఁడు ఖడ్గదీప్త
వ్యావృతహస్తఁ డయి చుర్రవతి యగ్రదేవిన్
లావణ్యవతి యనెడుసుత
నావనమునఁ గొనుచు నొకఁడు నరిగెడు వేళన్. ౧౨౫
- చ. అలఘుమణిద్యుతిం బొలుచు నావిభు భూషణరాగుఁ జూ
చి బో,యలు గడువీరఁ డాకుటయు నందఱ మున్నిడి
శాతహేతి నిర్దళితులఁగా నొనర్చి భుజదర్పము మానక ని
ల్పి వారిచే, నలుగులవేదన నివళుఁ డై హరివీటికిఁ దాను
నేగినన్. ౧౨౬
- ఉ. అన్నరనాథుఁ డీల్లుటయు నాతనికామిని దానుఁ బుత్రయు
న్విన్నఁదనంబు దోఁప నటవీస్థలి నేగెడుచోటఁ జన్నులుం
బెన్నెఱివేణులున్ జఘనబింబములుం గడు వీరగఁ జేయఁగా
సన్నపుఁగొను లెంతయును సంచల మందఁగ నార్చి గూరు
చున్. ౧౨౭
- క. ఉలుకుచు నేగిరి వెన బె
బ్బలిరాకకుఁ దొలఁగులేళ్ల పోలికి భయసం
చలితవిలోచనసీలో
త్పలరోచులు గప్పి విపినభాగము లొప్పన్. ౧౨౮

ప. ఆ ట్లరిగి యరిగి యర్జ్యంతపథిశ్రాంతి నొంది. ౧౨౯

క. *లుంగలవంగ

నకా గిరిసరసీ

తుంగతలవనముఁ మాఱి ల

తాంగులు వెస నడఁగి యుండి రచ్చట నంతన్. ౧౩౦

ప. చండవిక్రముం డనుమండలనాథుండు సింహవిక్రముం డనుత
నయుండునుం దాను నక్కాననంబునకు వేలు నచ్చి య
ప్పొలంతులు చనినచొప్పు గాంచి పుత్రు నవలొకించి.

క. అడుగులు నిడు పగుకాంతయు

నడుగులు కుఱుచ లగునంబుజాక్షియును భయం

బడరఁ జనినారు పీఠలఁ

బొడగని (మన)పురికిఁ గొంచుఁ బోయెదమేనిన్. ౧౩౧

క. చరణములు నిడుపు లగునా

సరసీరుహనేత్ర నాకు నన్నపుఁబొదాం

బురుహములయింతి నీకును

†గరసీత లటంచు నూత్నకౌతుక మొనఁగన్. ౧౩౨

క. చరణంబులచొప్పునఁ జని

సరసీతటికాననమున శ్రమపడిన మనో

హరవనదేవతలో యనఁ

గర మొప్పెడుసతులఁ గాంచి కడుముద మొదవన్. ౧౩౩

ఉ. వాడియు నొప్పు నేసె ముఖవారిరుహంబులు ఘంటికావళి
నీ్వడియు వేడ్కఁ బెంచె నెఱివేణులు గ్రమ్మెడుఘర్మవారి

* లుంగలవంగమాతమల గంధములం దెసంగినకామూ.

† కరిణీతలలంచు-మూ.

లోఁ, గూడియు సమ్మదంబు నొడఁగూర్చెను మేనులు చూ
చి: భీతి న, ల్లాడియుఁ బూర్వ సేనతులయందము సుస్థితి నె
లుఁ లుండునో. ౧౩౫

స. అని యిట్లభించించి సమయంబు చేసికొనినవిధంబునం బె
ద్దయడుగులముద్దయం దండ్రుడియుఁ గుఱుచయడుగులతేటవఁ
బుత్రుండును నత్యనురాగంబునం గై కొని పురంబునకుం గొ
ని చని యల్లన నయ్యింతులవిధం బంతయు నెఱింగి. ౧౩౬

క. కుఱుచడుగులయది తల్లెయుఁ

గుఱుచలు గానడుగులయది కూతురు నయినకొ

నెఱఁ గంది వానినియతి

దొఱఁగక వరియించి రరయ దుర్నయ మైనన్. ౧౩౭

వ. అని కథ చెప్పి వేతాళుండు నరేంద్రుడా వా రిరువురకును న
వ్వారిజనేత్రలవలన ననేకపుత్రు లుడయించిరి తత్తనయులు
దమలోన నేమి యగుదు రని యడిగిన. ౧౩౮

క. ఎప్పగిది విచారించినఁ

జెప్పంగనేర రాక చింతాకులుఁ డై

చెప్పఁగరా దీప్రశ్నముఁ

జెప్పు మనుచు నడిగె నేమి సేయుదు ననుచున్. ౧౩౯

వ. నిర్విణ్ణుం డై మౌనంబునం జనుచున్న యమ్మానవేంద్రువ
లన సంతుష్టుం డై వేతాళుం డిట్లనియె. ౧౪౦

మ. ధరణీనాయక నీదుశౌర్యమును సత్యంబుం బ్రతాపంబు ని
ద్ధర నెవ్వారికి లేదు నీ దగుచరిత్రం బెప్పు విన్వారలం
గర మర్థిం బులకింపఁ జేయుచు శిరఃకంఠంబు చేయించు నీ
సరిగా నెన్నఁగఁ బోలు రాజు గలఁడే సర్వజచూడామణి.

చ. నరవర బ్రాహ్మణుండు నిను నా కుపహారము చేయఁ బూ
నె న, స్థిరుఁ డతిపాపచారి ననుఁ దె మ్మని పంచుట నిచ్చు నీ
వు న, స్వరమతిఁ గొంచుఁబోవుటయు నాకుఁ బ్రణామము
సేయఁ బంచి నీ, శరము హరించుఁ దోనె యిటు దెప్పితి నీ
కు హితోపదేశమున్. ౧౪౨

క. నిను నాకు మ్రొక్కు మనఁగా
మును మ్రొక్కి యెఱుంగ నేను మ్రొక్కిడువిధ మి
ట్లని చూపు మనుచు మ్రొక్కుఁగ
దునుము వెన న్వానిశరము దోరసిచేతన్. ౧౪౩

చ. ఇవిధింబు నాచేత విచిత్ర మోసపోయితేని సీతీకంబు ను హృ
దయపద్మంబు ను నాకు నివేదించి వాడు విద్యాధరచక్రవ
ర్తిపదంబు నొందు సేవు పరమపుణ్యుడవు గావున నీ కట్టి
యపాయంబు పుట్టదు సేవు వానిశరంబు ద్రుంచి తదనంత
రంబ తద్వత్సోనశనం బాచరించి హృదయపద్మంబు వుచ్చి
నన్నుం బూజింపుము నీకు మనోరథసిద్ధి యయ్యెడు నని దీ
వించి యే సీతవంబురూపంబునం బాసి యవ్వొటపి కరిగి భి
క్షుం డాకర్షింప వచ్చి యందుఁ బ్రవేశించి నీకు వరదుండ
నయ్యెద సేవు దీని నేది యు నెఱుంగనివాడవుగా నీకళేబ
రంబుఁ గొని చను మని పంచిన వినతుం డై యమ్మేదిని
కాంతుండు. ౧౪౪

క. ఆక్షణమ శవము గొనిచని
భిక్షునకొగి నిచ్చుటయును బ్రియమున నీన
ర్వక్షితియు నివయేలుచు
నక్షయ మగుపెనుపుఁ బొందు మని దీవించెన్. ౧౪౫

వ. ఇట్లు తపోధనుండును బోలె నాశీర్వాదంబుచేసి. ౧౪౬

సీ. వివిధసత్సాధనవిరచితం బగుచు వి

చిత్రచిహ్నంబులచెలుపు గలిగి
యుండెడు నయ్యగ్నికుండంబులనడుమ

స్వపుతెచ్చినశవంబు నిలువఁజెట్టి
యాభిక్షుకుఁడు దక్షిణాభిముఖుం డయి

మహాసేయ యనుమంత్రమహిమఁ జేసి
వేతాళు నర్థి గావించి శవంబునం

దమర నిశ్చలమతి నావహించి
యరుణచందన కుసుమమాల్యముల నర్ఘ్య

ముఖ్యవిధులను బూజించి సౌఖ్యమెసఁగ
నధిప వేతాళపతికి సాష్టాంగవినతి
సేయు మిష్టార్థములు నిన్నఁ జేరు నెందు. ౧౪౭

వ. అనవుడు. ౧౪౮

క. మ్రొక్కుగొనఁ గాని యెరులకు
మ్రొక్కి యెఱుఁగ నాకుఁజూపు మ్రొక్కెడతెఱుఁగే
మ్రొక్కెద మఱి యనవుడు విధి
ద్రెక్కొన సాష్టాంగ మున్నతిం జేయుటయున్. ౧౪౯

క. భూరమణుఁడు సంభ్రమమున
దోరసిచే భిక్షుశిరము దునిమి నుభక్తి
బోరున వేతాళున కుప
హారము గావించి ప్రణతుఁడై లేచివెసన్. ౧౫౦

క. ఆతపసి పేరురంబును
హేతిశితాగ్రమునఁ జీరి హృత్పద్మమునన్

వేతాళుని బూజించెను

నాతఁడు గడు వరదుండయ్యె నానమయమునన్. ౧౫౧

వ. పితృవననివాసుఁ డైన పరమేశ్వరుండు సర్వదేవపరివృతుఁ
డైన పుణ్యశ్లోకుఁ డగు నమ్మహేశాంతునకు సన్నిధిచేసి
యతనికి విద్యాధరచక్రవర్తి పదం బొసంగి యంతర్హితఁ
డయ్యె నంతం బ్రభాతం బగుటయు మహేశ్వరప్రసాదంబున
విద్యాధరులు వచ్చి తోడఁ గొనిపోవ విద్యాధరచక్రవర్తి
పదంబున కభిషిక్తుఁ డైన నిజపురంబున కరుగుదెంచి యుభ
యరాజ్యసాఖ్యంబుల ననుభవించుచుఁ బెంపొంద నక్కా
లంబునందు. ౧౫౨

మ. అహిలోకంబునఁ బన్న శేష్వరసముద్యత్కాంతిఁ బోషిం
చుచున్, మహి మగ్ధాబ్ధి హిమాగతారనగ ఛామవ్రాతము
ల్విస్ఫుర, న్మహిమం గూర్చుచు నింగి తారదుచులం బా
లించుచు న్సర్వలోకహితుం డానకనాథుక్తిర్తి పరఁగెన్ గం
గాప్రవాహకృతిన్. ౧౫౩

క. అనుచుఁ ద్రివిక్రమసేనుని

వినుతచరిత్రంబుఁ జెప్పి వేతాళుఁడు నా

కును వాహనముగఁ జేయుట

కనుకూలం బైన మంత్ర మది దయ నిచ్చెన్. ౧౫౪

వ. ఆమంత్రం బత్యంతనిష్ఠతో ననుష్ఠించి తత్ప్రభావంబున వే
తాళవాహనుండ నై వచ్చి దేవరం గాంచి ధన్యుండ నైతి
ననిన నక్కుమారకేసరి విక్రమకేసరి నభినుతించి రానిచెలుల
కెదురుచూచుచుఁ బూజ్యసామ్రాజ్యభోగంబు లనుభవిం
చుచు నొక్కనాఁడు. ౧౫౫

శా. ఆపస్తంబపవిత్రసూత్ర హరితఖ్యాతాన్వహాయామృతా
 నూపారామరభూజ భ కివినతక్షోణీశమాడామణీ
 దీపారాధితపదపీకధరణీతేజఃప్రతిష్ఠాపన
 వ్యాపారావతషట్సుహస్రకులమాడాకల్పరత్నాంకురా.

క. మరకతమా కీకవిద్రుమ
 కురువిందమహేంద్రనిలగోమేధిక వి
 స్ఫురితమణిశిచితభూషణ
 పరితోషణసుకవిలోక భవ్యవివేకా ౧౫౭

ఉత్సాహ. బంధురప్రబంధబంధభవ్యనవ్యభాషణా
 సింధునమగధీరతావిశేషనిత్యభూషణా
 సింధురాత్తప్రచురతురగసేవ్యవాజిశీక్షణా
 బంధుమిత్రసుకవినికరపాలనావిచక్షణా. ౧౫౮

గద్యము. ఇది శ్రీమద్వెన్నెలకంటి సూరనామాత్యపుత్ర హరి
 తనగోత్ర పవిత్ర సుకవిజనమైత్రీ విధేయ అన్నయనామధే
 యప్రణీతం జైన షోడశకుమారచరిత్రంబు నందుఁ బంచమా
 శ్వాసము.

త్రికము.

షోడశకుమారచరిత్రము.

షష్ఠాశ్వాసము.

క. శ్రేహర్ష ముఖ్యసుకవి స

మాహిత కావ్యప్రపంచమాధుర్యసుధా

గాహనలీలారసిత

వ్యాహారవిహార మంత్రయన్నయనూరా.

౧

సీ. దేదీప్యమానమై తేజరిల్లుచునున్న

మణిహేమమయసుధామండపమున

వివిధ దేశాగతభువనాధినాథులు

జలసేయిర్దిక్కులఁ గొలిచియుండ

జలజాయతౌక్షులు చారుచామికార

చమరవాలముల నందముగ నిడఁగ

నిందిదిరములకు విందులు గావించు

మాలతీకుసుమము త్కౌళిఁ దనర

నాసుధర్మలో దేవత లర్థిఁగొలువ

సమరకాంతలు వింజామరముల నిడఁగఁ

బౌరిజాతభూజాతపుష్పములు ముడిచి

యున్న యింద్రునిగతిఁ గొలువుండె విభుఁడు.

—౨

వ. అయ్యవసరంబున.

3

సీ. చిత్తజాజ్ఞాలక్ష్మి చేతి పూసెలకట్టె
 కరణి బైత్తము గేలః గరము మెఱయ
 గనకకుంభములపైఁ గాయువెన్నెలవోతః
 జన్నులఁ జందనచర్మ దనరిఁ
 జపలాలతాసంగి శారదాభ్రమువోతః
 గట్టిన వెలిపల్లపుట్ట మమక
 వదనేందునకుఁ బొంచె యొడిగినదాహునాఁ
 గత్తెభాగమున కిడ్లంబు వ్రేల
 రమణి యై యున్నశృంగారకసమువోతె
 నుద్వీక్షఁ గరజానువు లొండఁ మ్రొక్కి
 యల్లనిల్లన యాప్రతీహారకాంత
 వినయ మెనఁగంగ నిట్లని విన్నవించె.

౪

చ. పలికెడుఁ బెక్కు దేశముల భాషలు నచ్చుపడంగ సర్వవి
 ద్యుల విలసత్కవిత్వమునఁ దద్దయు మీకెడు నెల్లవాకు నిం
 పుల విలసిల్లఁ బొడెడు నపూర్వముగా నొకచిల్క యొక్క
 కో,మలి గొనితేర వచ్చె గరిమంబున దేనరఁ గాంచువేడు
 కన్.

౫

గీ. మాట లమృతరసముతేట లై పరఁగ వా
 తెఱల కెంపు నింపు నెఱయఁజేయఁ
 జలుకకంటె నొప్పు జలజాతలోచన
 జలజనయనకంటెఁ జలుక యొప్పు.

౬

వ. అనిన విని యమ్మహీపతి యత్యంతకుతూహలంబున మం
 త్రులం గనుంగొని.

౭

సీ. చిత్తజాజ్ఞాలక్ష్మి చేతి పూసెలకట్టె
 కరణి బైత్తము గేలః గరము మెఱయ
 గనకకుంభములపైఁ గాయువెన్నెలవోతః
 జన్నులఁ జందనచర్మ దనరిఁ
 జపలాలతాసంగి శారదాభ్రమువోతః
 గట్టిన వెలిపల్లపుట్ట మమక
 వదనేందునకుఁ బొంచె యొడిగినదాహునాఁ
 గక్షభాగమున కిడ్లంబు వ్రేల
 రమణి యై యున్నశృంగారకసమువోతె
 నుద్విష్టఁ గరజానువు లొండఁ మ్రొక్కి
 యల్లనిల్లన యాప్రతీహారకాంత
 వినయ మెనఁగంగ నిట్లని విన్నవించె.

౪

చ. పలికెడుఁ బెక్కు దేశముల భాషలు నచ్చుపడంగ సర్వవి
 ద్యుల విలసత్కవిత్వమునఁ దద్దయు మీకెడు నెల్లవాకు నిం
 పుల విలసిల్లఁ బొడెడు నపూర్వముగా నొకచిల్క యొక్క
 కో,మలి గొనితేర వచ్చె గరిమంబున దేవరఁ గాంచువేడు
 కన్.

౫

గీ. మాట లమృతరసముతేట లై పరఁగ వా
 తెఱల కెంపు నింపు నెఱయఁజేయఁ
 జలుకకంటె నొప్పు జలజాతలోచన
 జలజనయనకంటెఁ జలుక యొప్పు.

౬

వ. అనిన విని యమ్మహీపతి యత్యంతకుతూహలంబున మం
 త్రులం గనుంగొని.

౭

నేపురాణంబుల చేకథ యడిగినం

దక్షఁబాటు లేక యేర్పడఁగఁ జెప్పు

నోలి నవధానములు వేసవేలు సూపు

శబ్దవిజ్ఞాని నై నను సరకునొనడు

గౌతముని నై నఁ బొడచి తక్కుమున గెలుచు

నవధరింపు మీకీరంబు నవనినాథ.

౧౩

వ. అని పలికినయనంతరంబ యారాజకీరంబు రాజు నవనోకించి.

ఉ. తామరచూరినెమ్మొగముదామరల న్ననునంచలేము నె
త్తామరపూవుకోడ లేలదామరయిండులబొమ్మకొమ్మ వె
ల్దామరపన్నియ న్నెఱయుతల్లి యొకప్పుడు సేతలంపుఁగ్రొ
త్తామరలోన నెమ్మొగముదామర విష్ణుగ నుండుఁగావుతన్.

వ. అని యాకీర్వాదం బొనరించి ఋగ్వజుస్సా మాధర్వణంబు
లయందు ను రిత్తాకల్పజ్యోతిర్నిరు క్తవ్యాకరణచ్ఛందంబులుం
దును మీమాంసాదు లగుతత్త్వావబోధనంబులయందు ను
బ్రాహ్మంబు శైవంబు పాద్మంబు వైష్ణవంబు భాగవతంబు
భవిష్యత్తు నారదీయంబు మార్కండేయంబు నాగ్నేయం
బు బ్రహ్మకైవర్తంబు తైంగంబు వారాహంబు స్కాందంబు
వామనంబు గౌతమంబు గారుడంబు మాత్స్యంబు వాయు
వ్యంబు నను మహాపురాణములయందును, నారసింహంబు,
నారదంబు, శీవధర్మంబు, మాహేశ్వరంబు, గాలవంబు, మా
నవంబు, బ్రహ్మాండంబు, వారుణకాళికంబులు, సాంబంబు,
సౌరంబు, మారీచంబు, కూర్మంబు, బ్రాహ్మభార్గవసౌరవై
ష్ణవంబులు నను నుపపురాణంబులయందును, సరసకవినిర్ణ
యంబు లగుకావ్యనాటకంబులయందును, సకలప్రసంగంబు

లయఁదు నుం దనకు నత్యంతపరిచయంబు గలుగుట తేటపడ
నతిహృద్యవిద్యాగోష్ఠి యొనరించిన సకలజనంబులు నమ్మి
తానందకందభితమానసు లయి కనుంగొన రాజపుంగవుండు
రాజకీరంబు నవలోకించి. ౧౩

క. ఏవీటనుండి వచ్చితి
వేదిధమున నీవునేరి తీలేమకు నీ
కీ విద్యామాహాత్మ్యం
బేదిధమునఁ గలిగె నాకు నేర్పడఁ జెపుమా ౧౪

వ. అనుటయు. ౧౫

సీ. శ్రుతులు పుట్టినయిల్లు మతీజనంబులపంట
యాగమగోష్ఠి విహారదేశ
మష్టమహాసిద్ధు లందెడుకందువ
పరమయోగీంద్రుల పట్టుఁగొమ్మ
సిద్ధసారస్వతసిద్ధి కావాలంబు
శబ్దశాస్త్రమునకు జన్మభూమి
నిశ్రేయసంబుల నిచ్చెన మహానీయ
మహిమలగని శ్రీల మనికిపట్టు

గరుడ గంధర్వ కిన్నరఖచరసిద్ధ
పన్నగామరకోటుల బ్రదుకుఁజోటు
సర్వసర్వసహావిభూషణ మనంగఁ
దనరె శారదాపీఠంబు మనుజనాథ ౧౬

కి. అందుండు భాగతి శతా
నందసదానందకారణవికాసముతో

బృందారకబృందాద్భిత

మందారలతాంతసురభిమందిర యగుచున్.

—౨౦

గీ. అమ్మహాదేవి లీలావనాంతరమున

బొల్మమున నేను విహరింపఁ జరమయోగి

యొక్కరుఁడు వచ్చి కడలకయుం

... ..

—౨౧

(ఇక్కడ గ్రంథపాతము)

ఉ.

... ..

... ..

... .. లనొల్లక నన్నెకోరెడుం

గానలయుండదాప్తకృతిగాఁ దగునార్యుఁ దలంచి చూడఁగన్

వ. అని నిశ్చయించి క్షిరోదాత్తుం డగుట సభాజనుల సన్నిధి

నడుగక యేకాంతంబున నడుగిం దలంచి నానావిధభూషణ

చీనాంజరంబులు సతిమధుర రసవత్కలంబులు నొసంగి శుకం

బుతోడం గళావతిని వీడుపట్టున కనిచి సత్వరంబుగా మజ్జన

భోజనంబు లొనరించి యేకతంబున నుండి కళావతిని రావిం

చి యారాజశుకంబుతో నిట్లనియె.

—౨౩

క. శుకవర నీచదివినయా

ర్యకు రెండర్థములు గలిగినట్లున్నవి చె

ప్పక మాకుఁ దెలియకున్నది

ప్రకటంబుగఁ జెప్పు దీని భావము దెలియన్.

—౨౪

వ. అనవుడు శుకం బిట్లనియె.

—౨౫

క. త్రిదశాధిపుపురిపోలిక

విదిశాపురి యొప్పు మాశవీవిలసననం

పద నై లింపవధూజన

సదమలవెలసనముతోడ సరియై యునికిన్.

౨౩

క. ఆపీడు మేఘమాల

త్నావల్లభుఁ డేలు నతని గాదిలిసుత హు

నావలి గతినిర్జితహం

సావలి యన నొప్పు మిగుల నవసేనాభా.

౨౪

సీ. కమలాక్షుచేపట్టు గలిగియు శంఖంబు

పూఁబోడికంతంబుఁ బోలదయ్యె

నజనకుఁ బుట్టినిల్లయ్యునుం దామర

బాలికకనుదోయిఁ బోలదయ్యె

భవునాశ్రయించియుం బ్రాతేయకరరేఖ

లోలాక్షీనిటలంబుఁ బోలదయ్యె

మదనుని గుణమయ్యు మధుకరమాలిక

పాలఁతికుంతలములఁ బోలదయ్యె

ననిన సర్వాంగవరవిలాసాభిరామ

యైన హంసావళికి నెనయైనసతులు

గలరె మనుజేంద్ర మూఁడులోకములయందు

నాలతాతన్వితనుఁదాన పోలుఁగాని.

౨౫

గీ. చన్నదోయి చాల నున్నతెఱ జెలువొందె

బెరుఁగుఁ గటియు దాన పిన్న ననుచుఁ

బడఁతినడుము సిగ్గువడి డాఁగెనోనాఁగ

నారుమాటునంద యడఁగియుండు.

౨౬

సీ. నెలచందురునికాంతి నెమ్మొముస్సృజియించి

యకలంకవిలసనం బలవరించి

కలువరేకుల మించు కన్నులు గావించి
 నిత్యవికాసంబు నెలవుకొలిపి
 చక్రవాకవిభాతిఁ జన్నులు గల్పించి
 పాయనియొప్పులు పరంగఁజెసి
 కరికుంభవిస్ఫూర్తిఁ గటిచక్రమొనరించి
 కొమరాదునునుజిగి గుడురుకొలిపి
 వనజభవుస్పష్టి నిచ్చుఁగై కొనక తాన
 మీనలేతుండు వేడ్క చిర్చించెఁగాక
 మూఁడుదగములఁ గలుగు పూఁబోడులందు
 మాక వేర్వేరకన్యకఁ బోలఁగలరై.

నీ०

గీ. కాంతమెఱుంగుఁజన్నుఁ గవయును బొదలింపఁ
 గుండఁ గంటె కుంభికుంభయగము
 లేమి పొదుపునేయ నేమగునో యని
 నడుము నన్నముగ నొనర్చె నజుడు.

కి०

నీ. కరతలంబులయొప్పు సరసిజంబులఁ బోల
 నెఱచందురుని బోలె నెమ్మొగంబు
 తనవుటూర్పులయింపు గనుగాలి మించిన
 నవరోమరేఖ పన్నగము మించె
 నలకలు తేటల చెలువంబు గెలువ నా
 సికయొప్పు హేమపుష్పకము గెలిచె
 ఘనకుచంబులు శైలగరిమంబు మీఱిన
 రదనదీప్తులు వజ్రరశ్మి మీఱె
 గారణమ్ములేక కడుఁబరస్పరవైర
 మయ్యె నొక్కొ మేనియందె యిప్పు

శవయవముల కనుచు నతిచింత డస్సెనా
నడుము నన్న మయ్యె నలినముఖికి.

31

వ. అని మఱియు బహుప్రకారంబుల నయ్యెంబుజవదనవిలసనం
బభినందించి యయ్యెందువదన న న్నెఱింగినతెఱుంగవధరిం
పు మని యిట్లనియె.

32

క. సిద్ధులచే నను బడసి న
మిద్ధగరిమఁ బొందె గాన యాయితె గడుక
శుద్ధమతి నెల్లనాడును
సిద్ధాధానముఁ దగఁ బ్రసిద్ధిగఁ జేయున్.

33

క. అదికారణంబుగా మా
సదనమునకు సిద్ధులెల్లఁ జనుదెంచుట నొ
క్కదినంబున సిద్ధుఁ డొకఁడు
సదమలతేజుండు వచ్చి సంభావితుఁడై.

34

క. అనుపమవనితాపూపం
బును మోహనపురుషపూపమును బాగుగవ్రా
సినపట మాతనిహస్తం
బున నుండఁగఁ గాంచి వినయమున నిట్లంటిన్.

35

క. ఈవిధముల యొప్పిదములు
భూవలయములోనఁ గలుగఁబోలవు దేవా
యేవారి రూపులొకొ యివి
నావుడు నిట్లనియె నాననము వికస్థిల్లన్.

36

క. ఆకాశగతి యదృశ్యత
యాకర్షణవిద్య మాకు నలవడియుండుక

లోకవిశేషంబు లదృ

శ్యాకారతతోడఁ జూచి యఖిలమునందున్.

35

క. సకలజనమోహనాకృతి

నొకపురుషుని నొక్కచోట చుట్టలరూపా

ధిక నొక రమణీరత్నము

నొకచోటఁ జూచి యభినవోల్లాసమునన్.

36

క. నిను సీద్ధులచేఁ బలంబులు

వినియునికిని సేకుఁ జూపు వేడుకమై వ్రా

సినవాడఁ జూడఁ మని ప్రియ

మెనయం గా చాగుఁజూపి యిట్లని పలికెన్.

37

క. ఈరూపువాడఁ నోమకు

లారూఢుఁడు రాజమకుటహరిమణివి

స్థారవదాఁభోజమహా

దారుఁడు కమలాకరాభి ధారుఁడు బగతిన్.

38

క. ఈరూపుచెలువ మాళవ

భూరమణుని కన్య సకలభూభువనలస

న్నారీతిలక మనంగఁ బెం

పాటిన హంసావళీసమాహ్వయ చిలుకా.

39

క. నిత్యముగా వారికి దాం

పత్యము సమకూరెనేని భావజరీతిదాం

పత్యము విష్ణురమాదాం

పత్యమునుం బోలె నెందుఁ బ్రస్తుతికెక్కున్.

40

క. నలునిదమయంతిఁ గూర్చిన

కలహంసము వోలె నీవు గాంచెదు కీర్తుల్

- చిలుకా పలుకులనేర్పులు
తొలఁకాడఁగఁ గూర్పు మిన్పదూపకులఁ దగన్, ౪౨
- ప. అనిచెప్పి యష్టరూపవరుండు నిజేచ్ఛఁసరిగిన. ౪౫
- క. మిమ్మిరువురఁ దగఁ గూర్పఁగ
నెమ్మనమున వేడ్కనాకు నెగడుటయును నీ
కొమ్మ నను దోమకొనిచన
నమ్మాళవరాజుపురికి సరిగితి మధిపా. ౪౩
- నీ. హేలాసమాగతమాళవీలోచన
ద్విగుణీకృతోర్జ్వలవిలసనంబు
సీరజమకరందనిష్యంజవర్ధిత
వాఃపూరపూర్ణప్రసాహమహేమ
సలిలసంగ్రహశాస్త్రసంగికాదంబినీ
కాదంబకకదంబమేదురంబు
పానీయపానగతానేకఫహోటక
ప్రతిభాహోత్తుంగతరంగరాజ
యగుచు లోచనానందసమగ్రగతిమఁ
బరఁగువేత్రవతీనది పరిఘ గాఁగ
ధారుణి సమస్తపురవరోత్తంస మగుచుఁ
దనరునవ్విదిశాపురి ధరణినాథ ! ౪౪
- ప. ఏ మహ్నరంబు సొచ్చి యందుల యొప్పిదంబులు గన్నుల
పండువులుసేయుచుండ రాజమందిరంబున కరిగి. ౪౮
- నీ. దావారికాలోకధవళమరీచులు
సవ్యమాక్తికతోరణములు గాఁగ

ద్వారదారుస్థితగారుత్పతద్యుతి

లలితరంభాస్తంభకలన గాఁగ

దేహభీకలితనందీప్తవజ్రంబులు

రంగవల్లీజాలరచన గాఁగ

నుపరిభాగస్థాపితోద్వలరత్నమం

డలములు నవదర్శనములు గాఁగ

సహజశోభ నలుకారమహిమ మెఱయ

నంద మొందు తద్వారంబు నందు నిలిచి

ధారుణీకులు గొలువ నొప్పారుమాళ

వ్రసకు మారాక యెఱిగించి పుచ్చుటయును.

౪౩

వ. నూరనకౌతుకంబున మమ్ముంగానుహించుకొని బహుమానం
బొనరించి.

౪౪

౪. దిన మెల్లను మాగోష్ఠిన

యనురాగరవాల్చినోలలాడుచు మాకుం

గనకాంబరమణిభూషణ

ఘనరసవత్ఫలము లిచ్చి గౌరవ మెసంగన్.

౪౫

వ. సకలసంవిధానంబులు సేయించి మాకు నొక్కమణిహార్ష్యం
బు విడిదల నిచ్చిన నుండే మఱునాఁడు.

౪౬

సీ. హాటకరచితకవాటనాసాశిలా

శోభితప్రతిహారసుందరంబు

మణికిలితవిటంకమానిత స్తంభాగ్ర

గోపానసీసుప్రదీపితంబు

నవకీరతురగాదినవ్యమనోహర

బహురూపచిత్రవిభ్రాజితంబు

౪౭

౪౮

౪౯

కత్న రాజతచిత్రరంగవస్త్రిజాల
రంగత్ప్రభాభాసిరంగతలము

నఖిలదిక్పాలచిత్రరూపాంచితంబు
సర్వలక్షణశోభితసన్నతంబు
నై నహంసావళీకన్యయాటముంటి
కరిగితిమి తద్విశేషంబు లపరిమితము. ౫.3

క. అమలమణికుట్టమంబులఁ
దమసిడలు చూచి బోటితండం బనుచున్
రమణమెయిఁ జేరుముగ్ధ
ప్రమదల నవ్వుదురు ప్రౌఢభామాజనముల్. ౫.౪

గీ. చిత్రసరసులలో వ్రాసి చెలువు మిగులు
హంసబృందంబుఁ గనుఁగొని యర్థితోడఁ
బోటిరాయంచపదువులు వోవుఁ జేర
నిక్కువపుహంసలా యని నృపకుమార. ౫.౫

వ. ఇట్లతిరమ్యం బయిన నాట్యభవనం బంతయుం గలయం
గనుంగొని యం దొక్కరుచిరకుడ్యభాగంబున భవదీయమ
నోహరాకారం బచ్చుపడ వ్రాసి యచ్చొలు వాసి చని వి
డిదల నన్నంత హంసావళి యచ్చటికిఁ జని యచ్చిత్రరూ
పంబుం గనుంగొని యత్యంతమనోహరంబు లగుతద్విలాసం
బులం దగిలి చూచి పచ్చవిలుతుబారిం బాటి యే నారూ
పంబు లిఖించుట యచ్చటిననంబులవలన విని పరిచారిక
లచేతం దనపాలికి నన్నుం బిలిపించికొని సముచితసంభాషనం
బు లొనరించి భవద్రూపచిత్రరూపంబుఁ జూపి యిట్లనియె.

క. చిలుకా యిట్టివిలాసము

గలపురుషుఁడు జగమునందుఁ గలఁడో యీయ

జ్వలరూపము నీకరకా

శలము మెఱయ వ్రాసితో నిజంబుగఁ జెపుమా. ౨౭

వ. అనిన నానేర్పువిధంబు ను దేవరయన్వయనామధేయవిలాస
రాజ్యవైభవంబులు వినిపించి మనోభవాధీనమానసం గా
వించిన నతిప్రయత్నంబున నీచీరాంబరంబునందుం దాన
యీయాశ్చర్య లిఖించి యిచ్చి నాకు వివిధవిశేషసంభావ
నంబు లొనరించి పుత్తేర నెచ్చటికి వచ్చితి నని యీయాశ్చర్యా
క్షరపంక్తి మనోహరం బైనకళావతీకరస్థం బగునంబరం బ
వ్విభునిముందటం బెట్టి యవధరింపు మనిన వేడ్కలు సంద
డింపం గరంబు చాచి యందుకొని. ౨౮

క. పద్యము రెండర్థములను

హృద్యం బగుటకును వ్రాల యేర్పాటునకుం

జోద్యముఁ బొంది కరంగుచు

నుద్యత్పులకాంగుఁ డగుచు నున్నంత వెసన్. ౨౯

క. కీరత దొఱంగి యది గుణ

నీరధి యగుతమవివేకనిధి యై తనకున్

బోరునఁ బ్రణమిల్లుటయు ను

భూరమణుం డద్భుతంబుఁ బొందినమదితోన్. ౩౦

వ. దిగ్గన సింహాసనంబు డిగ్గి యిచ్చ యలరం గవుంగిలించుకొని
తా నెప్పటియట్ల యాసీనుం డై యతని సముచితాసనంబు
న నునిచికొని యాక్షణంబ భీమభటాదు లగుమంత్రుల రా
వించిన వార లతనిం గని ప్రమోదమానసు లై పరిరంభ

ణంబు లాచరించి రయ్యందట నుచితౌసనంబుల నుండ ని
యమించి సకలవిద్యాధారం బగుకీరంబు వివేకనిధి యగుటం
జెప్పి యతని నవలోకించి నీ వింతతడవు శుకంబ నై యుండే
సహజాకారంబు దాల్చుటకుం గారణం జేమి యని యడి
గిన ముకుళితకరకమయం జై యతం డిట్లనియె. ౬౦

గీ. ఉరగకోపంబుచేత నాతురతఁ బొంది
మిగుల దవ్వుగ నేగి కాశ్మీరభూమి
శారదపురంబునకుఁ గొంత చేరు నై న
కానలోఁ దప మొనరించుమఱానిఁ గాంచి. ౬౧

ఉ. అతఁడు మఱానసన్నియతుఁ జౌట యెఱుంగఁగనియట్టి కా
ర్యాతురవృత్తి నానతుడ నై ననునేలినరాజు నాసఖ
వ్రాతము నెట్లు గాంతు మునివల్లభ యానతి యీఁగడే కృ
పా, స్వీతత నంచు నెల్లడర వేమఱు మానక వేడఁజొచ్చినన్.

వ. సమాధివై కల్యంబునకుఁ గోపంబు దీపించిన. ౬౨

క. బాలిశవృత్తిం బలుమఱుఁ
బ్రేలి నియమపిఘ్ను మాచరించితి నాకున్
బాలశుకంబవు గమ్మని
చాలం గృపమాలి మఱాని శాప మొనఁగినన్. ౬౩

చ. అమితభయంబు నందుచుఁ దదంఘ్రులకుం బ్రణమిల్లి కా
ర్యదా, హమున భవన్మహానియమ మాతృ నెఱుంగక వేఁ
డికొంటిఁ గా,ని మదము నొంది కా దిదియ నిశ్చయ మి
త్తెఱఁ గీవు దివ్యబో,ధమునఁ దలంచి చూచి కృప దప్పక
నన్ను ననుగ్రహింపవే. ౬౪

చ. అనవుడు దివ్యదృష్టి ననఘాత్మునిగా ననుఁ జూచి యత్తపో
ధనుఁడు కుమార ! నాపలుకు దప్పదు బాలశుకంబ వైన నీ
కనవరతంబు సత్ఫలము లాదటఁ జెట్టుచుఁ బెంప దిక్కు గ
ల్లు నఖిలవిద్యలందు నధికుండవు చాదు ద్విమానమాత్రలోన

సీ. రాజకీరంబ వై యాజన్మవిధ మెఱుంగ

గకయున్న నాయచుగ్రహమువలన

నెమ్మి మై నొకనాతి నినుఁ గొనిపోవంగ

ఘనరాజ్యమహిమలఁ దనకుచున్న

మీరాజుకడ కేఁ యారాజు గోరెడు

మగువయొప్పులును బ్రేమంబుఁ జెప్పి

యాక్షణంబునన శుకాకృతిఁ బెడఁబాసి

యారూపు ధరియించి యధిపుతోడ

నర్థి నీచెలులఁ గని యత్యంతమహిమఁ

బరఁగు దని సుప్రసన్నతఁ బలికె నాతఁ

డంతనుండి యిట్లైతి లో నతని నెఱుంగ

నధిప మిముఁ గాంచి ధన్యుడ నైతి ననెన.

౬౮

వ. ఇచ్చ నచ్చెరు వందుచు నత్తటి నత్తెఱంగునకుం జింతా
క్రాంత యై యున్న కళావతిం గనుంగొని నీవు నెమ్మనంబు
న నుమ్మలికంబు నొందకుము సర్వజ్ఞత్వంబున నీచిలుక య
గునట్టిచిలుకం గలిగించి నీ కిచ్చెద మని యూఱడించి చిత్ర
కరు నవలోకించిన నమ్మహాచతురుండు.

౬౯

క. వెలసిన సర్వజ్ఞతచేఁ

జెలువశుకముఁ బోలునట్టిచిలుకవు గమ్మం

చిల నొక్కశుకాకారముఁ

జెలువారంగ నాత్మయష్టేచే వ్రాయుటయున్. 20

కి. అచ్చిలుక తాన క్రమ్మట

నచ్చటఁ బొడసూపినట్టు లఖిలజతయున్

మెచ్చులమాటలుఁ దొల్లిటి

యచ్చుగ నొకరాజకీర మచ్చటఁ బొడమన్. 21

క. ఆరాజశుకము వేడుక

నారాజాననకు నిచ్చి యద్భుతమోద

శ్రీరంజిల్లుట కలరుచు

నారాజవరేణ్యుఁ డభిమతార్థము లిచ్చెన్. 22

చ. ఇచ్చి సముచితప్రకారంబుల వీడుకొలిపి హంసావళివలని కొ

రికలు గుఱి* కొలుపఁ దద్దిగ్విజయంబునెపంబున నష్టరంబు

నకుం జన నిశ్చయించి సకలదండనాథుల దండయాత్రకు ని

యమించి ప్రయాణభేరి వ్రేయించిన. 23

సీ. ఉలికివాహములు లంకెలు వైచుకొనుటయు

నినుఁడు సారథికిఁ దోడై త్రగడఁగె

వననిధి పిండలివండుగాఁ గలఁగినఁ

బెనుకొంపి నౌర్వాగ్ని పానుఁగుపడియె

మూర్ఛిల్లి ఫణికూర్మములు మీఁద వ్రాలిన

మొదలిశక్తికి మెడ గుదియఁబడియె

మేదిని వడఁకిన మేదిసేధరగండ

శైలంబు లందంద రాలదొడఁగె

దిక్కు లల్లాడె దర మ్రొగె దిగ్గజములు
అఖిలమును నిండి బ్రహ్మాండ మవియఁజేయఁ
గనకకోణసంతాడితఘనతరప్ర
యాణభేదీమహారావ మడరుటయును.

౭౪

వ. ఇట్లు ప్రస్థానభేదీరవంబు చెలంగ సైన్యంబు నలుగడ నడవఁ
దొడంగిన.

౭౫

నీ. ఘనరేణువులు గట్టి కిచరవిమానములే
మంజీముద్దులు వోలె మింటఁ దనక
దట్టంపురజములఁ హారకంబులు బ్రుంగి
యవనిఁ బాఁతెనముత్తయములఁ బోల
మెలఁగ మిడుకరాక మేఘవర్షంబులు
దట్టంపుధూళిచేఁ దల్లడిల్లఁ
బాంసువు వొదివినఁ బర్వతప్రకరంబు
దూబలబాగునఁ దోచుచుండ
దరువులెల్లను రూపేది చొరువు లయ్యె
నడవులన్నియు బడితల గెడవు లయ్యె
మెట్టలన్నియుఁ జెడి కాలుమెట్టు లయ్యె
నరవరేణ్యుని సైన్యంబు నడచుటయును.

౭౬

—♦ ప్రభాకరుని కథ ♦—

వ. ఇట్లతిభయంకరం బగు సైన్యంబునడచి నడచి యొక్కయతి
రమ్యస్థలంబున విడిదల గావించి మంత్రుల రావించి కొలు
విచ్చి సముచితసల్లాపం బొనరించు సమయంబున గగనం
బున నరిగి యరిగి యత్యుజ్వలప్రభావిరాజమానం బగు వి
మానం బొక్కటి యాకొలువుచక్కటిఁ గొంతతడవు నిలిచి

లేదనంతరంబ తత్త్వాంతంబున నవతరించినఁ గనుంగొని
డెందంబున నద్భుతంబు నొంది. 22

సీ. ఈవిమానంబు గలుగువార డెవ్వఁ డగునో
యేమికతమున వచ్చెనో యిప్పు డనుచు
నందఱును నవ్వలచ చూచునంతలోన
నవ్విమానంబు డిగి తేజ మతిశయిల్ల. 23

క. తమచెలియైన ప్రభాకరుఁ
డమితానందంబుతోడ నరుడెంచిన భూ
రమణుండును మంత్రులు డెం
దమునఁ బ్రమోదంబు నద్భుతముఁ దనరాకన్. 24

వ. సముద్ధితు లగునంత సంతసంబునఁ బుటకెంచి భూపాలునకుం
బ్రణామంబొచరించి యతని కౌగిలి వడసి క్రమంబున భీమ
భటాదులం బరిరంభణం బొచరించి యనంతరంబ సింహాస
నంబున నాసీనుండై కమలాకరుండు ప్రత్యేకంబు నందఱ
నిజాసనాసీనులం గావించి ప్రభాకరులకు సముచితాసనంబు
వెట్టించి యతనినదనంబునం జూడ్కినిలిపి నీకు విమాన
యానం బెట్లు గలిగె నని యడిగినం గరంబులు మొడిచి.

క. భూనాథ మిమ్ముఁ గానక
దీనతఁ గాననములోనఁ దిరుగుచు నొక-నో
మాసింద్రు నొకనిఁ గరుంగొని
యానతి యొనరింప నాతఁ డాదర మొసంగన్. 25

క. తనదివ్యబోధమున నా
మనమువిధం బెల్ల నెఱిగి మది వగవకు మీ

జనపతిఁ గలసెదు నలువరు

వనితల వరియించి మహితవై భవనిధి వై.

౮౨

క. ధర వర్ధమానపురిమునఁ

బ్రహ్మకారి యనుధరణిపాలుఁడు గలఁ డా

నరపతి రనసుత యెవ్వని

వరియింపక యున్న నాల్గవగ గమకంగన్.

౮౩

సీ. నరులకు దూర మై పరువంపునెత్తావిఁ

గొమకు మీకెమపువ్వుగుత్తి వోలె

బుడమి నెవ్వరికిఁ జేపడక యుజ్జ్వలభాతిఁ

జంబినపెన్ని ధానంబు వోలె

గనకసంగతి లేక ఘనకాంతి నొప్పునం

దనరారుమహితరత్నంబు వోలె

జనులద్దమ్మికి నగోచర మయి కడవలో

జెలుఁ గొందుఘనదీపకళిక వోలె

వకునిపొందు లేకున్నది వారిజాక్షి

యడవిఁ గాసినవెన్నెల యగునొ యింకఁ

దరుణిజవ్వన మనుచుఁ జింతాసముద్ర

మగ్నుఁ డై యున్నవాఁడు కుమారచంద్ర.

౮౪

క. ఆనెలఁతఁ గోరి తిరుగుము

నానాయాసములుఁ బొంది నలుగురువిలస

న్మానినులకుఁ బతి వై మీ

భూనాథునిఁ జెలులఁ గాంతి పొమ్మని పనుపన్.

౮౫

వ. ఆమునీంద్రునకు వినతుండ నై చని వర్ధమానపురంబుం జొ

చ్చుసమయంబున.

౮౬

త. కనకపురిఁ గనినవారికిఁ

దనపుత్రిక గగనలేఖఁ దగుఁధనములతో

మనుజేంద్రుం పొసఁగుదు నని

జను లెఱుంగఁగ నగరవీధిఁ జాటఁ బనిచినన్.

౮౩

శా. ఏచందంబున నబ్బునో యజల యుం చే నాత్మ నూహింపఁ

గా, నా చాటపల్లడు నాదుకర్ణముల కత్యానంద మొందిం

చిన, న్వాచాలత్ప మెలర్ప హేమపురము స్వర్ణింపి యే

గంటి నం, చాచంద్రాస్య నరించువాడ నిది కార్యం బు

చు ధైర్యంబునన్.

౮౪

న. నముచితాలంకారశోభితుండ నై రాజమందిరద్వారంబున

కరిగి ప్రతీహారపాలు నాలోకించె.

౮౫

క. కనకపురం బేఁ జూచితి

ననుటయు వాఁ డపుడు నన్ను నధిపతికడకుం

గొనిపోవ నాతఁ డుబ్బుచుఁ

దనపుత్రిక మ్రొల నిలిపెఁ దద్దయువేడ్కన్.

౮౬

సీ. కామినిసీలాలకములఁ జిక్కినవేడ్క

బలిమి నేకరణిని బాపరాక

సతియిర్కుఁజన్నలసందుఁ దూఱినచూడ్కి

ధీరతఁ గదలించి తెలియరాక

పడఁతుకకౌఁదీవఁ దొడివడ్డభావంబు

నెట్టును నిలువంగఁబట్టరాక

భామినిగురునితంబంబు నెక్కినమది

నేచందమున దిగియింపరాక

కోరిక తొల్పు భావజుభాదిఁ బాఠే
ప్రేమ వనరాక భవనాభిరామ యైన
యవ్వలొసేనిచెలువంబునందుఁ దగిలి
నన్న మహిచి యుండితి నరనాథచంద్ర.

౯౦

న. ఆనమయంబున.

౯౧

క. అహ్మలఃతి కనకనగరం

బెప్పగిదిం బొలుచు ననిన చే యుక్తమెయిం
దెప్పితిఁ గొన్ని విశేషము
లక్ష్యచెలువంబు లరుచు నంగనతోడన్.

౯౨

క. నామాటలు విని నవ్వుచుఁ

గామిని గడుధూర్తు వీడు గారులు పలికె
హేమనగరంబున విధం
బేమియు నెఱుంగఁ దని పలికి యెంతయునలుకన్.

౯౩

క. నను వెడలఁగఁ ద్రోపించిన

మనమునఁ జింతిలక న్నానిమాట యమోఘం
బని తలఁచి యతనిచేతనె
కనకపురముజాడ యెఱుంగఁగాఁ గోరి వడిన్.

౯౪

క. ఏనును మునివరుఁ గాంచిన

యానెలవున కేగి యచట నామహితాత్ముం
గానక పూనిక మానక
కానఁ గలయ నంత దిరుగఁగా నొక్కయెడన్.

౯౫

క. మునివరుఁడుం.....దప

యొనరింపఁగఁ గాంచి వినతి యొనరించి జగం

ఋణ వేదేశములోనిది

కనకపురము చెప్పు వయ్య కరుణ ననుటయున్.

౯౭

నీ కనకపురంబుఁ గన్గొనినవాడును విన్న

వాడును గలుగ రివ్వసుధలోని

జనధిలో నుల్కటం బనుదీవియందు న

త్యక్తముం కనియెడు దాశరాజు

గలఁ కతఁ డీధాత్రిఁ గలపట్టణంబుల

నన్నియు నెఱుంగు వాఁ డున్నయెడకు

నరిగి యాపురము నె వడుగంగఁ జెప్పెడుఁ

బా మ్మన వినతితో నమ్ముసిండు

వీడుకొని బహువర్షతవిపినరాష్ట్ర

పంక్తిఁ దఱియించి యొకకరపట్టణమున

కరిగి యూర్ద్విపమునకుఁ దా నడుగువారి

నెమ్మిఁ దడవంగ దై వయోగమ్ము నందు.

౯౮

క. అనఘుఁడు సముద్రదత్తుం

డనువైశ్యం డందుఁ జనఁగ నాయితపడునా

తనిఁగూడి యతఁడు నేనును

ననుఁగుల మై యోడ యెక్కి యరిగెడు వేశన్.

౯౯

క. శ్రీలలనాధీశ్వరు నఱ

కాలఁ దనరుతిలక మనఁగఁ గడు మెఱసి లస

న్నీలాభ్రఖండ మొక్కటి

యాలోనం బ్రబలె దుర్జనాపద వోలెన్.

౧౦౦

క. అంభోదపటలదర్శన

సంభవపవనోద్గవిపులజలపూరముచే

సంభోధకమార్గం బపు

జంభోధిభిభిగి నుండె నతిభయదం బై.

౧౦౧

సీ. వితరవర్ణవిత్తీకవిప్రమమవల్లులు

పరంగెడుఘనజటాపం క్తి దొరయ

నంబుపానసమాగతాంబుదపటలంబు

దనరాకుకంజరాజనము గాంగె

బ్రజలహితోద్ధాతభంగసంఘంబులు

విస్తరితైడుమాస్తవితతి బోల

ఘోరతకస్ఫురద్దుమఘమాఘోషణం

బారభటిభాతి నతిశయిల్లు

బ్రళయకాలతాండవలీలఁ బ్రజ్వరిల్లు

ఫాలలోచను నుగ్రరూపంబు పోలె

సంబరంబును దిక్కులు నాక్రమించి

యతిభయంకర మయ్యె నాయంబుదంబు.

౧౦౨

వ. ఆలో నమ్మహావాయువు తలక్రిందుగా వ్రేసిన.

౧౦౩

క. కలజను లందఱు నెంతయుఁ

గలకలమున నార్తి బొందఁ గల మవియంగాఁ

గలఁగక సముద్రదత్తుడు

పలక యొకటి వట్టి యీదె బట్టుధైర్యమునన్.

౧౦౪

క. నను నప్పు డొక్కమీనము

గని మ్రింగుట నల్ల దాని ఘనతరకుక్షిం

దనువై కల్యము నొందక

యనపాయత నుండితిం జిరాయువు కలిమిన్.

౧౦౫

శా. నాపుణ్యంబున నొక్కజాలకి వలం దన్మత్స్యముం బట్టి గ
ర్భాపాయం బొనరించి నన్నుం గని యత్యాశ్చక్యముం బాం
ది య, త్యాపన్నత్వముతోను దన్నమగః దా నద్దీవిపే రు
త్కట, ద్వీపం బన్న విధి న్నుతించి కమః ప్రీతిం బొందు
డె. దంబుతోన్.

౧౦౩

క. యతిపతిచెప్పిన సత్య
వ్రతం దనువృద్ధుకడ కేగి వానికి చేరె జె
ప్పితి నాడగు వృత్తాంతం
బతఁ డెంతయుఁ జోద్యపడఁగ నాద్యంతంబున్.

౧౦౪

క. నామాటలు విని దాశ
గ్రామనే కనకాఖ్యపురము గల దిల ననఁగా
నేము వినము వినకున్నను
నే మగు విన మహారంబు నెఱుంగుతెఱంగున్.

౧౦౫

ఉ. దీవులవార లెల్లఁ జనుడెంతును బారసి గాఁగ నెల్లి ల
క్షీవిభుఁ గొల్పి నచ్చటికిఁ జేరువఁ బుష్కరనామసంజ్ఞ మ
స్థివికి హేమపట్టణము నిశ్చయ మద్ది యెఱుంగవచ్చు వే
సెవును నేను నచ్చటికి నేగుద మంచుఁ బరోపకారతన్.

క. నను నాదీవికిఁ దోడ్కొని
వననిధినడుమ నరుగ నొక వటమునమీపం
బున నోడ దై వవశమున
ఘనమగుసుడిఁ బడిన నేను గంపింపంగన్.

౧౦౬

గీ. చలన మొందక యవ్వటశాఖఁబట్టి
వేగ మెక్కు కలము సుడి వెడలఁదెచ్చి

నిన్ను నెక్కించుకొనియెడ నన్న నల్ల
యతిరియంగున నెక్కితి నక్కజంబు.

౧౧౧

క. నుడివెంపక వడి ముంపంగ

వెడలింపంగరాక దాశవిభుడు వివశుడై
జడనిధి గలంబుతోడన

పొడవడఁగెను నాదుమనము పురపురఁబొక్కన్. ౧౧౨

వ. ఆలోన లో నార్తి బొది యిల్లంటిని. ౧౧౩

మ. చెలులం గానక కానలోఁ దిరుగఁగాఁ జేమాయల న్మాని
నులే, వలలం బెట్టిన నిక్కవంబు లనుచు న్వాంఛారతి స్వ
చ్చియా, పలువాటు ల్పడి వీనిఁ జేరి యితఁడుం బొపంబు
దైవంబుచే, బొలియంగా నిటు దిక్కుమాలుదునె యంభో
రాశిమధ్యంబునన్. ౧౧౪

క. తరుణుల వరించి కనియెడ

ధరణీశ్వరు ననినయాస దైవము చెఱచెక్
మరణము శరణని యంతః

కరణంబున నిశ్చయింపఁగా నట్టియెడన్. ౧౧౫.

వ. ఆక్రోశంబుదనర నాకాశవాణి యిట్లనియె యక్షుం డొక్క
రుండొక్క మహామునిశాపంబున నిచ్చట నీవృక్షం బై నిలిచె
నీవు దొఱంగిపోయిన శాపమోక్షంబు నొందెడు నీవు మర
ణోద్యోగంబు మాని నేఁ డీతరువున వసియింపు మెల్లి కనక
పురంబుఁ గనియెడ వనిన నద్భుతం బంది యదియుం జూచె
దఁగాక యని యున్నంతను. ౧౧౬

క. భూపాల నాటిరాత్రి మ

హాపక్షులు గొన్ని వచ్చి యందలిఘనశా

భావం కీ నంది యాశ్చ

ర్యాపాదసమున్నతోజ్వల కాఠమునన్.

౧౧౭

వ. అట్లుండీ యమ్మహావిహంగంబు లెల్ల శేషకడఁ గదలి కనక
పురంబునకుం బోద మని తమలో మనుష్యభాషల సంభా
షించిన సంతోషించి.

౧౧౮

క. అం దొక్కపక్షితెక్కల

సం దల్లనఁ దూచి నెమ్మి శయనించితి నేఁ

జెంద వసించుట యించుక

యుం జెలియకయుండె దాని కురుతనువగుటన్.

౧౧౯

క. వేవినఁ గద లెఱుఁగుచు నే

నీవికొని వసింపఁ బట్టు లెల్లను జనఁగా

నావిహంగము చని కనకపు

రీవృక్షమునందు నిలువఁ బ్రియమెసలారన్.

౧౨౦

క. ఆపులుఁగుజేనితెక్కల

లోపల మెలపార వెడలి లోచనపర్వం

బై పూర్ణగరిమఁ దనరెడు

నాపురముం జొచ్చి వీధినరిగెడు పేళన్.

౧౨౧

క. మేడపయినండి కనుఁగొని

వేడుక యెసలార నొక్కవెలఁది వనుపఁగాఁ

బ్రోడచెలి వచ్చి నన్నం

దోడుకొనుచు నరిగె నవ్వధూమణికడకున్.

౧౨౨

వ. అప్పుడు.

౧౨౩

సీ. జిగిదొలఁకాడెడు చిగురాకుఁగెమ్మొవి

పగడంపుఁదీఁగెల బాగుఁ దెగడ

నిడువారుఁగన్నుల నెఱయు క్రొమ్మించులు
 దొలుకారు మెఱుఁగుల చెలువుగెలువఁ
 జెన్ను దొలఁకెడు చిఱునవ్వునెమ్మోము
 నిడుఁజందుకునకు నెఱసు చూప
 నునుమించు పచరించు ఘనకుచయుగళెంబు
 కనకకుంభంబుల గారవింపఁ
 బలుకనేర్చిన కనకంపుఁ బ్రతిమవోలె
 రామయై యొప్పు శృంగారరసమనంగ
 నఖిలమోహనమూర్తియై యతిశయిల్లు
 నన్నలినగంధిఁ బొడగంటిఁ గన్నులలర.

౧౨౪

క. ననుఁ గనుఁగొని యయ్యంగన
 యనురాగముఁ గౌతుకంబు నలవడ సంభా
 వనము లొనరించి మదిలో
 ననురాగము జెరయ నిట్టు లనియె న్నాతోన్.

౧౨౫

నీ. వీరచూడుఁ డనెడువిద్యాధరుఁడు గాంచె
 వనితల నలువుర వారిలోన
 నగ్రజఁ జంద్రప్రభాఖ్యమైఁ దనరుదు
 నాతోడఁ బుట్టిననలినముఖులు
 పద్మరేఖయు శశిప్రభయును సుప్రభ
 యును ననువారల ముని శపింప
 భూమిపై జనియించి పుట్టెఱింగినవారు
 వారలఁ బొసినవగపుచేత
 వనమునకు నేగెఁ దపసియై జనకుఁ డిప్పు
 డేను జెలియండ్రరాకకు నెదురుచూచు

చున్నదాన మనంబున నొండుతలఁపు
మాసి బోలులతోడఁ గుమారచంద్ర.

౧౨౩

క. నరుఁ డొకఁడుఁ జాతుఁడుఁ కై
నిరుపమవిలసనుఁడు వచ్చె నిన్నును నీనో
వరులను వరించు నని తాం

కరి యానతి యిచ్చె నాకుఁ గరుణదలిర్పన్.

౧౨౪

ఉ. అంబిక యాన తిచ్చినసమగ్రవిలాసివి నీవ కాఁగ డెం
దంబున నిశ్చయించి ప్రమదంబు వహించితి ని న్నరెంటు నె
య్యంబునఁ గన్యకున్ జనకునాజన నాథువరించు డెందు న
ర్హం బుగాన తండ్రికిఁ బ్రియం జెనలారఁగఁ జెప్పివచ్చెదన్.

క. ఏ మరిగి వచ్చుదాఁకను

నేమంబున నిచట నుండు నిశ్చలమతి నై

యీమేడమీఁది నెలవుల*

కై మఱచియుఁ బోకు మనుచు నరిగెఁ జెలులతోన్.

వ. ఇంతి యరిగినయనంతరంబ

౧౨౫

క. ఈమీఁది నెలవు చూడకు

మీ మఱచియు ననుచుఁ జెప్పి మెలఁతుక చనె నం

దే మేమి యుండునో యని

యామీఁదట నెలవు కేగి యాసీమమునన్.

౧౨౬

క. వరరత్నమయమునుం గడుఁ

గర మొప్పెడునలు మూఁడు గని యం దొకమం

దిరము కహటంబు దెఱచి

పరికింపఁగ లోన నొక్కపర్యంకమునన్.

౧౨౭

వ. మునుఁ గిడినరూపంబుఁ గనుఁగొని తదావరణంబు దొలఁ
గించిన. ౧౩౩

సీ. గవినన వుచ్చిన నవకాంతి నొప్పారు
వలరాజుతోదండవల్లి యనఁగఁ
జేటిక దెఱచిన బెడఁగు మీఱుచు నున్న
పూవిల్తురత్నంపుబొమ్మ యనఁగ
నొక వాప నందంద మెఱుఁగులు చల్లెడు
పుష్పబాణనిఖిల్దపుత్రి యనఁగ
నలుక నిడ్డమునుంగు దొలఁగఁబుచ్చిన నొప్పు
భావజుపట్టపుదేవి* యనఁగ
మెఱసి వెడలంగ వెలుఁ గొందుమెఱుపు వోలె
మునుఁగు వుచ్చినఁ దనుదీప్తి మునుఁగువడఁగఁ
జూడఁ గన్నులపండు వై సాబగు మిగులు
కామినీమణిరూపంబు గాన నయ్యె. ౧౩౪

క. ఆరూపు చూచి మదనవి
కారము మదిఁ దనర నిద్రగదిరినయది యి
న్నారీమణి నిద్ర దెలిసి
యారయఁగ సుఖాబ్ధి నోల లాడెద ననుచున్. ౧౩౫

గీ. తెలిపి తెలిపి యెట్లుఁ దెలియకయుండిన
నిద్ర గాదు దీర్ఘనిద్ర యనుచు
సట్టు నిట్టు నిట్టియసమానవిలసనం
బేల గలుగు ననుచుఁ జాల బ్రమసి. ౧౩౬

వ. కొంతతడవుచకు డెందంబునం దెలివి నొంది యూర్జు లకసి
సజీవం బని నిశ్చయించి యాశ్చర్యంబు నొంది. ౧౩౩

క. నైతన్యము లే కుండియు
నితరముండెన్న గలిగె నింతితనువునం
నైతన్యము గలిగిన నీ
నాతిచెలువు వొగడ వశమె నలుచకు నై నన్. ౧౩౪

వ. అని యెప్పటియట్ల చేల గప్పి తొలంగి వచ్చి యానంగడి
నున్నమందిరంబుఁ బ్రవేశించి ముందటిచందంబు మాపు గ
నుంగొని మునుంగు వుచ్చిన. ౧౩౫

క. చంచత్స్యభఁ గనుపట్టె ను
దంచితకాంతిని సముజ్జ్వలాకృతితోడకా
సంచారభేదమున ని
ద్రించినశారదశశాంకరేఖయుఁ బోలెన్. ౧౩౬

క. తొంగలితెప్పలమెఱుఁగులు
తొంగలిగొనుమేను వదనతోయరుహంబుకా
శృంగారనిద్రఁ గూరె ల
తొంగి యనుచుఁ దలఁచి చాల ననురక్తిమెయిన్. ౧౩౭

వ. తెలిపి యెట్లునుం దెలియకున్న మున్నింటియింతిచందం బ
గుట యెఱింగి నివ్వెఱఁ గందుచు. ౧౩౮

క. అత్తరుణి రూపురేఖయుఁ
జిత్తమునకుఁ జాల వేడ్క సేయఁగఁదొడఁగెం
జిత్తరువుచందముననుం
బుత్తడిరూపుగతి రత్నపుత్రికపోల్కిన్. ౧౩౯

వ. అని యచ్చెలువచెలు వుగ్గడించి. ౧౪౦

క. ఆననితిక మునుఁ గిడి చని

యావలిమందిరిముఁ జొచ్చి యందును నొకవ

స్త్రావ్యలికూపము పాడగని

యావరణము వుచ్చి చూడ నాశ్చర్యముగన్. ౧౪౫.

వ. పరోపకారభూపాలనందనకూపం బగుట యు నాపోవక కనుం

గొని విస్మయంబుఁ బొంది యరసి మున్ను పాడగన్న య

న్నాతలయల్ల యగుటం దెలిసి ముల్లంబు జల్లన మూర్ఛి

యెంతయుం దడవునకుం గొంతతెలివిం బొంది. ౧౪౬.

శా. ఈనామాక్షి నముద్రముం గడచి యెట్లె తెంచెనో వచ్చె

బో, చావంగాఁ గత మేమి ఖేచరజనస్థానంబునకొ దీనికై

చావు నోవవును నొందుపాటువడి బల్పందంబులం జేరితికొ

దైవంబౌ యిటు లేలచేసితివి తంత్రంబో మరుంజంత్రమో.*

వ. అని దైవంబు మాజీ యవ్వామనయన నుద్దేశించి. ౧౪౭.

సీ. తరుణి నీకుచపర్యతము లెక్కఁగాఁ గోరి

దారుణోన్నతపర్యతంబు లెక్కి

మగువ నీముఖచంద్రమండలాకృతిఁ జూడఁ

దమకించి బహుమండలములు చూచి

యంగన నిన్ను రాగాబ్ధి ముంపఁ దలంచి

యతిదుష్కరం బైనయబ్ధి మునిఁగి

జలజాక్షి నినుఁ జూపువలఁ దగుల్పఁగఁ బూని

వలుపాటు లను విధివలలఁ దగిలి

కనకపురము గాంచి కడుఁ బ్రమోదము నొంది

నిన్నుఁ జూతు ననుచు నున్నచోట

*చేరితిది నితంత్రంబౌ మరుంజంత్రమో - మూ.

- నేల వచ్చి తీచట కేల యూదక నొంది
తేల నన్ను నొంచె దిందువదన. ౧౪౯
- స. అని విలాపించు మ మదనతాపంబునం గాయకొనలేక నాభిలో
పరిభాగంబునం జరియించుచున్నంత. ౧౫౦
- క. క్షీణవాధ మాయతురగం
బతిరయమున మేడమీఁది కరుదెంచి నము
న్నలెలురమునఁ జమ్మిన న
మృతముగ నావర్జమానపురమునఁ బడితిన్. ౧౫౧
- క. పడి మూర్ఛ నొంది యెంతయుఁ
దడవునకుం దెలివి నొంది తత్పుర మగుటే
ర్పడ నెఱిఁగి నాదుపాటులు
గడువ మృగుటకను వగవఁగా నవ్వేళన్. ౧౫౨
- క. కనకపురిఁ గనినవారికిఁ
దనపుత్రికఁ గనకశేఖఁ దగుధనములతో
మనజేంద్రుఁ పొసంగెడు నని
జను లెఱుంగఁగ నగరవీధిఁ జాటం గంటిన్. ౧౫౩
- క. ఆచాటు విని కనకపురి
చూచినరూపంబు రాజసుతగా దనుచు
న్నాచిత్తము కలఁక యుడుగ
వేచని తొంటిగతిఁ బతికె వినిపించుటయున్. ౧౫౪
- క. ఆనరపతిపుత్రికయునుఁ
దానును నొక్కెడన యుండి తగఁ బిలిపింపం
గా నరిగినననుఁ గనుఁగొని
యానెలఁతుక తొంటిధూర్త యని పలుకుటయున్. ౧౫౫

సీ. నాఁ దెలుంగఁ గాని నేఁ దెజింగితిఁ జెలి

యత్యగమ్యఁ బై నయస్సరమున
కరిగి చంద్రవ్రథ యగుకాంతఁ బాడగంటి

నది తనసోదరు లై ననతులు
మునిశాపమున మర్త్యమును బొంది రని చెప్పి
ననువరించెద నని జనకుకడకు
నరిగిన నేను సాధాగ్రంబునకు నేగి

మూఁడుతల్పంబుల మూఁడుయువతి
రూపములఁ గంటి నం దొక్కరూపు నీదు
రూప మై యున్న వెఱఁగంద నేపు మిగిలి
తురగ మొక్కటి నినుఁ జేర గొరిజఁ జిమ్మఁ
బడితి నిష్కరిలోపలఁ బద్మనయన.

౧౪.౩

వ. అనినమాటలు విని యాక్షణాంబ యమ్మానిని విగతజీవ
యైన నాశ్చర్యంబునొంది యంతన తెలి వొంది యాకనఁ
పురిసాధాగ్రంబునం గనినమానిసీరూపంబులు మూఁడుగు
దత్తోదరుల నై జరూపంబులు గానోపు నందు మూఁడవ
రూపం బీయింతిది, దీనిజీవం బచ్చటి కరిగినది నాకు నిచ్చటం
దడయం బని లే దన్నలుపుర వరియింపక కమలాకరమహీ
వరదర్శనంబును సమకూరదు గాన మున్ను చనినమార్గంబు
నం జనియెదం దత్తరుణీవరణంబు దై వనిష్ఠితం బగుట నాకు
నవశ్యంబును హేమపురదర్శనంబు సిద్ధించు ననుచు నిశ్చయిం
చి వెడలి మున్ను చనినసముద్రతీరంబున కరిగి యచ్చట.

క. జలనిధిలోపల నాఁ డట

కల మవిసిన బ్రదికి వచ్చి కడఁజేరిన యా

చెలికాని నైశ్యునిం గని

యలకుచు నాక్రమముఁ జెప్ప నాలోడు శ్రీతిన్. ౧౨౮

ఉ. న న్నొకయోగఁ జెట్టి జతనంబుగి వారిధిలోనఁ బంచినన్
మున్నిటి దాశనాధునితమాభవు లున్నెడ కేగి యేచు మున్
జన్మవిధంబుఁ దడవకుచున్న తెఱంగును జెప్ప నయ్య నీ
వన్నవధించి వచ్చి తని పల్లుచు నెంతయుఁ బాపబుద్ధులై.

క. చండీకి బలిసేయుడ మని

చండతఁ బాదములఁ జెదనంకెల యడినన్

తెందువడి వారిగృహమున

నుండఁగ నవ్వేళ కై వయోగము కతనన్.

౧౨౯

ఉ. అన్నవకౌచ మించుదొలఁకాడెడుమేళును వల్పచన్నలుం
జెన్నమొగంబునుం గురులుఁ జిత్తజుతూవులఁ బోలుచూపు
లున్, నన్నలరింప నిందుమతినాఁ జను దాశనరేంద్రపుత్ర
నా, యున్ననికేతనంబునకు నొక్కతెయుం జనుడెంచి వే
డుకన్.

౧౩౦

చ. జలజదళంబులం జఱచి చంద్రమరీచుల గేలిసేయుచుం,
గలువలయొప్పులం దెగడి కారుమొఱుంగుల మించి కామున
మ్మలచెలువంబు గీడ్వజీచి ముత్తెపుజల్లులఁ బోలఁ జాలు
చూ, పుల ననుఁ గప్పి నామది నపూర్వకుతూహల మాప
హిల్లఁగన్.

౧౩౧

గీ. దాశరాజపుత్ర శద్దయు వేడ్కతోఁ

జెలువ మడరుచూపువలలు విచ్చి

యవ్వొగ్గబ్బులగుట నపుడ నాకన్నులు

గలుగఁ జేసెఁ దనదుకులవిధంబు.

౧౩౨

వ. అట్లు నన్నుం దగులించి తనమనంబున మిగులకొ దిగు లొంది.

క. పద్వినకూరిమిఁ జనవున

గర్వంబున నపుడ నానిగళ మూడ్చి గృహం

తర్వరు లెఱుంగఁగ గాం

ధర్వవి నాహమున నన్నుం దగనరియించెన్.

౧౬౫

శా. అలీలావతితోడేలీలలఁ బ్రియం బాకంగ నం దుండఁగా

బాలేందుం గలయంధకారముగతిం బ్రద్యోతదంష్ట్రాకన

తోక్తలం బాక్తటి వచ్చి తత్సారమునం గోలాహలోదగ్రతం

గ్రాలంగాఁ గని విల్లు గైకొని భుజాగర్వం బఖర్వంబుగన్.

చ. చని కూడముట్టి యుజ్జ్వల

ఘనశరమున నెఱను నొవ్వఁగా నేయుటయుం

దను కొంది పంది యతలం

బున గొందికి నరిగె నొక్కభూవివరమునన్.

౧౬౬

క. వెంటనె యతలమునకుఁ జని

యంటఁ దఱిమి జమునిపాలి కనిచి యచట నేఁ

గంటిఁ గొలనిదరి వాలుం

గంటి నొకతె నొంటి మెలఁగఁగా నచ్చోటన్.

౧౬౭

ఉ. అన్నగుమోమునుం జిగియు నాతెలిగన్నలక్రొమ్మెఱుంగు

లా, పెన్నెఱి వేణిసీలరుచిపెంపును నాబిగిచన్నదోయియ

త్యున్నతిసొంపు నామృదుతనూజ్జ్వలకాంతియుఁ గాంతలందు

ము, న్నెన్నఁడుఁ జూడ నేను జరియించినభూములలోన

భూవరా.

౧౬౮

వ. అమ్మోహనాకారం జేరం జనుటయు నది యిట్లనియె.

క. ధరణీశ్వరసంధన నే

సురరిపుచే బడితి వాండు మాకర మై న

శరమున నిహతిం బొందెను

వరియింపుము నన్ను ననిన వారనిచేక్కరే.

౧౧౧

క. అనపమ మగునాతొయ్యలి

మనసిజభోగములఁ దేల్చి మచ్చికతో నిం

పెనయఁగ నావృత్తాంతము

వినిపించుట యుం బ్రమోదపికసిలముఖియై.

౧౧౨

సీ. కనకరేఖయు దాశకన్యయు నేను జం

ద్రప్రభాంమణి సోదరుల మేము

మునిశాపవశమున మువ్వరమును మర్చి

జనిం బొందినారము గనకపురముఁ

జూచినమనుజునిం జూచినఁ గనకరే

ఖకుఁ దొంటి శాపమోక్షంబు గలుగు

వానిఁబొందఁగ దాశవరతనూజకు నాకు

మనుజుజన్మము మానుననియుఁ గలదు

కనకరేఖయుఁ దనమూర్తిగలసె నిన్నుఁ

బొందఁగావున నటుచను నిందుమతియు*

నేనునరిగెద మాతొంటిమేని కేము

పొందఁగలమింక నిను హేమపురము నందు.

౧౧౩

క. ఏ నీమేను దొఱఁగిచనఁ

గా నీవును వీరక వెడలు గహ్వర మాలో

* ఇందుమతి బిందుమతి యను రెండురూపములుం గలవు.

నానిజడేహము నొంది వి

నూనముః బుత్తేర రమ్మ మాపురమునకున్. ౧౭౪

వ. అని పలికి యాక్షణంబ మే నచలహ్వలలం దొఱంగి యరు
గుటయును నావచ్చిన మార్గంబున వెలువడి విమానంబున
కెదురుచూచుచున్నంత. ౧౭౫

క. రాజరమణిఘ్నణు లెసఁగ

వ్రాజమరాళములు పూనిన విమానంబుం
దేజోనిధి యొక్కఁడు ఖచర

రాజాజ్ఞం దెచ్చుటయును బ్రమదం జెసఁగన్. ౧౭౬

క. ఆవరయానమునెక్కి న

భోవిధిని వీరకఁ గనకపురమున కరుగం

గా వీరచూడుఁడు బహునం

భావనము లొనర్చి యపుడు భావం బలరన్. ౧౭౭

క. శ్రీ నెఱయఁగఁ దనకన్యల

నానలువుర నోలిఁ బఠణయము చేసి లన

చ్చీనాంబరమణిభూషణ

నానావిధపంక్తు లిచ్చినం బ్రమదమునన్. ౧౭౮

వ. ఆలీలావతులతో డియభీష్టలీలల విహరించి మిమ్ముఁ గాంచు
తెఱం గూఱించి. ౧౭౯

ఉ. మానినుల న్వరించి మఱి మానవనాథునిఁ గాంచె దంచు
నా, కానతి యిచ్చె మహాని తడయం బనిలేదు విమాన మె
క్కి యం, భోనిధిమీఁదుగా నరిగి భూస్థలి చూడఁగ నెవ్వ
ధంబునం, గానఁగ నయ్యె నం చరసి గ్రక్కున నేగెద నన్
దలంపునన్. ౧౮౦

వ. వచ్చి వచ్చి యిచ్చుట దేవకః గాంచి కృతార్థుః కైతి న
నిన నందఱుం బ్రమోదభరితం లైరి చదవంతరంబు. ౧౧౧

ఉ. భక్త్యయుగంధరాదిసరపాలకమంత్రముహాప్రవాహసం
ఘట్టచక్రేధురంధర వికారవిమూరవిలాసబంధురా
పట్టపటావళీకనకభద్రమదావళిభూరిభూషణా
కట్టజవాజిరత్ననికరక్రమపూజితకాలకంధరా. ౧౧౨

క. శారదసిరదనారద

పారదశీనశారద్వాజ్ఞభాస్విరితయశః

పూరఘనసారపూరిత

సారసగర్భాండభాండ సదవనశౌండా. ౧౧౩

మందారదామము. సంగీతసాహిత్యసారస్యలోలా

శృంగారలక్ష్మీవశీకారలీలా

అంగాధిపాదార్యహాప్రదానా

అంగీకృతశ్రీమదాదిప్రధానా. ౧౧౪

గద్యము. ఇది శ్రీమద్వెన్నెలకంటి సూరనామాత్యపుత్ర హరి
తనగోత్ర పవిత్ర సుకవిజనమైత్రీ విధేయ అన్నయనామధే
యప్రణీతం బైన షోడశకుమారచరిత్రంబు నందు షష్ఠా
శ్వాసము.

త్రిశ్శ్తు.

షోడశకుమారచరిత్రము.

సప్తమాశ్వాసము.

శ్లోకములు

క. శ్రీభార్గవకామండక

నైభావసహోపభార్యవాసవమంత్రి

ప్రాభవపిడంబధీగుణ

శోభితషాడ్గుణ్య యన్నసూరవరేశ్వర్య.

౧

చ. ఎదురుగ వచ్చి కాంచు ధరణీశుల రాజ్యము లిచ్చి నిల్పుచు
నృదమున మాటుకొన్నసృషమండలి నింద్రునివీటి కంచుచుం
బదవులు మార్చి దుర్నపుల బంధనశాలలఁ బెట్టఁ బంచుచు
న్విదితబలాధ్యుఁ డానృపుఁడు విశ్రుతలీలల వాలుచున్నెడన్.

గీ. పుత్రవర్ధన మనియెడు పురమురాజు

గాన రాఁడు దేవర నతిగర్వి యనుచుఁ

జారు లెఱిగింప నధికరోషమునఁ గదలి

వీఁక జని యప్పురముమీఁద విడియుటయును.

౩

క. అరదంబు లెక్కి యిద్దఱుఁ

బురము వెడలి వీఁక వచ్చి భూమి యద్రువ ను

ద్ధురగతి నార్చుచు బలములఁ

బారిగొనఁ దొడఁగుట యు విని నిభుం డలుకమెయిన్.

౪

వ. అయ్యిరువురం బహుత్తులం జేసి పట్టికెం వని చందబలు ల
గుతనమంత్రులం బంచినం బని పూని వాడు నన్నుడు లై
తేరులు దోలుకొని యాశూరులం జేర నదిని చూచి య
య్యిరువురను దమదృఢముష్టి యు దీర్ఘబాహుండు ను నై
నం బరమానందంబు నొందునంత నాభిమథబాదులుం గని
యుల్లంబున నుల్లసిల్లి.

౫

—♦ దృఢముష్టిదీర్ఘ బాహులకథ ♦—

క. నా రిరువురు సంభ్రమమునఁ
దేరులు డిగఁగా రథానతీర్ణు లయిన వే
నా రందఱు నమ్మంత్రులుఁ
జేరియుఁ బరిరంభణంబు చేసి ముదమునన్.

౬

వ. భూపాలుపాలికిం గొని చనిన నవ్విభుండు దవ్వలనే యామం
త్రులం గని యామోదంబున నెదురు చని తత్ప్రణామంబు
లాదరించి యెత్తి యిరువుర నొక్కకొంగిటం జేర్చి గారవిం
చి యుచితాననంబుల నుండ నియోగించి సింహాసనాసీనుం
డై తదీయవదనంబులం జూడ్కి నిలిపి మీ రెచ్చటం జరి
యించి యిష్టారంబున కరుగుదెంచితి రని యడిగిన దీర్ఘబా
హుండు కరకమలంబులు మొగిడ్చి.

౭

గీ. వింధ్యమున నేను మిమ్మటు నెదకఁ బూని
పెక్కుభూములఁ జరియించి యొక్కనాఁడు
వరవిభవరమ్య మైనట్టిపురముఁ జొచ్చి
యం దొకమహీసురునియింటి కరుగుటయును.

౮

వ. ఆయింటి ముదుసలి శోకవ్యాకుల యై యుండి నన్ను నాలో
కించి.

౯

౧౦. పయన్నా ! జమువీటికిం బయన మై యున్నాఁడు నాపట్టి
నా, కాఁయం బుద్ధురవేదన న్నిలువ దింక న్నాధనం బేల (పో
వేయంచుకొ) నెలుఁ గెత్తి యెడ్డుటయు నిశ్వేదంబునం
బొంది యే, నాయంబు గృహఁ జేరి కన్నుఁగవసి రందంద
చే నొత్తుచున్.

౧౦

౧౧. తత్పుత్రమకణోద్యోగంబునకుం గారణం బేమి యని య
డిగిన.

౧౧

౧౨. ఈవీటికా జగుదేవతేనుతనూజ

దుష్టలభ్యాఘ్న యద్భుతవిలాస
సంపూర్ణయావనోజ్జ్వల పురిఁ గలయట్టి
కొమరుల నిచ్చ యొక్కరునిగాఁగ
బలిమిమై నయ్యింతి పిలిపించికొను నందుఁ
బోయినవా రెల్లఁ బాలిసిపోవ
నింతకుమున్న యనేకులు చనిరి నా
వరతనూజాతునివరుస నేఁడు

దీని వల దని మాన్పంగ దిక్కు లేదు
నింతతోడ మాసంసార మెల్లఁ దీతె
ననుచుఁ గ్రమ్మెట నెలుఁ గెత్తి యడలుటయును
నభయహస్తంబు నిచ్చి యిట్లంటి నేను.

౧౨

౧౩. నీకొడుకుఁ గాచి యీరే

యాకన్నియపాలి కేన యరిగెద నింక
శోకంబు మాని నెమ్మి న
నాకులగతి నుండవమ్మ యని పలుకుటయున్.

౧౩

క. ఓహూ యిల్లనఁ దగునే

దేహము వడ నుడుగు సుతఁడను దీక్షింపగ ము

స్మృత్యాయిన నిన్నుఁ బంచిన

యాహత్య దొరంగు నయ్య యన్ని భవములన్.

౧౨

ఉ. ఎవ్వరి నేమి చేసితిని యే దొలుబామున నాకునూరకుం

డివ్విధిఁ బోయెడుం గొడుక యీజననంబున నింక నేరికి

నొప్పి యొనర్చ నోడునుఁ దనూజుని కై నిగు సద్గుణాభ్య

నే, నెవ్విధిఁ జావఁ బంతు ధన మిచ్చెదఁ గైకొను మన్న

నావుడున్.

౧౩

క. లావును వెరవును గలుగుదు

నేవిజయుఁడ నెల్లకడ నశేంద్రతనయచే

జావక జయింపనోపుదు

నావాక్యము నెమ్మనమున నమ్ముము జనసి.

౧౪

వ. అని యూఱడం బలికి నాఁటి నిశాసమయంబున రాజకన్య

కాసదనంబున కరిగి రత్నదీపప్రభాశోభితం బైన తదంతరం

బున నాకాంత హంసతూలికాతల్పంబున నున్నంత.

౧౫

క. తొలుకారుమొఱుఁగు కై వడి

బులుకడిగిన మరునిశరము పోలికి నత్యు

జ్వలరత్న పుత్రికాకృతి

బాలతుక చనుదెంచె నెరుసు పొంపిరినోవన్.

౧౬

వ. అయ్యింతిలోడనె ఘోరాకారుం డగు నొక్కరక్కసుం డ

రుగుదెంచె నయ్యవసరంబున.

౧౭

చ. జలదము పొంతఁ గ్రొమ్మొఱుఁగుచాడ్పున శైలముఁజేరియు

న్న పుష్పలతకభంగి రాహుకడఁ జంద్రసముజ్వల లక్ష్మి

పోల్కి న, చ్యులఘునిశాబుమ్రోలఁ జెలువారెడు నాసతిఁ
జూచి వానిదో, వృల మొకచీరికిం గొనక రాగముఁ గొతుక
ముం దలిర్పఁగన్. ౨౦

క. తప్పక చూచుచు నుండఁగ
నహ్వలఁతియు నన్నుఁ గాంచి యచరాగముతో
తెప్పయిడక కనుఁగొనఁగా
నప్పుడు నామీఁదఁ గడఁగె నసుర యలుకమై. ౨౧

క. సురవైరిఁ జూచి యేనును
గర మలుకఁ గరాసి వెఱికి కమలాకరభూ
వరుబంట దీర్ఘబాహుఁడ
నుకుతరముగ నన్నుఁ జూచె దోరినిశాటా. ౨౨

గీ. అనిన దైత్యుండు తనయాగ్రహంబు విడిచి
యీవు కమలాకరుని బంటవేని నేను
సిదుకూరిమిచెలిమామ నిన్ను వెదుక
సరుగుదెంచితి ననినఁ బ్రియంబునొంది. ౨౩

క. ఏమిత్రుమామ ననుటయు
ధీమహితుం డైనయట్టి దృఢముష్టికి నే
మామ నని చెప్పుటయు నే
నామోదతరంగితాంతరంగుఁడ నగుచున్. ౨౪

వ. అతం డేమికతంబున నీకు నల్లుం డయ్యె నిప్పు డెచ్చట నున్న
వాఁడు చెప్పవయ్య యని యడిగినఁ దద్వృత్తాంతం బతని
చేత నేవిన్నదియు నేనుం గన్నదియును వివరించెద నాక
రింపుము. ౨౫

- క. సంధ్యోద్యమఃసత్తమై
వింధ్యాటవి సతఃశు మిమ్ము వెదకి తిరుగుచు
సంధ్యాసమయంబునఁ ద
ద్వింధ్యనిలయగృహము చేరి విధి కడలుతఱిసే. ౨౩.
- న. విస్తారోదారం ధైర్య యయ్యగారంబున నొక్కదిక్కున నర్థ
రాత్రసమయంబున. ౨౪
- క. నాధకుఁ డొకడుఁ డొక చిం
బాధరఁ గొనివచ్చి యేమి యర్థించియొ య
మ్మాధవికి బలియొనర్చుట
కై ధృతిలే కడలఁ బట్టి కట్టి తెగువ మై. ౨౫
- క. కరనాల మెత్తుటయు మదిఁ
గరుణ వొడమ దానిఁ జూచి గ్రక్కున శౌర్యో
ద్ధరుడై బలువిడి నాతని
శరము దునిమి దేవికి బలి చేసి వినతుఁ డై. ౨౬
- క. ఆవనితకట్టు లూషించి
భావము వెఱ వాయఁ బలికి పద్మనయన స
వేవానిసుతవు నిను వీఁ
డేవిధమునఁ దెచ్చె నాకు నెఱిఁగింపు మననో. ౨౭
- వ. భయసంభ్రమంబులు మనంబున ముప్పిరిగొన నప్పయోరు
హలోచన నేను మాణిక్యపురాధీశ్వరుం డైన రత్న కేతుని
తనూభవను రత్నప్రభ యనుదానను నేటి సంధ్యాసమ
యంబున మహోత్సేధం బగు సౌభాగ్రతలంబున నిద్రింప
నిద్దురాత్ముండు నన్ను నెత్తికొనితెచ్చి యిచ్చట నిల్లొనర్చ
నిడికొని యున్నవాఁ డింతలో నీవు నాపాలిభాగ్యదేవతవు

వోత వచ్చి నాప్రాణంబులు గాచితివి, సేయధీనంబ నైతి
సేచిత్తంబుకొలఁది నడవంగలదాన నని విన్నవించిన నతండు.

క. నిరు దోడుకొనుచుఁ జని నీ

జనకున కొప్పించి యిచ్చుఁ జనియెద నని య

వ్వనజాయతలోచనఁ దో

వొన్ని తెలతెల వేగునంతకును బురి కరిగెన్. 31

వ. అదిగి రాజమందిరద్వారంబున నిలిచి యాకాంత నంతఃపు
రంబులోపలికిం బనిచిన శోకవేగంబున బలవించుచున్న త
జనసీజనకులపాలికిం జని తన వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగిం
చిన సంభ్రమించి. 32

క. మనమున నత్యద్భుతమును

ఘనమోదము నుల్లసిల్లుగా నప్పుడ యా

తని దోడితెచ్చి గౌరవ

మెనయఁగ నర్హాసనమున నిడికొని ప్రీతిన్. 33

వ. తద్వృత్తాంతం బడిగి యతండు చెప్ప నంత యు నాకర్ణించి
కులపౌరుషంబుల నధికుంగా నెఱింగి యుల్లంబున నుల్లసిల్లి.

గీ. ప్రాణదానం బొసంగితి వట్లుగాన

నాసుతకు సేవ తగుప్రాణనాయకుండ

వఖిలగుణములయందు సత్యాధికుండు

వరుఁడు నీకంటెఁగలఁడె యీవనజముఖికి. 34

వ. కావున నీరాజవదన వరియించి నారాజ్యలక్ష్మీ కధ్యక్షుండ
వై యుండు మని యత్యంత ప్రేమపూర్వకముగాఁ బ్రా
ర్థించిన. 35

చ. సమయము గాదు నా కిప్పుడు శాశ్వతభోగము లంద మా
మహీ, రమణుని మిత్రచర్చయు ధర్మాస్థలి నారసి కాంచి పి
మ్మట, స్సముచితవృత్తి నీదువరచందనః జెండిలి యై యభీ
ష్టభోగముల సుఖంతు నే ననినః గ్రమ్మఱ నాతఁడు వల్లు
వేడుకన్.

క. నానాదేశములకుఁ దగు

మానిసులం బనిచి సఖసమాజంబును మీ

మానవపతి నరయించెద

దీనత మై గుండి నీకుఁ దిరుగఁగనేలా.

౩౯

వ. అని సమ్మతంబుగాఁ బలికి పలికినయట్లు వెరదరు లగు భృ
త్యుల నానాదేశంబులకుం నరయం బనిచి యొక్కశుభల
గ్నంబున నత్యంతవిభవంబునం దన కన్నియ వినాహం బొన
రించి సకలసంపదలు నిచ్చిన నచ్చెలువతో నభిమతక్రీడావి
నోదంబులం దేలుచుండి యొక్కనాటి నిశాసమయంబునం
దత్పురోపకంఠంబున నొక్క యార్తనాదంబు వీతెంచిన.

క. దృఢముష్టి వెడలె ఖడ్గము

దృఢముష్టి నమర్చి దానితెఱఁ గెఱుఁగుటకై

దృఢముగ బలవితరణపరి

వృథుఁ డార్తులఁ గావ నెట్టివేళలఁ గడఁగున్.

౪౦

వ. ఇట్లు వెడలి చని యయ్యార్తనాదంబు చక్కటికి నరుగు
నప్పుడు.

౪౧

క. అలఘుతరదివ్యభూషలు

నెలుఁగంగా నోర్తు హృదయవేదన దోఁపం

బలునూఱును నెలుఁగడరంగఁ

బలవించుచు నతని గని ప్రబలదైన్యమునన్. ౪౩

మ. వెఱిలే కొర్వనినాఁమాటలకునై నేఁ డారెకు ల్మత్సరిం
గొఱఁతఁ బెట్టిరి దప్పిఁ దూలెమఁ గడుం గొఱ్ఱందమిం జా
లఁ ద, త్తటము బొందెద నేజలం బొసఁగు చందం బెద్ది
నాకంచుఁ బ,ల్మఱు దుఃఖించుచు వేడినం గరుణ యాత్మం
బర్వ ధైర్యంబునన్. ౪౪

గీ. నాభుజం బెక్కి నీప్రాణనాయకునకు
నీ కొసఁగు మంచు నాకొఱ్ఱు జేర నరిగి
యాతఁ డెక్కించుకొన మెలపడర నెక్కి
మూఁపులందుఁ బదంబులు మోపి నిలిచి. ౪౫

గీ. కొఱితిపై నున్న చోరుని విఱచినమలఁ
బలలఖండంబు లిలమీఁదఁబడినఁ జూచి
వెఱక రక్కసిగా మదినెఱిగి యచటఁ
గదలిపోవక నిశ్చల హృదయుఁ డగుచు. ౪౬

చ. సురుచిరదివ్యరత్నపరిశోభితనూపురరమ్య మైన త
చ్చరణము నంటఁబట్టుటయుఁ జయ్యనఁ దానది యూఁజిపో
వుడుం, గరములఁ దత్పదాంగదము గ్రక్కునఁ జిక్కినఁ జూ
చి మెచ్చులం, బొరయుచు వేడ్కఁ బట్టుకొని పోయి నరేం
ద్రతనూజ కిచ్చినన్. ౪౭

క. మనుజులకు బ్రాంతియగు న
య్యనఁపమ భూషణముఁ జూచి యయ్యింతి ప్రియం
బున దీనితోడియందియ
యును దొరకొనుభాగ్యమబ్బు నొకొ నాకనినన్. ౪౮

వ. అతరునీరిత్నింబు కోరికే పారంబు నొందించుతలంపున నమ్మ
ఁజూచుచున్నాఁడై తాత్రసమయంబున నెనఁబుండు ధిక్షకసహాయం
డై పరేతసదనంబున కరిగి బ్రహంతరంబున నల్లనల్లన వసి
యించుచు.

క. విషతాహారంబులఁ గ్రొ
న్వైనయఁ గల మనుజుమాంస మిదె యమ్మంగ వ
చ్చినవాఁడఁ గోసి యిచ్చెడఁ
గొననలసినవారు వచ్చి కొనకొ యనిననె.

క. అందియ గోల్పడిపోయిన
ముందటి గానని నభిసమూహముతో నిం
పొంద విని చేరఁగాఁ జని
మందరనగధీరు నాకొమరుఁ గని వేడ్కన్.

వ. అన్నెలవునకు వినోదార్థంబు వచ్చి యొక్కయెడనున్న నాక
డకుం బఱతెంచి.

క. మారాకారుఁడు మిక్కిలి
శూరుఁడు నగువాని కిత్తు సుత నం దెపుడుకా
మారాకారుఁడు మిక్కిలి
శూరుఁడు నగువాఁడు గలిగెఁ జూపెద రమ్మా.

వ. ఏను నిన్న నతనిపౌరుషం బంతయుం జూచితి నని తద్వృ
త్తాంతంబు వివరించి నేడును నన్న బ్రమయించి పట్టి తో
డియందియం బుచ్చుకొని పోవు తలంపున వచ్చి తిరుగుచు
న్నవాఁ డని చెప్పిన నతనిం జేర నరిగి.

శా. భూతప్రేతపిశాచరాక్షసగణస్ఫూర్తిక జనశ్రేణికికా
భీతింబర్వంగఁజేయు నిన్నెలవున స్థిమాంధకారంబున

స్వీతాతంకత సీవు ద్రిమ్మరుటకుకా డెందంబున న్మెచ్చి సు
ప్రీతిం బొందితి వేడు మిప్పుడు మనోభీష్టంబుల న్నావుడున్.

సీ. నిన్ననొకయందె చేకుటె నిన్నెలవున
నాకు సీతోడియందియకై కడంగి
యరుగుదెంచితి నిచటి కయ్యందె నాకు
నిచ్చుట యభీష్ట మనవుడు నిచ్చ నలరి.

౫.౩.

క. వెనుకదెన నున్నదానవి:

గనుఁగొనుటయు నందెవుచ్చి క్రమ్మట నాకి
చ్చిన నేనాతనికిఁ బ్రియం
బెనయంగా నిచ్చి మైత్రి యెసకంబెసఁగన్.

౫.౪

వ. ఏ నడుగం దనబాల్యంబు మొదలుకొని నిన్నుఁ గన్నదితుది
గా నిజవృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించిన నీచెలిమాటలకు
మోదించి మమ్ముఁ జూచి యరుగుదు గాని ర మ్మని మ
త్పురంబునకుం దోడ్కొనిపోయి మదీయంబు లగుసకల సు
పద్విభవంబులుం జూపి వివిధసంభావనంబు లొనరించి.

చ. అవిరళకాంతి కాంతనవయావనరూపవిలాసభాసురకా

యువతిలలామ నాతనయ నుత్సవమారఁగఁ బెండ్లి చేసిన
న్భవనమనోజ్ఞభోగములఁ బొందుచుఁ గొన్నిదినంబు లుండి
భూ,ధవసుతపాలి కేగి ప్రమదంబున నందియ యిచ్చి మ
చ్చికన్.

౫.౫

వ. అచ్చట నచ్చపలనయన నిష్టోపభోగంబులం దేల్చి క్రమ్మట
మత్పురంబున కరుదెంచి మిమ్ముం బొడగను నుపాయంబు
చింతింపుచుండ నొక్కనాఁడు శుక్రశిష్యుండు మహామతి య
నవివ్రుండు మాసదనంబున కరుగుదెంచిన నితండు త్రికాల

వేది యని యేనుం జెప్ప నిసఖుఁ జెప్పింగి యతనికిఁ బ్రణా
మిల్లి మీతెఱఁ గడిగిన నామహానుభావుఁడు నావదనం బవ
లోకించి.

౩౦

౩. పుత్రవర్ధననామపురము నేలెడురాజు

తనకూతుఁ బరదేశమునకు నొసఁగఁ
బాలక యానరోజాతలోచనఁ జూచి

యిష్టంకికొమరుల నెల్ల వరుస
నీకడ కరుదేర నియమంబు చేసెద

నందులో నీమెచ్చునట్టివాని
వృక్షయేతఁగా వరియింపుము నీ వని

నేఁడు చెప్పినవాఁడ నీ వచటికిఁ

దీప్రగతి నేగి దాని కదృశ్యుఁడ వయి

రాత్రు లరుదెంచి తత్కుమారకుల నోలి

ననుదినంబు నాహారంబు గొనుచు నుండు

మతనిచెలి యొకఁ డొక్కనాఁ డరుగుదెంచు.

౩౧

౪. ఆతండు కేవలపురుషుండు గాఁడు గావున సేభావంబుం గనుం
గొని పేరువాఁడి సీమిఁదం గవియునప్పుడు సీవృత్తాంతంబుఁ
జెప్పి యిరువురం గూర్చుము సీవు గూర్చినవెరుకఁ గతిపయ
దినంబుల వీరుం దమరాజును జెలులం గలసెద రని పలికి ని
జెచ్చ నరిగె నతనివచనప్రకారంబున నిన్నుం బొడగాంచి
కృతార్థుండ నైతి నెల్ల సీసెచ్చెలి నిచ్చటికిం దోకొని వచ్చె
ద ననినం జరమానఁడభరితమానసుండ నై యాదనుజపుం
గవుం గవుంగిలించుకొని యతిరయంబునం దోడ్కొని క
మ్మని పనిచిన నతండు ను నతిత్వరితగతిం జని తద్వృత్తాం

తం జంతయు దృఢముష్టికిం జెప్పిన నద్భుతప్రమోదరసాయ
 తచిత్రం డై శీతతంబున నానెచ్చెలివృత్తాంతం జంతయు
 నెఱింగితి నని యతని వినుతించి వివిధవస్తువాహనంబులతో
 నారక్కనుండు దోడ్కొనిపోవఁ బట్టేసమేతుం డై పుత్రవ
 క్షననామనగరంబునకు వచ్చి నన్నుం గాంచి యన్యోన్యసేన్
 హాపూర్వకంబుగా నాలింగనకుశలప్రశ్నాదివిధానంబు లొ
 నరించి దాని వరించి యభిమతక్రీడావినోదంబులనుఖిం బను
 భవించుచుఁ గొన్ని నాల్గుండునంత.

౬౨

క. పుత్రకులు లేమి నపు డా

ధాత్రీపతి రాజ్యభరముఁ దమయం దిడి స

నైత్రి దగ నునిచి పరమప

విత్రత వని కరిగి నియమవిధి వర్తిలెన్.

౬౩

వ. మేమును భవద్దర్శనంబు గోరుచు నిందుండ మాభాగ్యవశం
 బున దేవరం బొడగని కృతార్థుల మైతి మని విన్నవించుట
 యు నమ్మహీవల్లభుండు సంతసిల్లి వారల నుచితప్రకారంబున
 సుభావించి హంసావళియందలి యనురాగంబునకు ననుగు
 ణోద్యోగంబుగా దిగ్విజయయాత్ర నెపంబున విదిశాపురం
 బున కరిగి తత్పురోద్యానంబున వేత్రవతీతీరంబున విడిసి మే
 ఘమాలమహీపాలునకుం దమరాక యెఱింగించి పుత్రైంచిన.

గీ. అతఁడు సకలవస్తువితతులు కాన్కగాఁ

గొనుచు నేగుడెంచి వినతుఁ డగుచు

నాన్యపాలుఁ గాంచి యత్యంతబహుమాన

లీలఁ జెంది మైత్రి గీలుకొనఁగ.

౬౪

వ. ఇష్టగోష్ఠీవిరోధంబున నున్నయంత నమ్మహీకాంతునకు సు
తనం బొదనఁ దేజోవిభాకరుం డగు ప్రభాకరుం డీ ట్లనియె.

క. సీతనయను సర్వకృపా

స్వీతనయ నొసంగవలయు నీ చృపతికి ను

ద్యోతితకౌతుక మొదన ము

హీతలవర యరుడు నానరేళ్ళకుఁ డంతన్.

౩౭

వ. సంతృప్తాంతరంగుం డై యెంతయుం జెలి వొంది వినయం
బునం గరకమలాబులు ముకుళించి యంచితప్రియపూర్వకం
బుగా నమ్మహీవల్లభున కీ ట్లనియె.

౩౮

క. హంసావళిలో నెల్లగు

హంసావళి బోలు దిమ్మహతేజమునకొ

హంసావళికిని గవిజిత

హంసావళి కీవ తగినయధిపతి వధివా.

౩౯

క. ఆకన్యాకర్తృంబును

నీకే లగు దిక్కులందు నిఖిలంబున ను

ల్లోకుండ వై వరింపు శు

భాకరలగ్నమున నవ్వరానన నెమ్మిన్.

౪౦

వ. అని పలుకుటయుం బుడమిజేనికొలువున నున్న మాహూ
ర్తికు లెల్లింటినిశాసమయ బున విశేషలగ్నంబు గల దని వి
న్నవించుటయు నుల్లసిల్లి మేఘమాలధరణీవల్లభుండు నత్తై
ఱంగున కియ్యకొని సముచితప్రకారంబున వీడ్కొని యరిగి
యమ్మహోత్సవంబున కుత్సహించిన.

౪౧

క. తనరారేడు నవ్వార్తలు

నిని హంసావళి కరంబు వేడుక నేఁ గో

నినకమలాకరుఁడో య

జనపతి వే జొకఁడో యనుచు సంశయ మడరన్. 22

వ. తనచెలి యగుకమలమంజరి కేకతంబున నిట్లనియె. 23

క. మనభూపతి కమలాకరుఁ

డనునృపతికి నన్న నిత్తు ననినాఁడట యా

తనియున్న వేలమునకుం

డని తద్విధ మెల్లఁ దెలిసి చనదె మ్మనినన్. 24

సీ. తావులువెదచల్లు పూవు లన్నియుఁ బుచ్చి

కచముల జడముడిగా నొనర్చి

కట్టిన వెలిపట్టుపుట్టంబు సడలించి

కరమొప్పు ప్రాతచెంగావి గట్టి

చందనమృగనాభిచర్పలు వోఁజేసి

మృదులనిర్మలభూతి మేన నలఁది

ధవళముక్తామయ తాటంకములు వుచ్చి

ప్రవిమలస్ఫటికము లెచ్చులఁ బూని

తొడవు లూడిచి రుద్రాక్షతొడువు వెట్టి

వరతపస్విని రమ్యభావంబుతోడ

నితరు లెవ్వరుఁ దా నని యెఱుఁగకుండ

సంబుజానన యన్నగరంబు వెడలి. 25

వ. వేత్రవతీతీరంబున నత్యంతవిస్తారోదారం బగు కమలాకర

స్కంధావారంబు దరియం జొచ్చి పేరోలగంబున సింహాస

నాసీనుండు ను సేవాగతానేకభూవల్లభకిరీటరత్నదీపికావిరా

జితపదారవిందుండు ను జామరగ్రాహిణీకరచామీకరచామ

రసంచలనచలితకుంతలుండు ను నై యొవ్వాడు నమ్మకేవల
భు నల్లనఁ జేరఁ జని. 22

క. అగణితవిలాసుఁ డగు నా
జగతీపతిమూర్తి మానసంబును జూపుం
దగులంగ ననంతరాజ్యం
బగుఁగాక యటంచు భూతి యల్లన నొసఁగెన్. 22

శీ. భూతి యిచ్చునపుడు భూపాలనందను
కరసరోరుహమునఁ గరము గదియ
నెఱకు లాడ నేసె మెఱుఁగుబాణంబులు
గ్రొత్తబత్తురాలిఁ గునుమశరఁడు. 23

క. చెలువ యిటు పుష్పసాయక
దళితహృదయ యయ్యెఁ దనవిదగ్ధతకతనం
బులకలుఁ జెమరుఁ గంపము
వెలయఁగ నేదయ్యె నపుడు పెంపెసలారన్. 24

వ. అవ్వీభుం డాభూతిఁబుచ్చుకొని సముచితాసీనంగావించి యె
చ్చటినుండివచ్చితని యడిగిన నది క్రమ్మఱ దీవించి. 25

క. ఏను బహుదేశచారిణి
నీనిఖిలముఁ దెలియ నాకు నిష్టం బగుటన్
శ్రీనిధి నిను దర్శింపం
గా నరుదెంచితి ననినను గౌతుక మెసఁగన్. 26

క. అనవుడు నాదరమున నా
జననాయకచంద్రుఁ దుచితసత్కారము లిం
పొనర నిడి వీడుకొల్పిన
మనసిజదందహ్యమానమానస యగుచున్. 27

వ. చనుదెంచునప్పుడు దన యంతరంగింబున.

౮౩

ఉ. ఈనరసాక్షి తీమహిమ యాయవికారత యీవిలాస మీ
రాసిరి యాయుదారత ధరావకు లెవ్వరియందుఁ గల్గునే
యేసుకృతంబు చేసినమృగేక్షణ కబ్బునో భూతలంబుపై
సిసాబగుండు నాథుండుగ నింపులఁదేలెడు నిత్యధన్యతల్.

వ. అని యభినందించి యొక్కకపటోపాయంబుఁ జింతించి హం
సావళీకన్యకు నతనిమీఁద ననుచిపుట్టునట్లుగాఁ బలికి మా
యోపాయంబున నివ్వెభుని నేన వరియించెద రాత్రి లగ్నం
బగుట నా కవ్వధంబు సిద్ధించు నని నిశ్చయించి యబ్బాలి
కపాలికిం జని యేకతంబున నిట్లనియె.

౮౪

క. కమలాక్షి భవన్మానస

కమలాకరమిత్రుఁడైన కమలాకరభూ

రమణుండు గాఁడు దన్నా

మమువాఁడీతండు రాజమర్కట మరయన్.

౮౫

గీ. వికృతవేషి మఱియు వృద్ధుఁడ్రూరాత్ముండు

పాపకర్ముఁడధికచాపలుండు

కుఱుచ తెవులుగొంటు పఠికగడ్డమువాఁడు

గదలఁడేమిచెప్పఁ గమలవదన.

౮౬

క. కడవతల గొగ్గిపండ్లును

మిడిగ్రుడ్డులుఁ బల్లపల్లమీసంబులు దే

గడచెవులు గూనిమూపులు

బడగ బడుగు వానిఁ జెప్పఁ బనిలేదు చెలీ.

౮౭

శా. చెల్లంబో నిను వీని కీఁదలఁచె లక్ష్మీహాని కోర్వంగ లే
కల్లం బన్నరనాథచంద్రునకు రాయో కాక నీ యట్టియు

త్నుల్లాంభోరుహవేత్రకు స్థగంధే యాదుర్భావః కేమండు
నో, తస్మై యాతనః జూది గుంధే వశితే దయ్యంబా య
స్థితీచేత్.

౧౯

క. తగుమగనికీ నీచుచితము

దగుః దగః దనుమాత్రయైవః దగు నొసంగంగా
మగక్రోతి యైవః దౌడవగుః
దగునే తగుకన్య నొసంగ ధరణీశునకున్.

౨౦

క. గారా మైసలేమాభవ

నూరక యాచెడుగుముదుక కొనఃగెడు నని యీ
యూరెల్లను వెలః బొందెడు
సిరాజున కేల బుద్ధి యిటు లయ్యెనొకో.

౨౧

గీ. ఏమి చేయుదాన నెక్కడ జొత్తు నే

నితనిఁబొందు నిన్న నెట్లు మాత్రు
ననుచు మాయజఁత యశ్రులు నించిన
నమ్మి సామృహోయె నళినవదన.

౨౨

వ. ఇట్లు మూర్ఖ మునింగి హంసావళి యజ్జటభి తన్నుఁ దెలుపఁ
దెలిసి యిట్లనియె.

౨౩

ఉ. కామిని యట్టిరూపుఁ బాడగాంచినఁ బ్రాణము విడు నప్పు
నా, కా మగఁ జేల యట్టి వికృతాకృతి కిచ్చెడు తండ్రి యే
ల నీ, వేమెయినైన రాత్రి నను నిచ్చటు పాపి మదీయవేష
మున్, శ్రీమెయిఁ దాల్చి యాతని వరింపఁగదే యని యక్తి
వేడినన్.

౨౪

క. తనతలఁచినట్ల యగుటకు

ననుమోదముఁ బొంది ప్రమద మాననపద్ధతి

బునఁ దోఁవఁగ నేటికి నిటు

నను వేడఁగ సిదుపను పొనఁచ్చెదఁ జెలియా.

౯౫

క. కూరిమిచెలికిం దానొక

పోరామికిఁ గానిబోటి బోటియె నిను నీ

వారికిఁ దప్పించి తగ

స్మిరూపముఁ దాల్చి యాశని వరింతు భృతిన్.

౯౬

క. అనుటయును మాయ వెలియక

యనుకూలతగాఁ దలంచి హంసావల్లి చ

య్యనఁ దనచీరలుఁ దొడవులుఁ

దననెలవును దాని కీచ్చి తద్దయు భీతిన్.

౯౭

వ. నన్ను నెక్కడ దాఁచె దనుట యు సంధ్యాసమయానంతరంబు
యంధకారంబున నయ్యుత్పలగంధిం బురంబువెలికిం గొని
చని యొక్కఁపూఁదోటలోపల నత్యంతవిస్తారం బై తనరు
బూరువుమ్రానికోటరంబున నునిచి వేగుజామునప్పు డాకమ
లాకరు వంచించి నీపాలికిం జనుదెంచెద వెటవకుండు మని
చూఱడించె.

౯౮

నీ.....యక్షణాలంకృతం బై న

సముదీర్ణభద్రగజంబు నెక్కి

కుంజరాందోర్లికాఘోటకామాధు లై

ప్రాణమిత్రులు తమ్ము బలసి కొలువఁ

బౌతకనికురుంబుపరనరవంబులు

గర్ణామృతంబు లై కరము మెఱయ

ముందట నెలకొన్నసందడిఁ దొలఁగించు

నురువేత్రహస్తలయుటిది చెలఁగఁ

జారుతరదీపికాసహస్రములు వెలుంగఁ

బెండ్లిశృంగారమునఁ జాలఁ బెంపు నొంది

యఖిలకమలాకరుండు కమలాకరుండు

రమణ మీఱంగ విదిశాపురంబు నాచ్చె.

౧౧౦

వ. అయ్యవసరంబున.

౧౧౧

క. మడగజపురోటకములతో

మృదుపాకకరవము చెలంగ మే నలకంగా

నెదురుకొనియెఁ దనయల్లుచి

విదిశాపురనాయకుండు విభవం బెనంగన్.

౧౧౨

వ. ఇట్లెదురుకొని తోడ్కొని చని కైవయోగంబున హంసా
వశీభావంబు గల్గి కా దని యెఱుంగరాని కమలమంజరిని
మహావైభవంబున వివాహము గావించుటయు నాడ వి
శేషశుభదినం బగుట నశోకకళికతోడ నయ్యందువదనం
దోడ్కొని కరదీపికాసహస్రంబులు ప్రజ్వరిల్లంగమలాకరుం
డు శిబిరంబున కరుగునప్పుడు కుంజరంబుమీఁద నన్నరేంద్ర
కుంజరువెనుక నున్న కృతకహంసావళి తాను రాజనందన
నునిచి వచ్చిన శాల్మలీవాదపంబుఁ గనుంగొని యత్తరుణి
తా నత్తరువు దహించునుపాయు బూహించి యొడలికి వ
డంకు దెచ్చుకొని పతిం గొంగిలించిన.

౧౧౩

క. మలగి కనుంగొని ధరణీ

తలవిభుఁ డిది యేమి యనినఁ దాఁ బలుకక క

న్నులు మోడ్చి యుండెఁ బలుమఱుఁ

దెలుపఁగ నొకకొంతవడికిఁ దెలిసినభంగిన్.

౧౧౪

వ. కన్ను లొకించుక దెఱచి యీరెలుంగున నతనికి వినవచ్చు
నల్లుగా నిల్లనియె. ౧౦౪

మ. అలభూజంబుననుండి దైత్యపతి యత్యాభీలభంగిన్ దృగం
చలముల్ నిప్పులవెల్లి గొల్పు ననుఁ దా జంకించినన్ భీతిమై
నులుకం గన్నులు మోడ్చి భ్రాంతమతి నై యున్నంత నా
మ్రోల నుజ్జ్వలవిప్రాకృతిఁ దోచి యిల్లనియె వాత్సల్యం
బు దీపింపఁగన్. ౧౦౫

ఉ. ఇక్కుజ మగ్నిదేవునకు నిప్పుడ యాహుతి చేయఁ ద్రుంగు
సీరక్కెసఁ ద్రుంపకున్న నిది రాసుతుతో మనసీదు నిన్ను
ని, వెక్కుడుభీతిమై గలఁగ నేటికి నీపతితోడ నింతయున్
స్రక్కక చెప్పు మం చరిగె సోకును బాయఁ దొడంగె నం
తటన్. ౧౦౬.

క. నావుడు నే నవ్విధమును
వేవే చేయింతు నీవు వెఱవకు మని దం
తావళము నిలుపఁ బంచి మ
హీవిభుఁ డయ్యింతి మ్రోల నిడుకొని కడకన్. ౧౦౭

క. భటకోటిఁ జూచి మీ రీ
విటపిని దహియింపుఁ డనిన వెసఁ గాష్ఠము లొ
క్కట మొదల నొంటి యం దు
త్కటముగ నలుదెసల నగ్గి దరికొల్పి రొగిన్. ౧౦౮

సీ. అంతకముంద యయ్యగకోటరంబున
నురగభయంబుచే నుండ నోడి
హంసావళి తొలంగి యత్తోటయం దొక్క
చో నొకపొదరింటిలోన నుండి

యమ్మహాజము గాల నడకు పెన్మంటలం

బగలింటిగతి దీప్తి పరంగుటయును

బహుశలకరదీపపంక్తులు వెలుంగొండ

భద్రగజంబుపైఁ బ్రబ్బరిల్లు

గమలమండరిమోల క్షణి వసింప

నతిమనోహరమూర్తి బెం పందియున్న

చెలువుఁ గమలాకరుని గన్న లలరం జూచి

యచ్చెరువు రాగళోకంబు లాత్మం దనర.

౧౦౯

క. రాచిలుక మున్న వ్రాసిన

యాచిత్రము గజము మీఁది కరుదెంచిన య

ట్లే చూపులపండువ యగు

నాచెలువునిచెలువ మాల్ప నలరింపంగన్.

౧౧౦

శా. ఈరా జాశుకరాజు చెప్పినతం దౌ నీచెల్వు చెల్వంబుఁ గ
న్నారం గన్గొని కాముబారి బడి మాయ ల్వన్ని నన్బాపి నే
ర్పారంగా వరియించె న న్నిట్టికి నాహారంబు నావించె బెం
పార న్నాకొఱకై కుజంబు నిటు సేయం బంచె బాపాత్మయై.

సీ. ఈవరు మదింగోరి యిచటి కేతెంచిన

నెదలోన ననుమాన మేల పుట్టె

వరునియున్నెడకు జవ్వని బంపం దగ దన

కేల పంపితి దీని సితనికడకు

నితని నిందించిన నిట్టివాఁడు నృపాలుఁ

డే యనుబుద్ధి నాకేలపుట్టె

హీనభావునకు నన్నీడని యెఱిగియు

నాతండ్రి మది నేల నమ్మనైతి

నిట్టిపాతకిఁ జెలిఁ జేసినట్టి బ్రహ్మ
యిన్నివిధములఁ జెలియంగ నేలయిచ్చు
నిన్నియును నేల యతఁడు ప్రాణేశ్వరుఁడుగ
నోము చే నోమఁగాక తొల్పామునందు.

౧౧౨

క. ఈయింతి తలఁచినట్లుగ
నీయగ్నిఁ గాలనైతి నీభూజముతోఁ
గాయజువహ్నుల నిచ్చలు
నేయనువునఁ గాలుదాన నింకిట విధియా.

౧౧౩

వ. అనుచుఁ గన్నీరు వెల్లిగొన నన్నీరజనయన బహుప్రకారం
బులం బలవించుచుండె నంత నమ్మహామహీరుహంబు హు
తాశనుని కశనఃబు చేసినదాన సంతృప్తహృదయ యైన య
య్యింతితో శిబిరంబున కరిగియున్నంత.

౧౧౪

క. కమలాకరుమై దైవకృ
తమునం బ్రబలజ్వరంబు దనుకొందుటఁ గృ
త్రుషహంసావళి తనచి
త్తమునం జింతింపఁ దొడఁగెఁ దద్దయు భీతిన్.

౧౧౫

గీ. శిరమునందు హంసావళి కరమువెట్ట
జ్వర మతిత్వరగతి మాను జనుల కనుచు
విన్నవాఁడిఘ్న నన్ను నివ్వధముచేయఁ
బనిచి బొంకె న ననుమాన పడు విభుండు.

౧౧౬

క. నాచెలి యశోకకలికయు
నాచేసిన చేతతెఱఁగు నరపతి యడుగన్
వే చెప్పెనేని నక్కట
యేచాద మొనర్చుదాన నేనిటమీఁదన్.

౧౧౭

న. అని చెంతించి యంతకంట యొక్క తెజంగు గాంచి శూన్య
లింగంబున ఛాగకత్తాభిషేకంబును దన్వాంసపూజనంబును
నరబలియు నొనర్చిన ద్విరళాంతి యగునట మున్నొకజోగి
నేచే వింటి నని యశోకకళికతో నరబలి ప్రకారంబు చెప్పుక
తక్కినవిధంబు చెప్పి తేవలింగస్థానంబునకుం దోకొని చని
యేమఱించి వధియించి యాయాపద నిర్వహించెద నని ని
ర్ణయించి యహ్వాలంతితోగం జెప్పవలయు వార్తలు చెప్పి
ప్రతీహారపాలాభ్యకుం డగు వృద్ధు రావించి. ౧౧౮

సీ వసుమతీశ్వరునకు ద్విరము మానంగ ర

మౌవిధికృత్యముల్ సలుపవలయు

సర్గరాత్రమునష్టం దాడువారెవ్వరు

వెడలివచ్చిన నడ్డంపడకుం డనుచు

జెప్పి పోవంగఁబంచి చెలియును దానును

ఛాగపూజాద్రవ్యచయముగొనుచు

నసిహస్త యై శూన్యహారగృహమునకేగి

యడర క్తమజ్జనం బొచరించి

యయ్యతివ శంభుపూజ సేయంగఁబంచి

తత్పరతఁ బూజ యొనరించుదానిఁజేరి

తద్దళము వ్రేయుటయు హేతిధారదప్పి

దైవవశమున నడ్డంబు దాకుటయును. ౧౧౯

వ. అశోకకళికయు బెగ్గిలి యగ్గలంపు హాహారణంబు లెసంగ
గుడివెడలి పటవందొడంగిన, ౧౨౦

క. తలయును జీరయు వీడంగ

బలుబూతము వోలె వెంటఁ బడి చనుదేరం

దలంకుచు నశోకకళికయు

నెలుగై త్తి విహార మడర నిల్లునిపలికెన్. ౧౨౧

గీ. పాడుగుడిలోని భూతము గూడముట్టి
వెన్నడింపంగఁ దొడఁగె నో యన్నలార
కంటిచేయని మొఱవెట్టఁగాఁ దొడంగ
నయ్యెలుఁగు పిని తలవరు లడ్డగించి. ౧౨౨

వ. వస్త్రాపవరణయు నాలంబకేశభారయు నాభీలకరవాలహస్త
యు నై దానివెంటం బఱతేర వారలు గనుంగొని భూతం
బనుచుం బొదివి పలుతునియలు గావించిన. ౧౨౩

గీ. ఆయ్యశోకకళిక యార్తనిర్ముక్తయై
యంతిపురము సొచ్చె నంతలోన
శంభుపూజకతన జ్వరముక్తుడై యున్న
మనుజవిభునిఁ జేరి వినత యగుచు. ౧౨౪

వ. కమలమంజరి చేసిన కపటకృత్యం బెఱింగించిన నరసి వెఱుఁ
గుపడి హంసావళివలని బలవంతం బైన వలవంత నొందుచు
నాక్షణంబున మంత్రుల రావించిన నందఱుం జింతాక్రాం
తులై యున్నసమయంబున భీమభటుండు జ్యోతిశ్శాస్త్ర
పారగుండైన వసంతకు నాలోకించి ప్రశ్నం బడిగిన.

గీ. అనలనిహతిఁ బడదు హంసావళీకన్య
సేమమున నరేంద్రుఁ జేరు ననిన
మదిఁ దలంకు మాలి మాళవాధిపున క
వ్వార్తఁ జెప్పెఁ దగినవారిఁ బనిచి. ౧౨౫

వ. భీమభటుండు దిగ్గన లేచి మననేర్చువిధంబున మాళవేంద్ర

కన్య సకయంతము కం కని చెలులం దోడుకొని యత్సంభ
సంభ్రమంబునం జని. ౧౨౨

మ. సరనానందని సత్కళాగమపరీక్షాకృష్ణకందార భా
న్విరనాచారసభావనిర్మథసభోజద్వాన విద్యానికం
తః గోష్ఠీజగదేకమల్ల బహుశాస్త్రగ్రంథసిద్ధాంతవి
స్తరభిక్షానకవిత్వరత్నకలనాసర్వజ్ఞామేష్వరా. ౧౨౩

క. పీఠావాదనచలదలి

వేణీవేణీప్రసూనవిహరస్మధుప

ప్రేణీగానాకర్ణన

ఘోషకృతసేత్ర హరితగోత్రపవిత్రా. ౧౨౪

లయగ్రాహి.

చంద్రదుచిరానన మహేంద్రబహుభోగ భుజ

గేంద్రమృదుభాషణ దినేంద్రసమతేజా

నాంద్రశుభలక్షణ ధనేంద్రధనవైభవ మృ

గేంద్రపటువిక్రమ గిరింద్రనిభద్ధైర్యా

మంద్రజయఘోషణ ఖగేంద్రజవవాహన శి

బీంద్రఘనదాన మనుజేంద్రహితకృత్యా

గుంద్రమతిజృంభణ రతీంద్రలలితాంగక గ

జేంద్రబలబంధుర కవీంద్రనుతకీర్తి.

గద్యము. ఇది శ్రీమద్వెన్నలకంటి సూరనామాత్యపుత్ర హరి
తనగోత్ర పవిత్ర సుకవిజనమైత్రీ విధేయ అన్నయనామధే
యప్రణీతం జైన షోడశకుమారచరిత్రంబు నందు సప్తమా
శ్వాసము.

మీక్ష.

హాడశకుమారచరిత్రము.

అష్టమాశ్వాసము.

శ్లోకములు.

క. శ్రీభాసమాననానా

వైభవ జయలాభ.....సనితాంత

స్వాభా.....తసారభ

శోభితపాండిత్య యన్నసూరామాత్యా.

౧

వ.మంబులు గడపి విరహతాపోపశమనార్థంబు మ
హీతలనాథుండు శీతలచ్ఛాయ నొక్కరుండును నాసీనుం
డై యుండి యశోకకలిక నచ్చటికిం బిలువం బంచి సమీ
పంబున నునిచికొని హంసావళి యే మయ్యె..... ౨

క. భూనాథ కమలమంజరి

తో నాఁ డటు నేను సరిగి తుదముట్టంగా

మానుగ నవ్విధ మంతయు

నే నెఱుఁగుదు విన్నవెందు నేర్పడ నీకున్.

3

వ. సకలలోకాభిరామం బగునారామారత్నం బొక్కనాఁడు న
ర్తనాగారంబున కరిగి తదీయమణికుడ్యభాగంబునందు. ౪

చ. సరవరముఖ్య నీ దయిన నవ్యమనోహర మైనరూపు చి
త్తరువున వ్రాసి యున్నఁ గని తద్దయు వేడ్కలు నివ్వటిల్లఁ

గా, నరులున జెప్పనెట్టక చలాకృతిగుం.....చేపుదానుజి
తరువునఁబోలె నుండి వనితామణి రాగపయోధిమగ్న మై.

వ. అష్టంశు—

సీ. సుదతి యారూపంబు చూచినయట్లైన

లీలమై జెప్పలు వ్రాలనైచు

భామ యారూపంబు పలికినయట్లైన

వేడుక మాటలు వినఁగఁ గోరు

నింతి యారూపు ద న్నెలయించినట్లైన

నర్థిఁ జేరఁగఁ జన నప్పశించుఁ

గాంత యారూపంబు గదిసినయట్లైన

నాలింగనము చేయ నాససేయు

నివ్విభమునఁ జిత్త మెంతయుఁ దగిలినఁ

దన్ను మఱచి యుండె భవళనయన

లలితచిత్ర మగుటఁ దెలిసియుఁ దెలియక

మరుఁడు దన్ను మిగుల మరులుకొలుప.

౭

వ. ఇ ట్లత్యంతసుందరం బగు నచ్చిత్రరూపంబుఁ జూచి యిచ్చు
ట సీరూపం బెవ్వరు వ్రాసి రని యడిగిన సకలవిద్యావిళార
దత్వంబు....

౮

ద.

... నొప్పెసలార రక్తచం

దనమున వ్రాసి యింతి మఱునాఁడు ప్రమోదము నివ్వటి
ల్లఁగన్.

౯

క. చిలుకఁ బిలిపించి రసవ

త్ఫలములు పసదనము నిచ్చి తథ్యసువర్ణో
జ్వలచేల మొసఁగి సద్గుణ
కలితా పురుషార్థనిధివి గ మ్మని పలికెన్.

౧౦

క. ఆర్యనుతిపాత్ర మగున

య్యార్యఁ జదివి చూచి మెచ్చి యాశుకమును చూ
పార్య వగునీకు శేఖరం

ద్రాఢ్యమనయననము నమ్మహాత్మునిఁ దెత్తున్.

౧౧

వ. అని పలికి నముచితప్రకారంబున వీడుకొని రాజశుకంబు చ
నుట యు నది యవశ్యంబు నిన్నుఁ దెచ్చు ననునాస నూతి
డి యనేకదివసంబు లెదురుచూచి రాక తడసిన నొక్కనాఁ
డమ్మంజువాణి కమలమంజరిదేసఁ గనుంగొని.

౧౨

క. ఆచిత్రాకృతి పతి దృ

గ్గోచరుఁ డగుటయును గల దొకో యొకనాఁ డా
రాచూలిని నిట్లన వల

రాచయురులఁ బెట్టు నొక్కొ రాచిలుక చెలీ.

౧౩

క. మెచ్చు నొకొ యార్య యిచ్చకు

వచ్చు నొకో రాజశుకమువాక్యము లతనిం

దెచ్చు నొకొ చిలుక యెంతకుఁ

దెచ్చు నొకో మరుఁడు నన్నుఁ బతిఁ దే కున్నన్.

౧౪

వ. అనినఁ గమలమంజరి యిట్లనియె.

౧౫

క. నీచెలువము రసికాగ్రణి

యాచిలుక నుతింప మిగుల నరయక యుండక

సేచి త్తమునాఁడే పతి

యోచెలి యిటు లేల చింత నొందఁగ నెరుచు.

౧౩

వ. అనిన నమ్మాటకు నెమ్మనమున నమ్మిక జరింపకున్న నచ్చెల్ల
లువ నెచ్చెలి నాలోకించి.

౧౪

ఉ. ఓజలజాక్షి సేవు నను నూటడఁ బల్కె-మ గాక వచ్చుచే
రాజశుకంబు, వీడ్చెదలి కమ్మనిన న్నను నేల, నమ్మహా
రాజున కీచ్ఛఁగూర్చి యిటు నా మన మెక్కడ నాతఁ డెక్క-
డే, యోజసుజింఁచుఁ గార్యము శుకొక్తుల నెల్లదీయాన నె-
ట్టునో.

౧౫

క. అని పలుమఱుఁ దలపోయఁగ

దినదినమున కంగజుండు ధృతి మాల్పింపక

మనమునఁ గలఁగుచుఁ దేఱుచు

ఘనపరితాపంబుచేతఁ గ్రాంగఁదొడంగెన్.

౧౬

మ. ప్రిదిలెం జేతులకంకణంబులు సభిబృందంబునై మచ్చికల్
వదలె న్మత్తమధువ్రతారవముల న్వాసంతికావహ్నిచే
నదలెక దైర్యము చిత్తసంభవశరవ్యం బై మనోబ్జంబు గ్ర-
క్కదలెక మైఁబరితాపవహ్నిపొదలెం గంజాతపత్రాక్షికిన్.

వ. అవ్విధంబు గనుంగొని కమలమంజరి చిత్తంబునఁ జలింప నె-
చ్చెలి నవలోకించి.

౧౭

గీ. చిలుకవెంటన వలరాచచిచ్చు దగిలి

యకట పన్నెరు చల్లిన నాకీపోదు

పుష్పధూళి పైఁ బోసినఁ బొనుఁగుపడదు

కొమ్మ నేక్రియ నోముదు నమ్మలార.

౧౮

- గీ. ఇందులోన నెన్నారికి నెఱుకలేద
యకల పూంబొన్ను చేసెద మనుచుఁ దెచ్చి
భావసంభవునమ్ములపొన్నుమీఁద
ముదితఁ బెట్టినవారలు మోసపోయి. ౨౩
- వ. అని యయ్యింతివలనంతనూచి నెచ్చెలులు పలుమాటల వ
లరాజు నుద్దేశించి. ౨౪
- గీ. పద్మభవునిమీఁదఁ బంకజోదకుమీఁద
హరునిమీఁద వేసినట్టిశరము
నబలమీఁదఁ జాల నదయత నేయంగఁ
బంచబాణ నీకుఁ బొడి యగునె. ౨౫
- వ. అని పలికి యేమిట నమ్మగువమేన నుద్దీపించిన మదనతాపం
బు వాయకున్న నిట్లనియె. ౨౬
- చ. హరునిటలాగ్ని రూ పజీయు నంగజుఁ డప్పుడ పుట్టె రాఘ
వే, శ్వరుఁడు శపించినం బికరవంబులు గ్రమ్మఱఁ గల్గె రా
హు ని, ఘరగతిఁ బట్టి మ్రింగినను సోముఁడు వెల్వడివచ్చెఁ
జెల్లఁబో, నిరహులఁ బొందియున్న శని వీడియు వీడన యేమి
సేయుదున్. ౨౭
- వ. అని పలికి యిందువదనకు మనసేయు చలిమందుల మదన
తాపంబు దీపించె నింక నివి వల దని శిశిరోపచారంబుల పని
చాలించి చింతింపం దొడంగిన నక్కమలమంజరిం జేరం జని.
- మ. తరుణీ నే నొకసిద్ధపుంగవుని నత్యంతంబు నేవించి యే
నరు లేరూపులు సూడ నర్థివడినం దద్భావము ల్గొంతసే
పరుదారం బొడసూపవచ్చువరవిద్య న్వేడికొన్న న్మనో
హరభావస్ఫురదంద్రజాలవరవిద్య న్నాకు నిచ్చెన్ దయన్.

క. ఈహాలతికేఁ గమలాకర

రూపముఁ దద్విద్యచేర్చి రూపేనలాకం

జూపుకును దాన మన్నభ

తాపంబు శమించుఁ దెలివి దలకొను ననినన్.

30

క. కచెలువున విత్రాకృతి

మాచినయట్లైన రూపుచూచిన మరుచే

నేచంద మగునొ మాన్ప న

గోచర మున్నాదవృత్తి గూరినయేనిన్.

31

క. అరునంతటఁ గమలాకరుఁ

దనుభూషణి వాహిసీచయంబులతోఁ జెం

పెనయఁగ వేత్రవతీవా

హినిదరి విడిసె నని పౌరు తెల్లన్ జెడరన్.

32

క. నీ వరుగుదెంచి తని హం

సావళి దెలివొందుటయును నానందలస

ద్భావమున నంతిపురమున

నావెలఁదిని గొనుచు బోటు లరిగెడు నంతన్.

33

గీ. అడుగఁ బుత్తెంచుటయుఁ గమలాకరునకుఁ

బుత్రి నీ నిశ్చయము చేసె భూమిపాలుఁ

దనుచుఁ బరిచారికలు చెప్పికొనఁ గడంగ

సతికి విధికృతి నాత్మ సంతయము పుట్టె.

34

క. ఆకీరము చెప్పిన కమ

లాకరుఁడో యిన్నరేంద్రుఁ డన్యఁడో యని చిం

తాకులతఁ గమలమంజరి

సేకడకుం బనుప మరుఁడు నికృతి యొనర్చెన్.

35

క. కమలాక్షికి బ్రాణము ప్రా
ణము తత్సఖి కీడుసేయునా తలఁపఁగ నీ
కమనేయమూర్తి విభవము
కమలానన బ్రాణము మాన్పఁగలిగెఁ గుమారా.

31

క. నీవిడేసియున్నయది హం
సావళి విహరించు తోట యనవరతంబుకొ
భూవల్లభ యం దాడుదు
మావనితయు మేముఁ జాల ననుమోదమునన్.

32

సీ. ఈచంపకముపొంత నీమావిక్రీణిడ
మానినీరత్నంబు మరుని నోచె
నీమాధవీలత నీయశోకముతోడ
నబ్జలోచన వివాహంబు చేసె
నీకీళకుళిలోన నెలనాఁగ ప్రోదిరా
యంచలకవల నిందించి యాడె
నీపువ్వుబాదలలో నీరత్న వేదిపైఁ
జెలువ బొమ్మలపెండ్లి చేసె మున్ను
భూపనందన యీసారపొన్నపొంత
ముత్తియంబులపందిరి ముదిత వెట్టెఁ
బ్రేమ నాడెడుచోట నీచామ చూపె
మానవేంద్రునిహృదయంబు మరులుకొనఁగ.

33

సీ. ఈహంసయానంబు నింతయొప్పు యున్నె
యతివ యిక్కడ గెడయాడెనేని
యీపుష్పములతావి యితలె స్సయి యున్నె
సుందరిమైతావి సుడిసెనేని

యూచిలుకలమాట లింతయుం వయి యున్నె
 నెలఁదితిన్ననివల్కు వింటిమేచి
 యీతేటిగమిచాయ యింతయొక్కయు యున్నె
 నుదతివేసలే చూచి చూతుమేచి

ప్రావృబోధి హంసావళి యీవనమున
 వేడ్క విహరింపకుండుట వీచి కెల్ల
 నింపు సమకూరెగాక యయ్యింతి యున్న
 మనకు నింపుఁ జేయునొ యిచి మానవేంద్ర. ౩౯

వ. అనినమాటలు విచి యగురాగంబు నివ్వటిల్ల. ౪౦

సీ. పాలతి కౌగిటఁ జేర్చు బూచి నెత్తావుల
 క్రోవి మైనదియె యీక్రోవి మొక్కొ
 మానినిగంఢాషమధువుపోకునఁ బూచి
 పొగడ నొప్పినది యీపొగడ మొక్కొ
 నలినాక్షిపదతాడనంబునఁ బూచి శు
 శ్లోక మైనదియె యశోక మొక్కొ
 యెలనాఁగ మెఱుఁగుఁజూపులఁ బూచి భూజాత
 తిలక మైనదియె యీతిలక మొక్కొ

యివ్వనములోన నిన్నియు నెఱుఁగకున్నఁ
 దరుణకౌగిటఁ జేర్చిన కురవకంబు
 నాకుఁ జూపినఁ బరిరంభణంబు . చేసి
 నట్టు లైనఁ గృతార్థుడ నగుదు నబల. ౪౧

క. అని యంత మదనతాపము
 ఘన మగుటయు సైఁవలేక కాంతా సేనే

ర్చినయింద్రజాలవిద్యను

వనజాననరూపు మాప వలయు ననుటయున్.

౪౨

వ. తనవిద్యాప్రభావంబున రాజకన్యమోహనాకారంబు దృష్టో
చరంబు గావించిన,

౪౩

క. వనజాన్యమోహనాకృతి

కనుగవ కతికౌతుకంబు గావించుటయున్

మనమున మాయారూపం

బని తెలియగ మఱచి చాల ననురక్తుం డై.

౪౪

చ. తళతళఁ బర్వక్రొమ్మెఱుఁగుఁదండములం బురణించుమేని
నుం, దళపమునందుఁ(?) జూపులు మనంబునఁ జిక్కినఁ గ్ర
మ్మఱింపలే, కలికులవేణి తెప్ప యిడ కానరపాలుఁడు సూ
చుచుండె ని, శృలమతిఁ గాముతూపులకు జానుగ నిల్పిన దె
ప్పమో యనన్.

౪౫

సీ. నెత్తమ్మిరేకుల నెచ్చెలు లై యొప్పు

మృదుపదంబులమీఁద మెలఁగిమెలఁగి

నునుమంచు మించునం గనకకుంభమ్ముల

కెనయైనచనుగవ యెక్కియెక్కి

కందని యిందుని యందంబు నొందిన

చిఱునవ్వు నెమ్మోముఁ జెందిచెంది

మెఱచినతొలుకారు మెఱుఁగులకవలె న

చెలువుఁజూపుల మీఁదఁ బొలసిపొలసి

ముదితయనుపమానమోహనాకారంబు

చాల మరగి యాన్యపాలుచూడ్కి

తీపుమిగులఁ బువ్వుఁదేనియఁ గ్రోలి మ
త్తిల్లి కడల నున్న శేఁతీబోలె.

౪౩

ప. కన్విధంబున నంగజాధీశుఁడైన యమ్మాన వేంద్రుఁడు,
నీ. వనజాక్షి కెంగేలుఁ దనకేలుఁ గీలించి

కేళికీఁ దినియంగ లీలఁ గడంగు
నంగనామణిమోహనాంగవల్లికఁ జాల
నాలింగనముసేయ నప్పళించుఁ
జెలువతీపారెడుచిగురాకుఁగెమ్మోవి
నాదట గముపంగ నానసేయు

నెలనాంగమెలపారునిజీచన్నఁగవకాంతి
ననురక్తిఁ గజలేంప నగ్గలించు
నివ్విధమునఁ దమక మెఁలేయు మిగులంగ
నతివఁ జేరఁ గోరునవనరమునఁ
దోయజాక్షిరూపు మాయమై పోయినఁ
జాల జీచ్చవడు నృపాలసుతుఁడు.

౪౪

ప. ఆయుద్రజాలకలితమాయారూపం బని యెఱుంగనేరక మద
నావేకంబుకతంబున హంనావళియ కా నిశ్చయించి యార
మణి నన్న గారవింపంగాఁ దలంచి యవ్వనంబునల దాఁగె
నని యూహించి పూఁబొదల నోలఁబుల వెదకి వెదకి యు
స్మాదంబుం బొంది.

౪౫

నీ. అదె నాకు నెలుఁ గిచ్చె నంగన యని యేగి

కలకంఠ మదియొనఁ గళవల్లించు
నదె మాటలాడెఁ జంద్రానన యని చేరి
శుకభాషణము లైన సొలపు నొందు

నదె తల చూపె నీలాలక యని డాసి

తుమ్మెదపొద యైనఁ దూలపోవు

నదె చీరఁ జేసన్న నబ్జాక్షి యని చేరి

యెలమావి చిగురై న నిచ్చఁ గలఁగూఁ

దడవి కాననిచోటను దడవఁబోవు

నేల పొడసూపి మాయమై తివ్విధమున

నలఁపఁదగునె హంసావళి యనుచుదూఱు

భావజన్మండు గారింప భూవిభుండు.

౫౦

న. ఇవ్విధంబున మన్మథోన్మాదబాణవిచారితమానసుండగుచుఁ
గొంతతడ వవ్వనాంతరంబున జరించినంత నత్యంతసంభ్రమం
బున ననంతకుం డచ్చటికిం బఱతెంచి హంసావలీకన్య యు
న్నది యనుపలుకు మున్నుగా నన్నరనాథునితో నిట్లనియె.

సీ. అధిప హంసావళి యాబూరుగున నుండ

కొకపువ్వుఁ బొదలోన నుండిరాత్రి

యనలంబుచేత నేయాపదఁ బొందక

బ్రదికియుండంగఁ బ్రభాతవేళఁ

బూవులకై పుష్పలావిక లేగి యా

కోమలిఁ గాంచి తోకొనుచుఁ బోయి

యంతఃపురంబున నడలెడుతల్లియు

జనకుండు నున్నెడ కనుచుటయును

వార లెంతయువేఱఁగంది వచ్చిఁగూచ్చి

యత్తి కౌఁగిటఁజేర్చి యందందపేర్చి

క్రమ్ము కన్నీటితోడుత నుమ్మలించి

యమ్మ బ్రదికి యేగతి వచ్చితమ్మ యనుచు.

౫౧

శ్లో. కన్ను నీరు ముడిచి కన్నియ మారార్చి
పాపజాతి బోటిపాటుఁ జెప్పి
నేడు పెండ్లి యంచునెమ్మి వృట్టగఁ బల్కి
వాడెమనకుఁ జెప్ప వచ్చెననిన. ౫౩

వ. ఆనందకందభితమానన యయ్యె నప్పుడ మేల్మథమాలనకేం
ద్రుండు విభవంబున నక్కమలాననం దొకొచ్చెచని. ౫౪

క. తొడవులు తనులత నుచిచినఁ
గడునొప్పయి యుండి తొంటికంటెను కుచితోఁ
బడఁతుకయంగము తొడవులు
తొడవనియెడు పలుకుపలుకుఁ దొడనై మెఱయుక. ౫౫

వ. ఇవిధంబున నచ్చెలు లచ్చెలువకు శృంగారంబు చేసి కయ్య
వసరంబున నక్కడ. ౫౬

శ్లో. వామాననికురుంబవల్లరీజ్జంభిత
కాంచనకింకిణీకృణానములును
మాణిక్యమండనమండితగాణిక్య
మంజులనుంజీరశింజితమును
వాంశికవై గీకవందిబృందానేక
వేణువీణాస్తుతక్వాణములును
లాసికమోహనలాస్యవీలొచిత
మర్దళమురజాదిమహితరవముఁ
గరచామరసౌవరకరలలిత
షరకంబళభూషణవ్రాతకలిత
దంతిఘంటారవంబులుం దనకుచుండఁ
గదలెఁ బెండిలికొడుకు వేడ్కలు దలిర్చు. ౫౭

ఉ. అంతః జీరంటికాజనము లల్లన వచ్చిరి రాజు ముందటం
గ్రంతకు నైననస్తువులుఁ గాంచనపాత్రలుఁ గొంచు సంతతా
తాంతలతాంతకోరకవిలాసమనోహరపల్లవావళి
కాంతిఫలావళి దనరఁ గాముమనోహరవల్లికాకృతిన్.

సీ. ధమ్మిల్లములఁ బువ్వుదండలచెలువంబు
సూసకప్రభలును సొబగు నొండ
నలికకస్తూరికాతిలకవిభ్రమములుఁ
గుంతలరోచులుఁ గొమరుమిగుల
రంగార నలఁదిన యంగరాగంబులుఁ
తీనాంబరంబులుం జెలువుమిగుల
భాసురమోహనాపాంగమరీచులుఁ
గర్ణభూషణములుం గలసి బెరయ
నంగదీప్తులుఁ దొడవులు ననఁగి పెనఁగి
విదితపార్వతీకల్యాణవిభవవినుత
గానములు కర్ణపర్వము ల్లాంగ నడచు
పేరటాండ్రయందంబులు బెడఁగుఁజేసె.

౫౯

ప. ఇవ్విధంబున విభవంబులు మోఱయఁ బురంబుం బ్రవేశించిన
వైభవసురేంద్రుం డె న మాళవేంద్రుండు మించినవేడ్క నె
దురు చనుడెంచి తోడ్కొని పోవం దదీయమందిరంబు ప్రవే
శించిన యనంతరంబున సర్వజనంబు లయ్యెలనాఁగ విహాహ
వేదికాతలంబున నునిచి గండనడం బెత్తించి యయ్యెడకు
నక్కుమారుం దోడ్కొని యరిగిన.

౬౦

క. ఉండిరి కాంతయుఁ బతియును
గండనడము మాటునందుఁ గడునింపులతో

నిండిన వేడ్కలు దనరంగ

నొండ్లొకలం జూడఁ గన్ను లువ్వెట్లాకన్.

౩౦

వ. అంతం బురోహితమంగళాచారానంతరంబు మనమూర్తిక
దత్త శుభముమూర్తింబునం దెరయెత్తించిన.

౩౧

సీ. లజ్జః గొండ్లొకసేపు లలనదృష్టాలముల్

జెప్పలలోనన యుష్పతిలు

విచ్చలవిడిఁబచ్చి విభునివీక్షణములు

మెలఁతమోహనమూర్తి మీఁదఁ బద్మః

దనరెడువేడుకఁ దన్వంగిచూపులు

చెలువునిమోముపైఁ బొలసి మగుడుఁ

జూపులు దాక్కొన నుదక్కిలలామంబు

లలితంపు సిగ్గునఁ గళవళించు

నప్పుడు దమచందములు చూచి యలరుప్రోడ

యలరుఁబోండుల సరసోక్తు లమృతరసము

సోన లొలికించె నెంతయు సొబగుమిగిలి

తమకు నప్పుడు చెవుల కుత్సవ మొనర్ప.

౩౨

సీ. పల్లెరంబుల నున్నప్రాలు దోయిట ముంచి

పాణిపద్మంబులు భ్రమలు నిండ

సేసలు వెట్టంగఁ జేతు లెత్తెడుచోటఁ

గరమూలరోచులు గ్రమ్ముదేర

చే(తెం)డ్లు దెచ్చుచో సితకటాక్షంబుల

మించి సేరెండల ముంచికొనఁగఁ

దలఁబొలసందడిఁ జెలువపయ్యెద వాసి

యిఁజిచన్నఁగవకాంతి గిఁజికొనఁగఁ

దానుఁ జయ్యన ధవళాక్షతలు ధరించి
 పొలఁతిమాల్చిపై నినుపారఁ బోయ మిగులఁ
 బాటలాసితసితహరిత్పృథులు దనరఁ
 బాటవము లేక పతి తొట్రుపాటు నొందె.

౬౪

క. తలఁబ్రాలు వోయఁ దత్కర

జలజంబులపొందు పతికి జలజాననకు
 దళముగ సకలాంగములను
 బులకాంకురవితతి నారు వోయుచు నుండెన్.

౬౫

వ. ఇవ్విధంబున మహాత్స్నవానందకందళితమానసు లైన యా
 దంపతులకు హామానంతరంబ మాళవేశ్వరుం డనేకకరితు
 రగరత్నభూషణచీనాంబరాదిమనోహరధనం బరణం బిచ్చి
 వందిమాగధాదిజనంబుల కభీష్టధనంబు లొసంగి యుదట
 నన్నపానాదులం బరితృప్తులం జేసి దంపతుల నర్హమందిరం
 బుల నునిచె నయ్యవసరంబున.

౬౬

నీ. అబ్బీశుసాంధ్యసేవాభిషేకమునకు

జలధి ముంచిన హేమకలశ మనఁగ

జలధియుద్యానభూజంబున రాలిన

జంధురపరిపక్వఫల మనంగ

నంబుదదంతి గోరాడ నంబుధిఁ బడ్డ

యపరాద్రిధాతురాగాశ్మ మనఁగ

వరుణకుటుంబినీకరతలంబునఁ దప్పి

పడినమాణిక్యపుబంతి యనఁగ

వారుణీసక్తుఁ డై జాతీ వనజబంధుఁ

డపరగిరిమీఁదఁ గాల్కొన కబ్బిఁ బడియె

వారునేనకు లై పెజవార లెట్లు

చక్క నిలువంగ చేర్తురు నిక్క మరయ.

౩౭

క. దినలక్ష్మీ యినుడు చరుటయు

నచుగమనము సేయఁ బట్టిమాచలమున నొ

ట్టినయెఱుమంటలపోలిక

ఘనసంధ్యాదాగరుచులు గడు నొప్పారెనె.

౩౮

గీ. మించె నెఱసంజ లడరి యామీదఁ దార

లల్లనల్లనఁ దోతెంచె బెల్లు నాఁగ

నూతనంబుగ నంబరానోకహంబు

చిగురు నింజారఁ బెట్టి పూచెనొ యనంగ.

౩౯

గీ. జలరుహములు సూర్యబల మేమియును లేమిఁ

జంద్రుఁ డొప్పుకుచిక్కఁ జాలఁ గుండె

గ్రహబలంబు లేసికాలంబు నెంతటి

సిరులు గలుగువారుఁ జిక్కు వడరె.

౪౦

సీ. మధుపసంఘంబులు మట్టి మల్లామచుఁ

గువలయంబులు చూఱఁగొనఁదొడంగె

ద్విజకోటి సన్మార్గవిహరణంబులు దక్కి

యడఁగి కుజాతుల నాశ్రయించెఁ

బతులచేరువ లేనిభామల డగ్గఱి

మారుండు భీతి నింజారఁ జేసెఁ

గులశీలవిధములఁ దలఁవంగనేరక

జారచోరావలి సంచరించె

మహి వివేకులు ఘనతమోమార్గు లైరి

యొకవరత వాటిలై లోకమునకు

స్థానికతేజస్వి యగునినుఁ డస్తమింప

దివి యరాజక మై యున్నయవసరమున.

20

ఉ. తాంతము లైనతామరలతావులు సేవలు దక్కి పోవఁగా
నంతట వచ్చి చొచ్చె మధుపావళి గ్రోలుచు సోలుచుండఁ
గాఁ, గాంతవనాంతరాంతరనికామనివాసవిజృంభమాణసా
యంతనమల్లికాకుసుమహరిమనోహరసారభావలుల్. 21

సీ. ఇది చనుదెంచెనే నేగరా దనియొక్కొ

త్రోయజబంధుండు తోలఁగిపోయె

నిది తను రూపఁ బొదలెడు ననియొక్కొ

రాజు రయంబున రాక తడసె

నిది వెనుదగిలిన నేగరా దనియొక్కొ

చుక్కలు దీనిలోఁ జొచ్చి వెలసె

నిది మ్రింగు ననియొక్కొ యిప్పుడు దీపరూ

పమున నిండులు సొచ్చెఁ బవనబంధుఁ

డనఁగ దెన లెల్లఁ గస్తూరి నలఁదినట్లు

మింట నెల్లను గాటుక మెత్తినట్లు

నుర్వి గలయగతయును నీలి నూంచినట్లు

నంతకంతకు నగ్గల మయ్యెఁ దమము.

23

వ. అయ్యవసరంబున.

24

సీ. సిరితోడఁబుట్టవు చెంగల్వచెలిపొందు

ప్రొద్దుసంగడము తన్నునకు నెలవు

చీకటిమూఁకలఁ జెండెడినెఱరాతు

మున్నీటి నుబ్బించు ముద్దుఁబట్టి

యుమపాలికన్న పున్నమకేందు వెన్నని
 వియ్యంబు తామరవిగులనొంగ
 ముక-లంఘితలపూవు చుక-లంఘిత
 వెన్నెలకందువు వేల్పులున్న
 కూడి పాసినవారలగుండెదిగులు
 పాసి కలసినవారలపాలియింపు
 పొడుపుంగెంపున నెంతయు బెడంగు నొంది
 మన్మథునిమామ యగుచందమామ వొడిచె. 21.

శ్రీ. పూర్వగిరి పానవట్ట మై పాలుపు మిగులః
 ఒడ్డుదాగలింగము నోలః బ్రజలె రాజు
 పూజ చేసిననవకంపుఁబూవు లట్లు
 లుపరితలమునఁ దారక లొప్పు మిగిలె. 22

చ సలలితలీలఁ బ్రాగ్జనితఁ జాలంగ రాగముఁ బొందఁ జేసి
 యిం, పొలయఁ గుముద్వతీసతికి నుల్లసనం బొదవంగఁ జే
 యుచు, స్వీలసిలతారకాంగనల వెన్నెలగందపుఁబూతచే
 తఁ బె, ల్లలరంగఁ జేసె నప్పు డమ్మతాంతుఁడు దక్షిణవా
 యకాకృతిన్. 23

(గంధపాతము)

... సంతోషంబు నిగుడుచుండ
 వై భవముతోడ శృంగారవనము సొచ్చి
 శ్రీ. మంజీరీమంజుల శింజితంబు సెలంగ
 ...
 ... లవిందులుచేసి
 పూవుఁదీగెలపొంతఁ బొలసిపొలసి

నెరుపార నిండువెన్నెలచల్లు చూపుల

సాంపార మామిళ్ళు చూచిచూచి

... విరులువేడుకఁ గోయఁ

గరము

...

...

... టలోఁ గరమువేడ్కఁ

దిరుగుచున్నట్టి నిర్రతరుణు లనఁగ

నవవికాసంబు గతులకు నవకమొసఁగ

వనములోపలఁ దిరిగిరి వనజముఖులు.

౭౮

సీ. పొగడంగ

...

...

...

...

డుచువారు

నోపాటలాధర యీపాటలము నీవు

ముట్టకు మని యొట్టు వెట్టువారు

రాజాన యనుచు నీరాజానన దొలంగ

దటుచూడు దీని

...

...

...

...

లేవె

చెలు లిందు రండని చీరువారు

మెరయుపువ్వులు గనుఁగొని మెచ్చువారుఁ

జిలుకబోదలఁ బట్టంగఁజేరువారు

నగుచు నెంతయు వేడ్కల సతిశయిల్లు

...

...

...

౭౯

సీ. ... నొకకొంత మోపి నిక్కుటయును

మంజీరములు తొలిమాటసలుప

వామకరంబుల వరశాఖ లూఁదిన

మణిముద్రికలదీ ప్తి మాఱుమలయఁ

బూవులకంఠువఁబా ...

... ...

గరములల్లన యెత్తి విరులు నోయఁగఁబూన
దోహ్మాలకోమలు తొంగలింపఁ
గుచములొకటి నొక్కటి మీఁది క్రొత్తనెగయ

... ...

వలుల జాడలు గనుపట్టివెలయుచుండ

... కేలిసలిపిరపుడు. ౮౦

ఉ. సన్నపుఁగొనుమీఁద వలిచన్నలవ్రేఁగు సునంబు నెప్పడిం
దన్నకు మమ్మ యోపికచతామరసానన యంచు వీతితోఁ
దన్నొకబోటి ...
... ధజనతాకృతకోకమునయ్యకోకమున్.

సీ. ఎఱసంజవచ్చె నదేలకో యెఱసంజ
గాదిది చిగురాకుగముల పెల్లు
చిగురాకుపైఁ దమక్రేణి యిట్లడరునే
తమముగా ...
... డునే

తారక ల్లావివి కోరకములు
కలికలమీఁద వెన్నెల లుద్భవించునే
వెన్నెల గా దిది విరులసాబగు
లనుచు ముగ్ధులు వలుకంగ వతివిదగ్గ
లల్ల నవ్వుచుఁ దెలుపుదు ర ...

... ...

... లు దిక్కులనుం జూపువజపునపుడు.

క. డోలాలేల లొనర్చుచుఁ

గేళీనదనంబులందుఁ గ్రీడింపుచుఁ గ్రీ

డాలాపములకు మెచ్చుచు

నాలేమయుఁ బతియు

౪౭

నీ. (సేకటాక్షంబులు నెర)సిన యెడలెల్లఁ

గలువలు పూచిన కరణిచుందు

నీమేని నెత్తావి నెగడిన నేపూవు

లైనను మంచి వైనట్లు దోచు

నీయంగములకాంతి నిండిన లత లెల్లఁ

గనకంపులతికల (కరణినెలయు)

... ..

... జిగురుల పోల్కినుందుఁ

దెలిసి తెలిసి కోయనకాని యలరులెపుడు

గోరి విచ్చలవిడిమాకుఁ గోయరాదు

నెలఁత నీపొత్తు గలయము నేటి కనుచుఁ

బాలఁతినొక్కతె

౪౮

గీ. కాలువ ల్దాటి దాటి

యెసఁగు పుష్పాడితిట్టల నెక్కి యెక్కి

కోరి దవ్వల పువ్వులు గోసి గోసి

యలసియా ను మానకు...

౪౯

ఉ. కమలాకరుఁ డావనకేళి మాని యు

ప్పొంగెడు వేడ్కతోడఁ బువ్వుబోడులుఁ దానును గూడి

భృంగచ,క్రాంగరథాంగముఖ్యవిహగావృతముం...

... ..

౫౦

ఉ. చేరగఁ బోయి సాములును జేరలఁ దీరమునందు పెట్ట
చొ, కాకరపు వల్విపానగలు గట్టి తరుమ్మితఁ లెల్లసెల్ల న
న్వారవిహారశీల లనినారితనఁ భమమెయ్య

... .. ౮౭

చ. చ్చినిత్యపరిపూర్ణమచోరభుఁ డాచు నై భవ
స్ఫురణ దలిద్పఁగా నెలమిఁ బుత్రులుఁ పాత్రులుఁ బాలఁగల్గ
ను, సిరకమణీయభోగము
... .. నిష్పటిల్లంగన్. ౮౮

క. ఈకథలు వ్రాయఁ జదివిన
నాకర్ణన మొనరఁ జేయ నాయువు శ్రీయుం
జేకుఁగ నుఖంతురు శు
శ్లోకు లన... .. ౮౯

ఉ. ప్రతిమానవానవి
ద్యామహాసీయవై భవకృతార్థితనుత్కలిరాజమత్సరో
ద్దామవిరోధిమంత్రిజనతాదృశమంత్రరహస్య
... .. ౯౦

క.
నాటకముఖకోహళాదినాట్యరహస్యో
ద్ధాటననిపుణప్రజ్ఞా
పాటవచాతుర్య నూత్నభరతాచార్యా. ౯౧

... .. కౌశల్యవాదా

ప్రాసక్తాప్రకర

ర్థనాతీతదానా

హాసాంకూరస్ఫుటజయ—

౯.౨

గద్యము. ఇది శ్రీమద్వెన్నెలకంటి సూరనామాత్యపుత్ర హరి
తసగోత్ర పవిత్ర సుకవిజనమైత్రీ విధేయ అన్నయనామధే
యప్రణీతం బైన పోడశకుమారచరిత్రంబునందు సర్వంబు
నప్టమాశ్వాసము.

కా కి నా డ

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్కార్యాలయమున దొరకు

కొన్ని పద్యకావ్యములు.

1. విప్రనారాయణచరిత్రము. చదలునాడ మల్లయ్యకవి.	రు	0	8	0
2. చంపూరామాయణము. ఋగ్వేదికవి వేంకటాచలపతికవి.	...	1	0	0
3. చంద్రభానుచరిత్రము. తరిగొప్పల మల్లనకవి.	...	1	0	0
4. శీవతత్త్వసారము. మల్లికార్జునపండితారాధ్యులు.	...	0	12	0
5. శివరాత్రిమాహాత్మ్యము. శ్రీనాథమహాకవి.	...	0	12	0
6. నారిసింహపురాణము. (ఉత్తరభాగము) హరిభట్టు.	1	0	0	
7. కాళిందీకన్యాపరిణయము. (2 భాగములు) అహోబలపతికవి.	1	4	0	
8. సింహాసనద్వాత్రింశిక. కొఱవి గోపరాజు.	...	0	12	0
9. శాసనపద్యమంజరి.	...	0	12	0
10. సాంబోపాఖ్యానము. రామరాజు రంగప్పరాజు.	...	1	0	0

